

DIALECT-BIBLIOTHEEK II.

Br. 9 - 3

WOORDENBOEKJE

VAN HET

DEVENTERSCH DIALECT

DOOR

W. DRAAIJER,

Leeraar aan de H. B. S. te Leiden.

DEVENTER.

H. P. TER BRAAK.

broek IX, 13

f 1.75.

WOORDENBOEKJE

VAN HET

DEVENTERSCH DIALECT.

DIALECT-BIBLIOTHEEK II.

WOORDENBOEKJE

VAN HET

DEVENTERSCH DIALECT

DOOR

W. DRAAIJER,

Leeraar aan de H. B. S. te Leiden.

DEVENTER.

H. P. TER BRAAK.

VOORBERICHT.

In de laatste jaren heeft het dialect van Deventer danig geleden. Het getal vleeseters is op onrustbarende wijze gestegen en dat der vleiseters in dezelfde mate gedaald. Vandaar dat het hóóg tijd wordt, dat taalminnaars het Deventersch eens onder handen nemen; hoe langer men daarmede wacht, hoe meer gevaar er bestaat, dat woorden en uitdrukkingen, die voor de taalstudie van belang zijn, voor goed verloren raken. Dit boekje, aan welks samenstelling ik mijn vrije uren in de drie laatstverloopen jaren heb besteed, moge daartoe anderen aansporen. Veel belangrijks is in 't Deventersch nog te vinden, dat ik niet gaf, daar 't boekje in hoofdzaak een produkt is van mijn herinnering. Taalkundigen, die in Deventer zelf wonen, (vooral wanneer ze, evenals ik, er geboren en getogen zijn), en die gelegenheid hebben, dagelijks het dialect, ook der lagere standen, te hooren, zullen nog heel wat wetenswaardigs kunnen opdiepen.

Toen in 't begin dezes jaars 't Geldersch-Overijselsch Woordenboek door J. H. Gallée het licht zag, was de woordenlijst van mijn boekje reeds ter perse. Bij de bewerking der Inleiding heb ik natuurlijk van genoemd Woordenboek dankbaar gebruik gemaakt. Men zal zien, dat het aantal woorden, dat ik geef, aanzienlijk geringer is dan in 't Geldersch-Overijselsch Woordenboek, doch ook, dat verreweg het grootste gedeelte der mijne bij Gallée niet voorkomt. Door de beperking mijner stof had ik de gelegenheid meer uitdrukkingen te vermelden, waarin de woorden gebruikt worden en nog een stukje Deventersch proza te geven, zonder de

perken te overschrijden mij door den uitgever gesteld. Mijn boekje is dus geworden: een zelfstandige bewerking van het dialect eener enkele plaats, gelegen in het uitgestrekte gebied, welks taal Gallée tot onderwerp nam. Het ware te wenschen, dat voor verschillende andere plaatsen in dat gebied hetzelfde werd gedaan.

De wijze van behandeling der woorden werd mij aangegeven door het tweeledig doel, dat ik mij voorstelde. Ik hoop n.l. dat de taalkundige in dit werkje iets van zijn gading zal vinden en dat het mijn vaderstad niet onwelkom zal zijn.

Het is mij aangenaam hier openlijk mijn dank te kunnen betuigen aan Prof. Dr. J. H. Gallée, den altijd even welwillenden man, bij wien ik nooit te vergeefs om hulp aanklopte; alsmede aan de firma Martinus Nijhoff, die zich bereid verklaarde, in 't belang der taalwetenschap mijn boekje te drukken en uit te geven.

Leiden, 31 Maart '96.

W. D.

**Ter aanwijzing van de uitspraak heb ik, naar
't voorbeeld van Prof. Gallée, de volgende
letterteekens aangenomen:**

- a** in gesloten lettergrepen uit te spreken als Ndl. **a** in **dag**.
aa en **a** (in open lettergr.) uit te spreken als Ndl. **aa** in **daags**.
ao uit te spreken als Eng. **a** in **war**.
äo " " " " Fransch **oeu** in **coeur**.
b " " " " Ndl. **b** } dus op 't eind van een letter-
d " " " " " **d** } greep scherp.
e " " " " " **e** in **bed** of **toonloos**.
è " " " " Fransche **è** in **grève**.
é " " " " Ndl. **e** in **schepen**.
ee " " " " " **ee** doch meer aangehouden.
iee " " " " " **ee** met voorslag van **i**.
ei " " " " " **ei** (niet als in Holland waar de **ei**
meer naar **ai** zweemt).
f " " " " " **f**.
g en h " " " " " **g en h**.
i " " " " " **i** in **pit**.
î " " " " " **ie** in **tien**.
ie " " " " " **ie** in **dier**.
j, k, l, m, n uit te spreken als in 't Ndl.
o uit te spreken als Ndl. **o** in **dom**.
ò " " " " " **o** in **bod, pot**.
ó " " " " " **o** in **loven**.
oo " " " " " **oo** in **loopen**.
ô is een gerekte **ó**, eenigszins zweemende naar Ndl. **oe**.
ö uit te spreken als Hoogd. **ö** in **Köln**.
ô eenigszins als Ndl. **eu** in **deun**, maar met een naar **ü** zwee-
menden bijtoon.

ö uit te spreken als Ndl. **eu** in **beul**.

p, r " " " " " **p, r**

s staande voor Ndl. **sch** is niet geheel Ndl. **s** maar meer keel-s.

s, t, u, w, z uit te spreken als in 't Ndl.

u uit te spreken als Ndl. **oe** in **moed**.

û " " " " " **oe** in **voer**, Hgd. **u** in **gut**.

ui " " " " " **ui** in **huis**.

ü " " " " " **u** in **kunnen**.

û " " " " " **uu** in **uur**. (Voor een anderen medeklinker dan **r** eenigszins verkort).

Kleine, hoog gedrukte letters worden bijna niet gehoord.

INLEIDING.

De tongvallen, die in Groningen, Drente, Overijsel en de Graafschap worden gesproken, herinneren in veel opzichten aan het Oud-Saksisch, d. i. de taal van den Germaanschen stam, die vroeger 't Noord-Oostelijk deel van ons vaderland bewoonde. Het Deventersch is dus een Saksisch dialect en verschilt niet weinig van het algemeen Nederlandsch, dat een sterk sprekend Frankisch karakter draagt.

De kennis der dialecten, waarin zoo veel oude taalelementen voortleven, is voor den taalvorscher van 't hoogste belang.

Over 't algemeen is op het platteland het dialect zuiverder bewaard dan in de steden. Dat neemt evenwel niet weg, dat ook de stadsdialecten voor de taalstudie van groot belang zijn. ¹⁾

Het kan wel niet anders, of het dialect van een stad als Deventer, van oudsher bekend om haar uitgebreiden handel en beroemd om haar inrichtingen van onderwijs, moet veel geleden hebben; en toch hebben de vele nadeelige invloeden, die er op werkten, niet zulke groote verwoestingen aangericht, als we zouden verwachten. Dat komt, omdat de Deventerschman zijn taal liefheeft. Hij lacht even hartelijk om den bekrompene van geest, die hem wil wijs maken, dat zijn dialect eigenlijk een verbasterd Nederlandsch is, als om vroegere stadgenooten, die een blauwen maandag of iets langer in Holland gewoond hebben en van daar een nieuw taaltje meebrengen, dat niet zelden naar 't Hooghaarlemmerdijsch riekt. Hij is zich volkomen bewust, dat het hart ons geheele leven door het best de taal spreekt, die we aan moeders knie geleerd hebben, dat het aanstellerij is, de taal zijner jeugd tegenover vroegere bekenden en vrienden te willen verloochenen. Tegenover vreemdelingen, voor wie 't dialect minder goed verstaanbaar is, zal hij de beleefdheid in acht nemen de beschaafde omgangstaal te gebruiken.

1) Zie o. a. Paul's Grundriss I, p. 935 en 936.

Als schrijftaal is 't Deventersch maar hoogst zelden gebezigd; van daar dat hij, die den woordenschat van dit dialect aan anderen wil bekend maken, al zijn stof moet putten uit de gesproken taal. Dat is een werk van tijd en geduld, en hoeveel moeite hij ook aanwendt, zijn arbeid zal steeds zeer onvolmaakt blijven. Toch zal zijn ernstig *streven* bij velen reeds waardeering vinden.

Aan een bloote lijst van woorden met vermelding hunner beteekenis heeft de taalvorscher evenwel niet genoeg. Hij moet ook weten, hoe ze worden uitgesproken en verlangt daarbij tevens zinnen, uit den volksmond opgeteekend, waarin ze voorkomen. Eerst wanneer aan deze drie vereischten voldaan is, krijgen de woorden voor hem kleur en leven.

Mijn oorspronkelijk plan was, dit woordenboekje te laten voorafgaan door een kleine grammatica van 't dialect. De verschijning van 't Geldersch-Overijselsch Woordenboek door J. H. Gallée heeft mij evenwel die moeite bespaard. Ik kan nu volstaan met belangstellenden te verwijzen naar het werk van genoemden Utrechtschen hoogleeraar, den grondigsten kenner van 't Saksisch ten onzent.

Hieronder vermeld ik eenige punten, waarop het Deventersch (D.) van het Geldersch-Overijselsch (G.-O.) door Gallée beschreven afwijkt. De §§ zijn die van 't Woordenboek van het Geldersch-Overijselsch dialect.

§ 2. De **a** in **arm, kärke, wark, antwoord** e. a. wordt niet slepend uitgesproken, maar klinkt als Ndl. **a** in: **arm**.

§ 5. In 't G.-O. **mèjen. wèjen, zèjen** enz. wordt **è** veel meer geopend uitgesproken dan in 't D.

§ 10. De **j**-klank na **i** (op 't eind) ontbreekt in 't D. b. v. **î bint, kommî** (komt ge).

§ 15. Umlaut van **o** komt in 't D. niet meer voor in: **konink, wonink** e. e. a.

§ 16. Woorden als **gud, mud** e. a. klinken als in 't Ndl. en niet als in 't G.-O. **gôd, môd**, enz.

§ 25. Deze **ie** wordt in 't D. ook gehoord in: **viere, diepe** (en zijn afl. en sam. beh. in: **Dipenvèn** en **Dipenheim**), **kiesen** (znw. en ww.), **kniezen, ve(r)siezen** e. a.

§ 27. In 't D. **boomen, dooven, verschoonen, loover(hütte), rooken, looze** e. a. waarin **o** uit **au** is ontstaan ontbreekt de umlaut. Doch men zegt: **onnözel**.

§ 30. De alveolare **r** heeft in Deventer de overhand, vooral bij de lagere standen. Sommigen verbeelden zich, dat de uvulare **r** fatsoenlijker klinkt en doen daarom hun best om te **brijen** (brouwen).

§ 45. In 't D. zegt men: **guje, lajen, naojen, rajen, raojen** enz.; doch 'n paar **môë b(i)eenen, spröë handen**.

§ 46. Ook D. **knüsselen**, **güzze**, soms ook: **müsse**. Voor verdere **assimileeringen** zie men de lijst van **inclinaties**.

Opmerkingen. Verdubbeling van de consonant in **gavven**, **lazzen** enz. duidt alleen kortheid van de voorafgaande vocaal aan.

Bij samenstellingen valt het **accent**, als in 't Ndl., wel op 't eerste lid, doch wordt veel meer over 't geheele woord verdeeld, zoodat het tweede lid een sterker toon heeft dan in de algemeene spreektaal.

In de woordenlijst worden **mannelijk** genoemd: alle namen van zelfstandigheden, die met **hij** worden aangeduid. **Vrouwelijk** zijn in 't D. alleen: de namen van vrouwen (niet die van vrouwelijke dieren), de niet-onzijdige stofnamen en begripsnamen, alsmede de namen van ziekten. **Onzijdig** zijn die, welke in 't Ndl. onz. zijn, alsmede **mezik** en **fabrik**.¹⁾

§ 48. Het Deventersch kent alleen als meervoudsuitgangen: **n (en)**, **r** en **s**.

§ 57. Verbuiging van 't bnw. kent het D. niet; 'n **guje man** is nom., dat. en acc.

Tot onderscheiding van 't geslacht zegt men: **dat is 'n Dèventerse** (vr.) en **dat is 'n Dèventersen** (m.).

§ 60. 1° p. sing. dat. en acc. **mîn**; 2° p. sing. ontbreekt. In plaats daarvan gebruikt men **î**, eigenlijk plur.; 2° p. meerv. is **îlû**, b.v. **î loopt** (du läufst), **îlû loopt** (ihr lauft). G.-O. **hé** is in Dev. **h^{ee}**, encl. **e**.

De 3° p. vr. enk. dat. en acc. is **haar**; mv. **haarlû**. Als subst. gebruikte poss. heeft het D.: **den minent**, **unent**, **zinent**, **harent** en **onzent**.

Demonstr. adj.: **d^{ee}** of **den** (met klemtoon), **disse**.

„ subst.: **den**, **dissent**.

Déze ontbreekt geheel.

Het bepalend lidwoord is in Deventer: **de** voor 't vr., **de** of **den** voor 't mnl. en 't voor 't onz. Ze worden niet verbogen. **Den** gebruikt men in 't mannelijk enk. vóór woorden, die met een klinker, een **h** of een **d** beginnen, b.v. **den aovend** (avond en oven), **den hof** (tuin), **den dokter**.

Interr. zijn: **w^{ee}**, **wat**. **Watte** beteekent: Wat zeg je?

Voor: hoedanig, hoe een, zoodanig, zoo een, zulk, heeft het D.: in 't enk. bijv. gebr.: **hon** of **hun**, **zon**, meerv. **hükke**, **zükke**. Zelfst. gebr.: enk. **honnend** of **hunend**, **zonnend**, meerv. **hükkend**, **zükkend**. Vóór onz. stofnamen: **hük**, **zük**, vóór vr. stofn. **hükke**, **zükke**.

§ 61. Optatiefvormen ontbreken. In 't gerundium ontbreekt de **e** b.v. **te biten**.

Imperatiefvormen (enk. en meerv.) hoort men met en zonder **t**.

1) Men passe dezen regel toe, wanneer in de woordenlijst 't geslacht niet is vermeld.

Het voorvoegsel van 't verleden deelwoord is: **e**; als adj. gebruikt **ge**, b.v. **de kléver is emeid, de gemeide kléver, de gank is efeild, de gefeilde gank.** (Voor de verschillende uitspraak dezer ei's, zie men § 5).

Kunnen wordt dikwijls gebruikt voor **kennen** b.v. **Ik kan min lesse; ik heb 'm ekönd.**

Leggen en **liggen** worden veel minder verwisseld dan in Holland; toch zegt men: **Hiee lei üm négen ûr nõg in bedde.**

Sommige sprekers laten de **n** van het zwakke praet. weg, behalve vóór een klinker of **h** (zie beneden).

Hier volgen eenige opmerkenwaardige conjugatie-vormen:

Inf.	Ind. praes. 1 ^e p. sing. 3 ^e p. " 1 ^e 2 ^e 3 ^e p. plur.	Praet. 1 ^e p. sing. 1 ^e p. plur.	Part. pass.
brèken	brèke brék brèkt	braok of brak braoken of brakken	ebraacken
nemmen	nemme nemt nemt	nam of namme nammen	enaomen
sprèken	sprèke sprek sprèkt	sprak sprakken	espraoken
stèlen	stèle stèlt stèlt	staol staolen	estaolen
schéren	schére schért schért	schaor of schóre schaoren of schóren	eschaoren of eschóren
kommen	komme kúmp komt	kwam kwammen	ekaomen
schrikken	schrikke schrikt schrikt	schrok schrokken	eschrokken
wòrden	wòrde wòrd wòrd	wier wieren	ewòrden
liggen	ligge lig likt	lag of lagge laggen	elègen
èten	ète et èt	at atten	egèten

géven	géve gef géft	gaf gavven	egéven
wègen	wège weg wègt	waog waogen	ewaogen
ziëen	ziee züt zieet	zag zaggen	eziëen
dragen	drage draagt of dreg draagt	drug drugen	edragen
slaon	slao alöt slaot	slug slugen	eslagen
staon	stao stieet staot	ston stonnen	estaon
bïten	bïte bit bït	bét béten	ebéten
blikén	bliké blikft blikft	blék bléken	ebléken
blïven	blïve blïf blïft	bléf bléven	ebléven
grïnen	grïne grïnt grïnt	grén grénen	egrénen
rïjen	rïje rid rid	ré réjen	eréjen
spïten	't spit of 't spit	't spét	espéten
wizen	wize wis of wïst wïst	wés wézen	ewézen
spïjen	spïje spit of spïjt spïjt	spuj spujen	espujen
vrïjen	vrïje vrit of vrïjt vrïft	vré vréjen	evréjen
bïeëjen	bïeëje bïeëjt of bïd bïeëjt	baoj baojen	ebaojen

bedrieegen	bedrieege bedrüg bedrieegt	bedraog bedraogen	bedraogen
gieeten	gieete göt gieet	gaot gaoten	egaoten
kiezen § 25.	kieze kiis of kiest kiest	kaos kaozen	ekaozen
bûgen	bûge büg bûgt	baog baogen	ebaogen
knûven	knûve knûf of knûft knûft	knaof knaoven	eknaoven of eknûld
dûken	dûke dûkt dûkt	daok daoken	edaoken
slûten	slûte slüt slüt	slaot slaoten	eslaoten
spuiten	spuite spuit spuit	spaat spaoten (ook zwak)	espaoten of espuit
stûven	stûve stûf stûft	staof staoven	estaoven
gaon	gao gieet gaot	gonk gongen	egaon
hangen	hange henk hankt	honk hongen (of zwak)	ehangen
vallen	valle völt valt	vîl vîlen	evallen
hòlden	hòlde hòlt hòlt	hîl of hîld hîlen of hîlden	ehòlden
blaazen	blaoze blös blaost	bliees blieezen (doch meestal zwak)	eblaazen
laoten	laote löt laot	lît lîten	elaoten
raojen	raoje raojt of rôd raojt	zwak	eraojen

loopen	loope löp loopt	lfp of lfpe lfpen	e loopen
stooten	stoote stöt stoot	zwak	estooten
röpen	röpe röp röpt	rfp of rfpe rfpen	eröpen
hieeten	hieete hieet h'heet	zwak	ehieeten
scheiden	scheide scheidt scheid	zwak	escheiden

gelöven	gelöve gelöft gelöft	gelöfden	gelöfd of eglöfd
hören	höre hört hört	hörden hörden	ehörd
zeggen	zegge zeg zekt	zei zeien	ezegd
breien § 5.	breie breit breit	breiden breiden	ebreid
brengen	breng brech brenkt	brach of bracht brachen of brachten	ebracht of ebröcht
denken	denke dech denkt	dach of dacht dachen of dachten	edacht (naast de vormen met a hoort men er ook met ö)
dünken	mîn dünt	mîn dünkten	edünt
zöken	zöke zöch zökt	zöch of zöcht zöchten	ezöcht
kooppen	koope köch koopt	köch of köcht köchen of köchten	eköcht
wéten	wéte wét wét	wos of wost of wist wosten of wisten	ewéten

motten	mot mot mot	mos mozzen	emot
dörven	dörve dörft dörft	dos of doste dosten	edörfd
können	kan kan könt	kon konnen	ekönd
zöllen	zal zal zölt	zol zollen	ezöld
mögen	mag of magge mag mögt	moch of mocht mochen of mochten	emögd
wèzen	bin is bint	was wazzen of waren	ewest
dön	dé düt döt	dé déjen	edaon
willen	wil wil wilt	wòl wòllen	ewild
hebben	heb of hebbe hef hebt	had hadden	ehad

Om het volgende stukje, alsmede de in dialect geschreven voorbeelden goed te begrijpen, lette men op de vele **inclinaties** (vooral van pronomina), die in 't Deventersch voorkomen; klankverandering gaat er vaak mee gepaard.

Hier volgen de voornaamste in alphabetische orde:

aj	— als ge
ak	— als ik
asse	— als hij
asse	— als ze
aster	— als er
awe	— als we
azzet	— als het
azzi	— als gij
bij	— bent ge
bink	— ben ik
bíwe	— bennen we
daj	— dat ge
dak	— dat ik
das	— dat is
datte	— dat hij
dawe (dauwe)	— dat we
déje	— deed hij
dék	— deed ik
daoj	— daar gij
dôj	— doet ge
dók	— doe ik
dütte	— doet hij
duwe	— doen we
gaoj	— gaat ge
gaok	— ga ik
gaowe	— gaan we
gieete	— gaat hij
haddi	— hadt ge
hatte	— had hij
heffe	— heeft hij
hei	— hebt ge
hek	— heb ik
isse	— is hij
ister	— is er
izzet	— is het

koj	— kondt ge
kouwe	— kunnen we
kréche	— kreeg hij
kriche	— krijgt hij
kríj	— krijgt ge
krík	— krijg ik
kríwe	— krijgen we
kuj	— kondt ge
kui	— kunt ge
kúmbet	— komt het
kuwe	— konden we
lite	— liet hij
laoj	— laat ge
laok	— laat ik
laote	— laat hij
laowe (lauwe)	— laten we
mak	— mag ik
moj	— moet he
mok	— moet ik
mosse	— moest hij
motte	— moet hij
òffe	— of hij
òj	— of gij
òk	— of ik
òkktet	— of ik het
òwe	— of we
slaoj	— slaat ge
slaok	— sla ik
slötte	— slaat hij
slaowe	— slaan we
sluche	— sloeg hij
stieete	— staat hij
staoj	— staat gij
staok	— sta ik
stonne	— stond hij

staowe	—	staan we
tu8	—	toen hij
waffer	—	wat voor
was	—	wat is
wasse	—	was hij
wij	—	wilt ge
wik	—	wil ik
wille	—	wil hij
wiere	—	werd hij
wiwe	—	willen we
waoj	—	waar gij
wòj	—	wildet ge
wòk	—	wilde ik

wòlle	—	wilde hij
wòtte	—	wordt hij
zak	—	zal ik
zalle	—	zal hij
zieej	—	ziet ge
zieek	—	zie ik
zieewe	—	zien we
zoj	—	zoudt ge
zok	—	zou ik
zolle	—	zou hij
zouwe	—	zullen we
zowe (zuwe)	—	zouden we
zui	—	zult ge

't Léleke endekûken. 1)

O, wat was 't lekker bûten! 't Was zommer, 't hōj ston an d'n ôpper, 't zaod was ripe, de haver grôn. De heilâover lip op zin lange rooie pooten égyptis te babbelen; dat taaltjen hatte van môderman eleerd.

Ûm de landerijen en weijens wazzen groote bossen, en middel in diee bossen diepe kôlken.

Sjonges, 't was zoo lekker bûten!

Middel in de zünne lag daar 'n ôld spiker, met diepe greften d'r ûmben; en van de müren ôf tût an 't water tō stonnen planten met groote blajen, diee zoo hōge waren, dat kleine hûmmels d'r best rechtop onder konnen staon; 't waster zoo wōst as middel in 't bos.

Hier zat 'n pilende te brōjen. Maor wat dūrde dat lange, eer de eier ûtebrōjd waren! Hiee had ook weinig anspraak; de andere pilenden zwōmmen vōlle lieever in de grefte rond, as dat ze onder 'n blad met hûm gongen zitten kwēken.

Eindelek en te laaste spronk 't ieene ei nao 't andere kapôt. «Piep! piep!» hōrdeni dan en kik, alle eierdórens waren lēvendig ewōdden en stakken de kōpkjes d'r ût.

«Rap! rap!» zei d'n ôlden, en de jongen weerden zich wat ze konnen en kéken alle kanten hen ût onder de grōne blajen; en den ôlden lit ze maor stille kiken, want grôn is gud vōr de oogen.

«Wat is diee wêreld tōch groot!» zeien alle kûkentjes, want nu konnen ze zich bēter rûren as vrogger in 't ei.

«Méni dat dit de hēle wêreld is?» zei den ôlden; «die gieet nōg 'n hēl ende an gūnne kante van d'n hōf 't dómeneersland op, maor daor bink nōg nooit ewest.»

«Bij allemaole bi mekare?» zeie tuē in de bieenen kwam. «Né ik heb ze nōg niet allegare; 't grootste ei ligt 'r nōg; hu lange mot dat nōg dûren! 'k Hebter haost genog van.» En hiee gink weer zitten.

«Hu gieet 't u?» vrig 'n ôlde plende, die 'm is kwam opzōken.

«'t Dûrt zoo lange met dat ieene ei,» zei den anderen; «'t wil maor niet kapôt; maor kik diee anderen is, bint 't gin dōddekes? Sprēkend de vader; diee misselcke vent kik maor niet nao min ùmme.

1) Bewerkt naar: «Das hässliche, junge Entlein», uit: H. C. Andersen's Sämtliche Märchen. Leipzig 1850.

«Laot min dat ei is kiken, dat nieet kapòt wil,» zei de òlde pilende. «'t Zal wel 'n kalkunsei wèzen. Ziee heb min daor ook al is ens mé efòpt; 'k heb hél wat spùls met 't jonk ehad; 't had 'n brörken dood an 't water; ik kon d'r 'm met gin stòk inkrigen. Laow is kiken! Jao, al zin lèven, 't is 'n kalkunsei. Laot 't stil-lekes liggen en leerd u andere kinder liever zwemmen.»

«Ik wil d'r tòch nòg 'n stötjen op bliven zitten,» zei d'n anderen; ik hebter nu zoo lange op ezèten; op 'n dag of wat kùmbet min nu ook nieet an.»

«Dat stieet u vrí!» zei de òlde pilende en gonk weg.

Eindelek en te laaste brak 't groote ei. «Piep! piep!» zei 't jonk en kraop ter út. 't Was 'n grooten en allemògend lélek. De pilende bekék 't is gud. «Hech! wat 'n kòkkert» zei e, «'t likt niks op de anderen; zol 't 'n kalkuntjen wèzen? Dat zal zoo temé bliken; in 't water zal 't, al zokket 'r ook instooten.»

's Anderendages was 't mooi weer en 't zünneken schén lekker. De môder gonk met haar héle femili nao 't water. Plof! daor spronk ze d'r in. «Rap! rap!» zei ze, en 't ieene pileken nao 't andere dé 't nao. 't Water spuitten ze aoever de kòp, maor ziee kwammen dadelek weer baoven en zwòmmen, dat 't 'n lüst was ùm te zienen. De pötjes gongen van eigens en allemaole waren ze in 't water; ook dat léleke, gríze jonk zwóm met.

«Né, 'n kalkuntjen is 't nieet!» zei ze. «Kik min diee pötjes is gaon, en wat zwemt 't mooi rechtop; 't is min eigen kind. Aj 't goed bekikt is 't tòch eigelek wel mooi.»

«Rap! rap! kom allemaole maor mé; ik zal u in de gróte wérelde brengen, en u an de andere pilenden vòrstellen; maor blif bi min, anders koj wel is 'n trap krigen en pas op vòr de katte!»

En zoo kwammen ze op de plaatsse, waor de pilende lipen. Daor wazzen twiee femilis, diee mekare béten ùm 'n aolkòp; en in 't laaste lipter de katte nòg mé weg.

«Kik, zoo gieet 't nu in de wérelde tò!» zei de môder en slép de snavel, want ziee wòl de aolkòp ook wel hebben.»

«Loop an!» zei ze, en maak nu 'n búging vòr diee òlde pilende; das hier den vernaamsten; zin grootvader kwam út Spanjen; daorümme isse zoo dikke. En zieej wel, datte 'n rooie lappe ùm de poot hef? Das its bútengewoon moois en de grooste eere, diee ze 'n pilende kònt bewizen; dat betékent, dat z'm nieet kwit wilt wèzen en dat bieesten en mensen tégen 'm op zòlt zienen. Kom, anloopen! Zet de pötjes nieet nao binnen: 'n fesundeleke pilende zet de vòten wid út mekare, net as vader en môder: Kik, zoo! Búgt nu de helskes en zekt: Rap!»

En dat déjen ze; maor de andere pilenden stonnen te kiken en zeien hard op: «'n Mooi dink, dat diee d'r nòg bi komt; wi bint tòch al stark genog! En foi! wat züt dat ieene dink d'r út; dat wiwe hier niet hebben.» En dadelek vlaogter ieene nao tò en bét 't in de nekke.

«Zui 't laoten!» zei de môder; «'t düt u ùmmes niks!»

«Né, maor 't is te groot en te bûtenmodels,» zei de biter, «en daorümme mot 't d'r op hebben.»

«Diee môder hef wel lieeve kindekes,» zei de ôlde pilende met de rooie lappe ûm de poot, «'t bint allemaole mooien, behalven den ieenend, das 'n misbaksel; 'k wøl, dat ze 't aoverbrôjen kon.»

«Dat gieet nieet, meneer!» zei de môder; 't is gin mooien, maar 't is inwendig gud en 't zwemt zoo best as ieene, jao 'k zol haos zeggen nóg its bèterder, ik denke dat 't knap zal opgrôjen en nao verloop van tid 'n betjen kleineder wôdden; 't hef te lange in 't ei elégen en daorümme is 't nieet ewôdden zoo as 't hört.» En tu plükten ze 't in 't neksken en strék 't de veerkes lik. «En daorbî is 't maor 'n wék», zei ze; «daorümme kûmp 't er ook niet zoo net op an. Ik denke, dat 't stark zal wôdden; 't zal zich wel redden.»

«De andere kûkentjes bint lief,» zei den ôlden; «dôt nu maor net ôj in hûs bint, en aj 'n aolkòp vindt, dan moj 'm *m?n* brengen.»

En nu wazzen ze in hûs.

En 't arme kûkentjen, dat 't laaste útekaomen was en d'r zoo útzag, wier ebéten, estooten en vör de gek ehôlden, zoowel dör de pilenden as dör de kippen. «'t Is te groot!» zeien ze; en de kalkunse hane, diee met spórens an op de wérelde was ekaomen, en daorümme dôch, datte keisder was, blaosden zich op as 'n schip met volle zeilen, ginkter régelrecht op óf, kôlderde tu en krég 'n kòp as vûr. 't Arme endekûken wist nieet, waor 't bliven zol; 't trók 'n môilek beksken, úmdat 't zoo lélek was en dör iderieene ûtelachen wier. Zoo gink 't den eersten dag, en later wier 't nóg slimmerder; 't arme dierken wier altit ejaagd; zelfs zin zûskes waren zoo ondögend tégen 'm en zeien altit: «'k Wøl dat de katte u oprvat, lélekerd!» En de môder zei: «'k Moch lijen daj wid weg wazzen!» En de pilenden béten 't, en de kippen slugen 't en 't meisjen, dat de diers most vuren, schüpten 't met de klomp. Tu lip 't weg en vlaog aover d'n tûn; de vögeltjes in de strûken vlaogen van schrik op: «Dat dôt ze, úmdak zoo lélek bin,» dacht 't en knép de ôgjes tó en lip al maor wider, tût 't eindelek an 't groote muras kwam bi de wilde endvógels. Hier blévet den hélien nacht liggen; 't was mô en bedrófd.

Tu 't margen wier vlaogen de endvógels op en kwammen is kiken nao 't nije kameräodjen. «Wat bin i d'r vör ieene?» vrigen ze; en 't kûkentjen was hél vrendelek, zoo vrendelek as 't maor kon. «Î bint meer as lélek,» zeien de endvógels, «maor dat kan ons nieet schélen, aj maor nieet in onze femili trouwt.» Zon stümpert. 't Dach nog nieet an trouwen; 't zol al bli wézen, as 't maor in 't riet moch liggen en 'n betjen muraswater drinken.

Daor lag 't nu twiee volle dagen; tu kwammen d'r twiee wilde ganzen of eigelek wilde genzeriken. Ziee waren nóg nieet lange út den dôp en daorümme wazzen 't zükke bretaole vlégels. «Hör is vrendschop!» zeien ze, «i bint zoo lélek, dawe van u bôld; wij mégaon en trekvógel wôdden? Hier in de bûrte bint aardige, lieeve

wilde ganzen, allemaole wifkes, diee: rap! kònt zeggen. 't Kan u daor gud gaon, al bij ook nòg zoo lélek.»

Pif! paf! en de beide ganzen vilen dood in 't riet en 't water wier zoo rood as blòd.

Pif! paf! gink 't nòg ens en hèle kòppels wilde ganzen vlaogen ût 't riet op. En tu vil d'r weer 'n schòt. De jagers laggen ùm 't muras hen; ziee zatten tût baoven in de boomen, diee aover 't riet hen hongen. De blauwe krûtdamp tròk in wòlken aover 't water en nao baoven de boomen in; daor kwammen de bonden an: plas! plas! En 't riet en 't lôs baog nao alle kanten. Wat schrok dat arme pileken. 't Wòl net zin kòpken onder de vlògeltjes stèken, tu 'n groot dier van 'n bond vlak bi 'm ston; de tonge hink 'm ût de bek en met vûrige oogen kéke rond; hiee stak de kòp net nao 't pileken tò, lit de tanden zieren en . . . plas! plas! ginke verbi zonder 't te pakken.

Góddank! züchtten 't; ik bin zoo lélek, dat de hond niet in min wil biten. En tu gink 't stillekes liggen; de hagel vlaog dör 't riet en al maor dör wierder eschaoten.

Eers late op den dag wier 't stille; maor 't arme dierken dost nòg niet op te staon; nòg verscheien ûr wachttent eer 't is ùmmekék, en tu lip 't zoo hard as 't kon weg; 't weijden zoo, dat 't wark had ùm voort te kommen.

Tègen den aovond kwam 't bi 'n klein burenhûsken; dat was zoo òld, dat 't niet wos, nao welke kante 't zol ùmmevallen en daorùmmè maor bléf staon. 't Was zon stòrm, dat 't pileken mos gaon zitten ùm niet 't onderste baoven te weijen, en 't wier op de hand slimmerder. Tu marktenet, dat de døre maor an ieen henksel hink en dattet dör de réte nao binnen kon krupen; en dat déjet.

Hier woonde 'n òlde vrouwe met 'n kater en 'n kippe. De kater, diee ze zònneken nômde, kon 'n kromme rügge maken en snòrren; hiee kon ook vonken géven, maor dan mozzi 'm tègen 't haor opstriken. De kippe was hél lége op de pòtjes en daorùmmè wiere kûkentjen-kortpoot enômd; hiee kon gud eier leggen en de vrouwe hild er zoo vòlle van as van haar eigen kind.

Den anderen margen wieren ze dadelek 't vremde endekûkentjen gewaar; en de kater begon te snòrren en de kippe te kakelen.

« Was dat? » zei de vrouwe en kék ùmme; maor ziee was niet scharp van gezichte; ziee ménden, dat 't endekûken 'n verdwaalde, vette pilende was. « Das guje jach », zei ze, « nu kauk ook endeneier krigen, as 't maor gin wèk is! Dat mowe òfwachten ».

En zoo wier 't pileken vör drieë wèke op de proef enaomen; maor 't gonk niet an 't leggen. En de kater was de baas van 't hûs en de kippe, de vrouwe, en ziee zeien alit: « Wi beiden en de wérelde! » Want ziee ménden, dat zieelû de helfte waren — en dan nòg wel verreweg de beste helfte. Het kûkentjen ménden, daj d'r ook anders aover konnen denken, maor dat wòl de kippe niet hören.

« Kui eier leggen? » vrig e.

« Né. »

« Nu hòld dan astublieef u mond! »

En de kater vrig: « Kui 'n kromme rügge maken, snòrren en vonken geven? »

« Né. »

« Dan mögi d'r u bûten hòlden, as verstandige mensen sprékt. »

En 't endekûkentjen zat te stiperen in 'n hòksken; tu kwam d'r 'n zünnesträoltjen en frisse lücht nao binnen; en 't krég zon zin ùm in 't water te gaon zwemmen, dat 't dit an de kippe mos zeggen.

« Hu krij 't in u hõfd! » zei e. « Î heb niks te dòn, daorumme hei zükke gekke grillen. Lekt eier of snòrre, dan gieet dat wel aover. »

« Maor 't is zoo mooi op 't water te zwemmen », zei 't pileken, « zoo lekker d'r in aover de kòp te kòkelen en tüt op de grond te dûken! »

't Is wat lekkers! » zei de kippe. « Nu gelòvik daj hèlemaole gek bint ewòdden. Vraag daor de kater is nao — dat is 't verstandigste schepsel dak kenne — of diee d'r van hõlt te zwemmen en te dûkelen? Min eiges wikter nòg bûten laoten. Vraag 't ook maor an de vrouwe, en wisder as diee is gin mense. Méni dat diee zinnigheid hef ùm in 't water aover de kòp te kòkelen en te zwemmen? »

« Î begript min nieet! » zei 't endekûkentjen.

« Begripe wi u nieet? Wiee zol u dan wel begripen? Î wilt tòch ùmsgelik nieet wisder wèzen as de kater en de vrouwe — min eiges wikter nòg bûten laoten. Heb tòch nieet zon verbéling, kind! En dankt onze lieeven Heer vòr al 't guje, dat u bewèzen wõt. Bij nieet in 'n warm vertrek ekaomen, en hei gin gezelschap daor i wat van leeren kònt. Maor i bint 'n präotjesmaker en 't is lange nieet plezierig met u ùmme te gaon. Gelòf min! Ik ménet gud met u, das gerüst waor. Al zeggik u ook dingen, dieej lieever nieet zollen hören, daoran kui zieren, dak 't gud met u vòrhebbe. Dòt u beste is ùm eier te leggen te snòrren en vonken te géven.

« Ik gelòve, dakter maor van dör gao, » zei 't endekûken.

« Gaot u gang! » zei de kippe.

En 't endekûkentjen gonk eweg; 't zwóm op 't water, 't daok, maor gin mense kékter nao ùmme — ùmdat 't zoo lélek was.

't Wier harfst; de blajen van de boomen in 't bos wieren gèl en brun; de wind slug ze d'r óf en slingerde ze in de rondte; en baoven in de lücht was 't vinnig kòld; de wòlken waren zwaor van hagel en sné; en op den tûn ston de rave au! au! te schreeuwen van kòlde; aj d'r maor an dachten, gingen u de griezels al aover 't lif. 't Arme endekûkentjen had 't zwaor te verantwoorden!

Op 'n avònd tu de zünne zoo mooi ondergink, kwam 'n zwarm hèle mooie, gróte vògels ùt 't bos; zükke mooien had 't pileken nòg nooit van zin lèven ezieren; ziee wazzen hagelwit, met lange, kroume halzen: 't waren zwanen. Ziee schreeuuden op 'n hèle vremde wize, slugen de lange, prachtige vlögels ùt en vlaogen ùt de kòlde nao warme landen, daor 't water nieet bevrüs. O, ziee vlaogen zoo hooge

en 't léleke endekûkentjen krég zon wonder gevól. 't Dreiden in 't water as 'n tólleken rond, stak den hals hoog in de lucht nao diee mooie vógels en gaf zon harde en vremde schreeuw, dat 't bange wier vör zich zelf. O, 't kon diee mooie, gelúkkige vógels maor nieet vergèten; tu 't ze nieet meer zien kon, daok 't tüt op de grond; en tu 't weer baoven kwam, was 't hél aoerstúr.

't Wos nieet hu de vógels hieetten; ook nieet waor ze hen vlaogen; en tóch völden 't zich meer as gelúkkig. Het was volstrek nieet sjelurs. Hu zol 't ook in 't höfd krigen, zoo mooi te willen wörden. 't Zol al bli wèzen, as de pilenden 't maor konnen útstaon — 't arme léleke bieest!

En 't wier zoo kòld, o, zoo kòld! 't Endekûkentjen mos al maor dör zwemmen üm 't water lès te hòlden; maor elke nach wier 't gat, daor 't in zwòm al kleinder; 't zwòm al tégen de schüllekes an en 't mos zich weeren met de pötjes, wat 't kon, üm nóg 'n klein gaatjen in 't is te hòlden. Eindelek wier 't zoo mō, dat 't stille gonk liggen en in 't is vaste vroom.

's Margens vrog kwam 'n bur, diee 't zag liggen; met zin klomp traptene 't is kapòt en nam 't pileken mé nao môder de vrouwe. Daor kwam 't weer bi.

De kinder wòllen d'r mé spòllen; maor ons dierken dach, dat z'm kwaod wòllen dòn en vlag van benauwdheid in de melkkomme, dat de melk dör de kamer spuiten. De vrouwe slug de handen in mekare van schrik en tu vlag 't in de karntonne, tu in 'n vlöte met mèl. Wat zagget 'r út! De vrouwe begon te schreeuwen en slug met de tange; de kinder lipen mekare 't onderste baoven üm 't ende-kûken te vangen; zee lachten en grénen tegelike.

't Was maor gud, dat de döre lès ston en dat 't in de sné tüssen de rize kon krupen — daor lag 't eindelek, bek òf.

Ak u alle narigheid en ellende van 't arme dierken in dat strenge winter wól vertellen, dan zoj de traonen in de oogen krigen. — 't Lag in de modder tüssen 't riet, tu de zünne weer lekker begon te schinen. De leeuwriken zongen; 't was lente.

Tu kon in ens ons pileken de vlögels útslaon; zee waren starker as vrogger, stark genocht üm 't te dragen; en nóg eer 't zelf wist, wat 't dé, was 't in 'n grooten hōf, daor appelboomen in blōj stonnen, daor 't lekker nao de vlier raok, diee zin lange grōne takken baoven de slooten neerbaog. Hier was 't eerst mooi! Alles fris, as in 't vörjaor.

En út de dichte strûken kwammen drieë prachtige, witte zwanen. Zee slugen met de vlögels en zwømmen, zoo licht as 'n veere, aover 't water.

't Endekûkentjen kende diee mooie bieesten en ston bedrófd te kiken.

«Ik wil d'r nao tō vlieegen, nao diee prachtige vógels! En zee zòlt min dood-slaon. umdat ik, diee zoo lélek bin, bi haar dōrf te kommen. Maor dat kan min nieet schèlen; bèter dat zieelû min dood maakt, as dat de pilenden min plaogt, de kippen min slaot en de deerne van den hōnderhōf min schüpt en dak 's winters honger en gebrek lije.» En 't vlag in 't water nao de mooie zwanen tō, diee

't zaggen en met gonzende vlögels d'r op an vlaogen. «Slaot min maor dood!» zel 't arme dier, baog de kop op 't water en wachte de genaodeslag ôf. Maor wat zag 't daor in 't heldere water? Zin eigens — gin plumpe, grize vógel meer, akelig lélek — 't zag, dat 't zelfs 'n zwane was.

't Kan gin kwaod daj in 'n endennòst geboren hint, aj maor in 'n zwanenei elègen heb.

't Had niks gin berouw, dat 't zoo vòlle had motten lijen. Nu vòldene d'r zich te gelukkiger umme. En de groote zwanen zwòmmen d'r umme ben en aaiden 'm met de snavel.

In d'n hòf kwammen 'n paar kleine klóters brood en zaod in 't water gooien; 't kleinste rip: «Daor zwemt 'n nijen!» En de andere kinder schreeuwden 't ût van plezier. «Jao, d'r is 'n nijen bi ekommen.» En ziele klaptin in de hendjes, dansten en lipen nao vader en môder. En daor wier brood en kòke in 't water egooïd en ziele zeien allemaole: «Den nijen is den mooïsten! Wat is 't 'n prachtige jongen.» En de òlde zwanen maakten 'm 'n komplement.

Tu schaamdene zich en stak zin kòp onder de vlögels; hiee wist eigens nieet watte dòn zol; hiee vòlden zich haost al te gelukkig; maor tròts, né, dat wasse nieet; want aj 'n gud harte heb, wòddi nooit tròts. Hiee dacht er an, datte ens zoo ejaagd en bespòt was, en nu hòrdene ze zeggen, datte den mooïsten van allemaole was. De vlierstrúke baog met zin takken tut in 't water vòr 'm en 't zúnneken schén zoo lekker en warm. Tu gonsden zin veeren, hiee baog zin langen bals en meer as dankbaar zeie in zin eigen: «Van zoo vòlle geluk had ik nieet dòrven dròmen, tu 'k nòg dat léleke, jonge endekûkentjen was.»

**Volledige titels der werken, waarnaar in de
volgende woordenlijst wordt verwezen:**

ONZE VOLKSTAAL. Tijdschrift gewijd aan de studie der Ned.
tongvallen, onder redactie van Taco H. de Beer. Culemborg
1882—84.

TIJDSCHRIFT VOOR Nederlandsche Taal- en Letterkunde, uitge-
geven van wege de Maatschappij der Ned. Lett. te Leiden.

OVERIJSSSELSCH E ALMANAK voor Oudheid en Letteren. Deventer
1835—54.

L. MEIJER. WOORDENSCHAT. 10^e druk. t' Amsterdam 1745.

DE BO. WESTVLAAMSCH IDIOTICON. 1^e druk.

J. H. VAN DALE. NIEUW WOORDENBOEK der Nederlandsche taal.
1^e druk.

WOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE TAAL door de Vries, te Winkel e. a.

A. C. OUDEMANS. BIJDRAGE tot een middel- en oudnederlandsch
Woordenboek.

VERWIJS EN VERDAM. MIDDELNEDERLANDSCH WOORDENBOEK.

DR JOHANNES FRANCK. ETYMOLOGISCH WOORDENBOEK der Neder-
landsche taal.

KILIAEN. ETYMOLOGICUM Teutonicae linguae, door G. van Hasselt.

H. MOLEMA. WOORDENBOEK der Groningsche Volkstaal.

J. TEN DOORNKAAT KOOLMAN. WÖRTERBUCH der Ostfriesischen
Sprache.

SCHILLER UND LÜBBEN. MITTELNIEDERDEUTSCHES WÖRTERBUCH.

J. G. UND W. GRIMM. DEUTSCHES WÖRTERBUCH.

A.

(Woorden met **ao** en **äo** beginnende,
zie bij: O.)

Aalte, v. Koeienpis. De aalte loopt van de mestvaalt naar 't aaltegat.

Aap. Vör den — hölden, foppen, beet hebben. Nu gelöf ik daj mfn vör den aap wilt hölden; daj 't er mfnümme wilt dön. Ook N.-Br. O. V. I. p. 194.

Wanneer ergens drukte of 'n opstootje is, en een jongen komt nieuwsgierig naar de oorzaak vragen, dan antwoord een spotvogel: «D'r wöt 'n aap evlooid en i mögt 'm de start ophölden.

Abbedudas, m. Klap, opstopper.

Aj nu nieet ütscheit dan zak u 'n abbedudas géven daj de grond zökt. Gron. Aobeldudas.

Achtendél, o. -en. Een botervat, waarin 40 oude ponden gaan.

In Vlaanderen is 't de naam voor 'n graanmaat = $\frac{1}{10}$ mud. Zie de Bo. i. v.

Achterdums. Heimelijk, in 't geniep.

Achterhekke, o. Krat van 'n boerenwagen. Ook Gr. en Dr.

Achterkarspel, o. d. w. z. «De Acht Kerspelen», een bekende buurt. De naam is ontleend aan het uithangbord eener herberg, die men er vroeger vond.

Achterland. Dit is de naam, dien men in de IJselstreken geeft aan Twente en de Graafschap.

Achtermiddag, m. Namiddag. 's Achtermiddags of 's achtermiddes.

Achterste pooten. Achterpooten.

Vooraf fig. Hiee ging op z'n achterste pooten staon = hij begon zijn misnoegen, zijn ontevredenheid te kennen te geven, hij werd boos.

Achterütbüren. Achteruitgaan in stoffelijken zin. Diee man is in z'n trouwen hard achterütebürd; z'n vrouwe is 'n hële slechte hüs-hölderse.

Ook Limb. Brab. en W. VI. O. V. III p. 3.

Achterwark, o. Achterste, achterkwartier. Hiee krig wat vör z'n achterwark.

O-Fr. achterkastél.

Af. Zie öf.

Affère(n), mv. afférens. Zaak, affaire. Diee man hef al vierderlei afférens ehad; 't wil maor nieet bötren met 'm.

Afgestampt, ook: öfgestampt, bijw. v. gr. zeer, bijzonder. 't Is afgestampt mooi; 't règent afgestampt.

Hoe 't komt, dat woorden, als het genoemde, versterkende kracht hebben, vindt men uitvoerig verklaard in het Ned. Wdb. op: **afgebliksemd**. De vereeniging van een begrip van kracht (stampen, bliksemen enz.) en een ander: ten einde toe — (**af**), maakte die woorden uitnemend geschikt om als uitdrukking van intensiteit in 't algemeen te gelden.

Vgl. **Afgedüveld**, **afgedüvekaters**, schertsend versterkt tot: **afgedriedüvekaters**, **afgedonders**, **afgeweerlichs** enz. Zie: **öfgedeksels**.

Afgrontéren. Affronteeren.

Age. Dit achtervoegsel wordt uitgesproken: **azî**, b.v. **kurazî**, **plantazî**, **föppazî**, **slitazî**, **lekkazî**, **stellazî**, **furazî**, **boskazî**, **timmerazî**, **dîrazî**, **kassazî**, **tügazî**, **klérazî** e. a.

Aksî. — maken: Ongenoegen maken. Höld nu u mond; 't gèf anders

nóg aksf. Diee büren hebt samen aksf.

Fr. **action** beteekent ook: strijd.

Al, bijw. v. bevestiging, wel.

't **Is nieet!** 't **Is al!** 't **Is al waor!**
(klemtoon op **al**) **Ik zegge van al en mîn brör van nieet.**

Ook Gron.

Albestel, m. en vr. Albedil, albeschik.

Alens, bnw. en bijw. Geheel hetzelfde, gelijk. **Diee twee brörs bint altit alens gekleed. Ziee hebt alense kleeren an.**

Allebastert of **Kallebastert**, m. Knikker van albast. (Zie over de soorten van knikkers te Deventer mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 20 Juli '94).

Allemensenkinder. Wel —! Wel afgedrieduivekaters! Wel drommels!

Allemögend, bijw. v. gr. zeer. **Diee jonge is allemögend vergètachtig. Allemögend zwaor. Hiee kan allemögend lieegen. Ook bvnw. b.v. Ik hebter zon allemögenden hékel an. Wel allemögend! — Wel verdraaid!**

Ook Gron.

Ambelt, o. -en. Aanbeeld.

Amen. Van eeuwigheid tüt amen, al maar door, uit den treuren, tot vervelens toe. **Wî zit hier te wachten van eeuwigheid tüt amen.**

Gron. Van ijwighaid tot poas (Molema).

Andacht. Iemand, die naar de kerk gaat, wenscht men: **Goeien andacht!**

Angel, m. Vischhoek. Ook in saments. b. v. **Snökangel.**

Angéven. Ophouden met, vaarwel zeggen. Fr. abandonner. **Hiee hêf 't warken d'r anegéven; hiee gieet nu op zîn slúfkes lèven. Hendrik Jan hêf zîn deerne d'r anegéven: Zijn engagement verbroken.**

Ook Gron.

Anhalen. Vader is tégenswoordig arg met de rimmetik anehaald: geplaagd. In plaats van: anehaald,

zegt men in dezen zin ook **anemaakt.**

Het laatste ook Limb. O. V. II p. 211. Ook Gron. Het Gron. **anhaolen, anroupen** is in Deventer **ophalen.** Zie dat woord.

Ank, m. Langwerpige kolk langs den IJsel.

Ankrigen. Aankrijgen, toetasten, nemen, zich bedienen. **Nu moj u nieet laoten nügen; nu moj maor ankrigen; 't stieet d'r vör.**

Anlügen. Door luiden verkrijgen, erven. **Diee vent hêf geld as drek, maor zelf heffe 't nieet verdieend; de klökken heb 't 'm anelüjd.**

Gron. in dezelfde bet.: **touluden.**

Anmaken. Zie: anhalen.

Anpîpen. Aansteken. **'k Heb gîn vür; mag ik wel is van u anpîpen?**

Anpîtsen. Oprijden. **Diee meid is zoo lui astertê; 'k mot haar den helen dag anpîtsen.**

Anrôpen. Afhalen om mee te gaan. **Garrît kom î mîn margen arôpen aj nao schôle gaot?**

Zie ook: Ophalen.

Ansprêken. Een zieke bezoeken. **'t Löp met Tönnes op 'n endjen; aj kônt kom 'm dan nóg is ansprêken.**

Ook Gron. en N.-Holl.

Anstôffer, m. Volksetym. voor: handstoffer. **Waor is de anstôffer en 't blik?**

Antrekken. Aankleeden. **'t Zal manges tit worden üm mîn an te trekken.**

Appelenpent, v. Appelmoes. **Pent** is een afl. van lat. panis Fr. pain en bet. oorspr. broodsop, broodpap. Zie N. Wdb. **Apslüt**. Absoluut. Volstrekt. **Derkman wil apslüt met mîn gaon en hiee magter nieet üt.**

Arm. Jan met den ienen arm — de pomp. **Koffi hek nieet meer jonges; aj dôrst heb, gaot dan maor nao Jan met den ienen arm.**

Armude, v. Twist, gekibbel. **Ak út bin, haop ik daj gín armude onder mekare maakt**, zegt vader tot de kinderen. Ook: gezanik. **Wat liggî toch den helen margen te jenken um 'n cent, kwaojonge! Daor hei 'm, dan is de armude út.** De verklaring van dit **armoede** is in 't Ned. Wdb. m. i. niet geheel juist.

Arremuien. Kibbelen. **Diee mensen likt altit te aremuien onder mekare.** Ook: zich vergeefs inspannen: **Aremuit nu maor nieet langer, î kônt 't ummes tòch nieet.**

Arrewitsen. Een jongensspel, nagenoeg als krijgertje.

Arrjazzes! Ajakkes!

As, -se, Als. Woordspelingen: **Asse is verbrande tórf en hòlt. As den hémel invalt bint alle boonenstókken kapôt; (kríwe allemaole 'n blauwe slaopmútse op).** Het wordt soms vóór 't voegw. dat gebruikt, waar 't in 't Ndl. niet gebezigd wordt: **Ik schréve as dak wel kommen wòl. 't Dút mfn plezier as daj ekommen bint. Ik gelòve nieet as datte 't bétèrder kan.**

Na een comparatief steeds: **as.**

Astertô ook: **Asterantô** = als der toe, dat het verschrikkelijk is. Zie 't voorbeeld bij: **anpitsen. 't Zal van nacht bakken astertô. 't Weit hier astertô.**

B.

Bakzôdjen, o. mv. -jes. Verkleinw. van **bakzô**, dat minder gebruikt wordt. **Bakzoodje** ('t Ned. Wdb. geeft dit woord niet). **Wî hebt 'n mooi bakzôdjen vis evangen.** Ook in oneig. zin voor: troep, menigte, rommel: **n Hél bakzôdjen jonges.**

Balk, m. mv. -en. **'k Mot aover de balk** d. i. een groote commissie. Ook:

braken. Janman hef erookt: h ee mot aover de balk.

Balkens, mv. van balk. **In dat hús likt (ligt) papieren balkens** ('t is zwaar gehypothekeerd). **Aster balkens onder 't is likt, mögt de joden d'r op.**

Balkenbrí, v.; als stofn. geen mv. Ze werd vooral in November, den slacht-tijd, gemaakt en bestaat uit: meel (soms met krenten) in vleeschnat gekookt. De koud en vast geworden dikke brij wordt, aan plakken gesneden, in de koekepan gebraden.

Limb. balkebríe O. V. II p. 241.

Balkhaze. Schertsend voor **Katte.**

Ook Gron.

Bambuzéren. Doordraaien. Fr. bambocher. Hiervan afgeleid: **bambuzör en verbambuzéren.**

Bandel, m. mv. -s. Hoepel. Over hoepels en het hoepelen zie men mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 13 Juli '94.

Bandrèkel. Kwajongen, strop; eig. bandhond.

Bangeschíttert. Bange knaap of meisje; ook van volwassenen gezegd.

Bankrôt. Bankroet.

Bargers. Bergers. Er was een tijd, dat de Lange Bisschopstraat de stad verdeelde in twee deelen: de Bergzijde en de Noordenbergzijde. De bewoners der eerste heetten **bargers**, die der laatste **oorenbargers**. Nog in mijn jeugd hadden vaak kloppartijen plaats tus-schen de jongens dezer elkaar vijandig gezinde deelen der stad.

In de Ned. Bet. geeft men den naam **Barger** aan de bewoners van Sticht en Veluwe. O. V. II p. 79.

Barkenbessem, m. mv. -s. Berken-bezem, stalbezem. Voor huiselijk gebruik dienden de **heidebessems.**

Barstend. bnw., Vooral in verbinding met pijn: **'n Barstende höföpíne hebben.**

Baste, geen meerv. Huid, lichaam (Plat)

Wablieef? Wòj op mìn wat te zeggen hebben? Betaal liever eerst de jas diej an u baste heb.
Bats, bnw. en bijw. trotsch. **Kik 'm daor is bats hen stappen! Zoj nieet zeggen datter hël wat achter zit?**

Ook: wat ons te machtig is; waar men tegen opziet: **Kérel wat hei mìn daor 'n boddel ineschonken! 'n Ezel kan d'r de snute in wasen; 't Is 'n batsen, dat mok zeggen.**

De Bo geeft: batsch = barsch evenals Wvl. notsch = norsch.

Oost-Fr. batsk, dictuig.

Bebbe, vr. -n. Oude vrouw. 'n **òlde bebbe**. Van meisjes, die als oude vrouwen doen of gekleed zijn, zal men zeggen: 't **Bint net òlde bebbekes**.

Bedûjen. Beteekenen. **Is daor rûzj? Jao, maor 't hef nieet vòlle te bedûjen. Zïn ziekte hef nieet vòlle te bedûjen.**

Ook z. n. w. **Ister nòg òten o-verebléven? Nieet van bedûjen.**

Begraffenisse. Begravenis.

Begrooten, onp. ww. Spijten, bezwaren. 't **Begroot mìn, dak van aovend in hús mot blíven. Ik kan diee dÛre jas nieet vòr u koopen; 't begroot mìn te vòlle.**

Behei, o. Drukte. **Wat hef dat jonk tòch 'n behei op zïn líf.**

Beieren. Slingeren. Afl. **gebeier**. Zit tòch nieet zoo te beieren met de bieenen; ik kan dat gebeier vòr mìn oogen nieet hebben.

Bekonkelen Zie: Konkel.

Bekstük, o. Vrouw met haar op de tanden.

Bekwaom. Nuchteren.

Belíne, m. Balein. Ndl. ei wordt in dit woord bij uitz. uitgesproken als ie.

Verkleinw.: **belíntjen**.

Belt, m. -en. Hoogte. **Mòllenbelt**, hoogte waarop een molen staat. **Kike-**

belt (zie op dat woord), de **galgenbelt** (bij Deventer). Elders: bult.

Bemaken. Zie: **maken**.

Benamen, ook **Benamend**. Voorname-lijk. **Híee hef vòlle last van höfd-píne; benamend as 't warm is.**

Ook Gron. en Friesch. Oost Fr.: **benâm, benáme, bináme.**

Benzen. Aansporen, dringen. **Wat liggì toch te benzen; ik kan ùmmes nieet gauwer.**

Beschimmeld, bnw. Verlegen, bleu. **Is Derk zoo beschimmeld, datte gïn mond dörft lösdón asse bí 'n ander is?**

Bestaat. Verl. deelw. van bestaden(?) besteden. Men gebruikt het vooral in den zin van: uitbested, geplaatst van wege de diaconie of eenig ander¹ philanthropisch lichaam. **Tónnes wòl nieet dügen; al zïn geld heffe opemaakt en nu isse van den armen bestaat bí 'n bÛr in Epse.**

Bestendig, bnw. en bw. Bedaard, kalm, ernstig. 't **Is 'n arg bestendige jon-ge; híee gieet zich nooit te búten; híee lét hël bestendig.**

Bestendigheid. Ernst, kalmte. **De wilde haoren binter nu út bí Man-nes; zoo zòtjes an kúmpe tüt bestendigheid.**

Ook Ned. Bet. O. V. II p. 80.

Bestig, bnw. Best, heel goed (toestem-mend). **Ka, gaot nu diee hood-schap maor èven dón! Bestig, juffrouw.**

Ook West-Vl. De Bo geeft: **bestig** hetzelfde als best (weinig in gebruik).

Betrekken. Gniepig, valsch behandelen. **Vertrouw 'm gïn spier; híee kan 'n mensche zoo gemén betrekken.**

Ook: Onverwachts, op 'n slinksche wijze aanvallen.

Betuterd. Beteuterd, gek. **[[Bij nu be-tuterd of bakki púffeke?**

BetÛn. Schaarsch, vooral van levens-middelen gezegd. Eig. beperkt; door een

tuin, heg, raster afgesloten. **De eier bint betûn.** 't Vòlk (meiden en knechts) is betûn. 't Geld is betûn (als men hooge rente moet betalen).

Ook Gr., Dr., Geld. en Oost-Fr.

Betutteld, bnw. Bedremmeld, verlegen. **Mintjen was glad betutteld tu 'k haar zoo hard ansprak.**

Ook West-Vl. betutteld, verlegen; beteuterd, onthutst (de Bo).

Bèzebos, m. Bessestruik.

W.Vl. eveneens: bèze — bezie (de Bo).

Bî der hand, bnw. Bij de hand. Het wordt evenals in 't Ndl. attrib. en praedic. gebruikt.

Ook Gron.

Bierdrager. In mijne jeugd waren dit menschen, die zich bezig hielden met het vervoeren of in den kelder maken van zware vaten; ze werden door de stad aangesteld. Wat hun werk vroeger was duidt het woord aan. Deventer had eertiids ook door de stad aangestelde wijndragers.

Bieesten. Koeien. **Ziee was drûk op de dèle met de bieesten, de kalver en de varkens.**

Bîster, bnw. en bw. Bijster. **Hiee is glad in de bîster** — in de war.

Bîster weer — slecht weer, om er geen hond of kat uit te jagen. 'n **Bîster klein betjen** — 'n heel klein beetje. 't **Dût mîn zoo bîster zeer.**

Bieestig, bijw. v. gr. Zeer, erg, danig.

Ik mos tòch zoo bieestig lachen.

Hiee kan zoo bieestig jokken.

Bissemstraote. Bisschopstraat (Korte en Lange).

Blage, gemeensl. -n. Stout kind, snotneus.

Diee blagen van kinder maakt mîn 't lèven zur. Die blagen (snotneuzen) dôt al as groote mensen.

Oost-Fr. in dezelfde bet.

Blaksem en **Blinder.** Verbasteringen van: bliksem. **Te blaksem! As de blinder!**

Blanketsel, o. Schutting van planken.

Blavören. Pochen, snoeven. Af. **blavörder, geblavör.**

Bleike, znw. m. -n. Bleek. Het bnw. **bleek** wordt uitgespr. als Ndl.

Blèkes. In mijn jeugd noemden ouden van dagen nog de mazelen met dien naam.

Mnl. blecke — vlek. Zie Verdam op: **Blec.**

Blekken. Blassen van honden. (In de stad nagenoeg verouderd). Het woord beteekent eigenlijk: de tanden laten zien, ontblooten (Franck).

Blòd, o. Bloed. **Eerst had ik alles verspòld maor nu kom ik weer bî blòd** — nu ben ik weer aan de winnende hand.

Blòdjies van kinder. Bloeien van kinders.

Blond ooge, o. Blauw oog. 'k **Zal û 'n paar blondoogen slaon.** Ook: **blonde érappels. Hiee was nieet bange vör 'n blonde schenne maor vör 'n ondögend wif.**

Bluisterig. Windig. 't **Is bluisterig weer. 't Is bluisterig in delücht.**

Oost-Fr. blüstern — heftig und mit geräusch wehen: de wind **blüsterd d'r dügtig in.**

Bòd Boodschap. **Imand bòd stûren** — ergens van verwittigen.

Bok, m. Geitebok. **De sikke mot naor de bok.** Van iemand, die zich zeer veel moeite geeft voor iets, die er vlug bij is, alles in 't werk stelt om zijn doel te bereiken of zijn zaak te doen bloeien, zegt men: **Hiee zit er op as de bok op de haverkiste.**

Bokken. Bukken.

Boksch. **Onze sikke is boksch** — moet naar den bok.

Boksen. Stilletjes wegnemen, afkapen. **òfboksen. Diee pîpe hei ebokst, hei mîn òfebokst.** Vgl. **Kitsen, ratsen, kaaien.**

Oost-Fr. buksen, heimlich wegnemen.

Bolle, -n. Stier. **Bolkalf**-stierkalf. Gron.

bol. Dr. bul. Fr. bolle. Kil. bolle, bulle.
In verwante talen eveneens.

Gron. spreekw. **D'r op anvlijgen as 'n bol op 'n hooiopper.** Vgl. **Bok.**
Bonge, m. -n. Draaibare bus, waarin koffie gebrand wordt. Over het woord met de beteekenis: trommel, zie men Ned. Wdb.

Bónengarde, m. -n. Boonenstok.

Bórendvol. Boordevol.

Bòs, bnw. Uitsluitend praed. **'k Bin bòs** zegt iemand, die alles verloren heeft. Iemand: **bòs maken, krígen** (bij 't spelen), **èten, drinken** (zóó dat er niets overblijft).

Bòsselen. Borselen, loopen, beenen maken. **Î mozzen de jonges zìeen bòsselen, tu de dieender ze achternao zat.** Vgl. **gìspelen en gèiselen.**

Bot, o. -ten. Verklw. **bütjen**, zoowel van 't woord in de bet. van: been, als van: visch en stoot. **Ik kan u niet dragen; ik heb 'n bot in 't bieen**, zegt men tot een kind dat dwingt om gedragen te worden. **Bütjen** in de bet. van **stoot** is een woord uit de taal der jongens. **Tò, geef mìn is 'n bütjen!** wil zeggen: leg je knikker of knoop eens zóó, dat ik door met den mijnen tegen den muur te **botten** (zie op dat woord) den uwen óf raak, óf er zoo dicht bij kom, dat ik den afstand tusschen beide kan **spannen** (zie op dat woord). Wvl. **But** = stoot van een marbel of bonket tegen een anderen marbel of bonket.

Bóter—melk—kaas. (Op z'n Holl. uitgesproken). Een kinderspel. Op een lei wordt een vierkant in 9 gelijke kwadraatjes verdeeld. Een der spelers plaatst kruisjes, de andere nulletjes. Gelukt het een van beiden drie nulletjes of drie kruisjes op één rij te krijgen — ieder zet op zijn beurt — dan roept hij: **bóter—melk—kaas** en heeft gewonnen.

Gron. **hok—stok—blok.**

Botten. Stooten, stuiten. Met knikkers, knoopen enz. tegen hout of steen stuiten. Ook b. n. w. = beenen. **'n Botten knoop.** Ook z. n. w. = beenderen. **Garrít hef 'n hondengelöf; hi hef lieever 't vleis as de botten.**

Bötteren. 't **Wil nieet bötteren** = 't wil niet gelukken. **'t Kan mìn niks verbötteren** = 't kan me niets schelen.

Botvilder. Stomp mes. **Dat mes is 'n echte botvilder, i kònt er op u gat op nao Käolen ríjen.**

Bouwbieen. Een been waarvan de voet binnenwaarts wordt gezet, alsof de eigenaar zijn leven lang achter den ploeg in de voor geloopen heeft.

Bouwen. Ploegen.

Bouwmeesterken, mv. -kes. Wipstaartje.

Baoven óf onder. Kruis of munt op de oude centen.

Limb. Haan en plaat. W. Kw. letter en leeuw.

Brandgat. Bijt in 't ijs.

Brèmen. **Hi is zoo wís as 't schft-hûs van B.** (elders met toevoeging van): dat van zelf leeg liep, of: dat van louter wijsheid inviel.

Brao, m. geen mv. Gebraad. Een groot stuk vleesch, waarop de familie tijdens de slacht genoodigd werd. **Wi mot margen aovend bi de búrman op de brao.**

Gron. **brao**, stuk rundvleesch uit de korte ribben.

Bròdekes. Aardappeltjes, die men « en robe de chambre » in den pot doet en in olie laat braden.

Brommen. Gevangen zitten. **Hìee hef al tìn jaor zitten brommen. Hìee hef estaolen, nu motte brommen.**

Brùgem. Bruidegom. **Jan is de brùgem, 'n Zündag is 't brùlfte.**

Brùlfte, v. Bruiloft. **'t Is hier van nacht menisten brùlfte** — de beerput wordt geruimd.

Brümmels. Braambessen.

Brunebérend, v. Waterkruizemunt (zie bij **Krúdmus**).

Brus, o. Schuim. **Hiee was zoo hellig dat 'm 't brus vör de mond kwam. Dat is zeker öld bier, want daor stieet zon brus op. Brus** op zeepsop.

Ook Limb. O. V. II p. 214 en Nee-ritter O. V. III p. 146. Oost-Fr. brüs-Schaum.

Brúzen. Schuimen, bruisen. **Dat bier brúst gud. 't Is zük geil weer dat op 't land alles de grond üt brúst.**

Bugligger, m. -s. Ook: **Bukligger**. Een schip, dat van een beurtschipper de vracht inneemt, die hij zelf niet kan laden. Bij laag water moesten de beurtschippers, als ze op den IJsel kwamen, een deel van hun vracht in een ander schip overladen. Dit laatste heette: een **lichter**.

Buis, o. -zen. Iemand: 't **buis ütvdengen** of: 't **jak ütstükken** — iemand duchtig de waarheid zeggen. Zie ook bij **vul**.

Buk, m. Buik. Verklw. **Büksken**.

Ndl. boek luidt: **bök**, verklw.: **böksken**.

Bukzieek, bnw. Beursch (van peren). W.VI. buikzuchtte — huikeziek, beursch (de Bo).

Oost-Fr. bük-sék. Nur von Obst gebraucht.

Bükkink. m. Bokking. Ook: berisping. **Î zölt 'n bükkink krigen aj in hús komt.**

Bükkinksgank. Volksetym. voor: bokkingshang. Een gedeelte van de straat langs de Haven.

Kil. hangh, hanck — rookerij.

Bül, m. -en. Buil, zak. **Koffbüü**, **geldbüü** enz.

Büngel, m. -s. Houten klos, die springerige koeien of paarden aan 't been hebben als ze in de wei loopen. Overdrachtelijk: lastpost. **Mín búrman**

hef ook nóg te zörgen vör de kinder van zín zúster; das 'm 'n héle büngel an 't bieen.

Ook: plompe groote jongen. 'n **Héle büngel van 'n jonge**. Het woord is een klankwijziging van: **ben-gel—knuppel**.

Büntjen. Bontje: gemarmerd papier, dat voor omslagen van boeken gebruikt wordt.

Bürroggen, m. -s. Een tarwebroodje van vier duiten. Warme boerroggens waren vroeger een geliefkoosde zaterdagavondversnapering.

Bütenbieens, b.w. Buitenwaarts over rijden op schaatsen. **Kön i bütenbieens? Ja, ik kan bütenbieens en binnenbieens op 't gat vallen**, d. w. z. ik versta die kunst heelemaal niet.

Oost-Fr. bûten—bêns.

Bütenmensen. Buitenlui. **Met karmsdonderdag komter altit völle bütenmensen in de stad.**

Ook W. VI. zie de Bo.

D.

Dagens, bnw. en hijw. Daagsch en daags.

Dagens en sündagens. Mîn dagense jas. Van een klepperman zal men zeggen: **Dagens slöppe en 's nachens löppe** — daags slaapt hij en 's nachts loopt hij.

Dak, o. **D'r is te völle dak op 't hús** wil zeggen: we zijn hier niet vrij genoeg, we hebben hier te veel bekijks.

In Holland zegt men: huis op 't dak.

Dankbaar! hoort men zeggen in plaats van: ik dankje wel! Als 'n boer zijn geld ontvangen heeft, zal hij zeggen: **dankbaar!**

Dauwelen. Stoeien, talmen. **Schei tòch üt met dat gedauwel, (met dat dauwelen)!**

Dauwelt nu niet zoo lange, tamé kommî nog te late op schöle.

O. Fr. dauelen — umherschlandern.

Franck geeft het woord ook, als dial., met de beteekenis: traag handelen, drentelen.

Dauwtrëjen. Dauwtrappen. Men doet het te Deventer op Hemelvaartsdag.

Gron. dautreden of dauwtrappen. Te Leiden doet men het op 2e Pinksterdag.

De, voorafgegaan door **Van**, gebruikt men in plaats van of liever, als demonstrativum in de volgende tijdbepalingen: **Van de zomer, van de winter, van de lente, van den herfst**, Soms ook: **van de margen, van de middag**. In beide beteekenissen van: **aanstaanden** en **verleden** zomer enz. In de omstreken hoort men ook: **van de jaor**. Ook in 't Wvl. zie de Bo op de.

Deijen. Euphem. voor klappen. **Hef Janman zich an de taofel estooten?** **Géf diee stólte taofel maor deijen**.

Dek, o. Stroo- of rietbedekking van een huis.

Del. o. Slet. 'n **Del van 'n meid, 'n smérig del**.

Dèle, m. Dorschvloer.

Dempig. Kortademig. Vooral van paarden, doch ook van menschen gezegd.

Den, aanw. vnw. 1e, 3e en 4e nv.

Welken appel wîj hebben, dissent of den? Welke appel is den mooisten, dissent of den. Den wil ik hebben. Den is den mooisten.

In een bekend kinderspel wordt gevraagd: **Pik, pik, pik, waor zal den man staon?** (Klemtoon op den).

Derretjespëren. Dirkjesperen. Derretje = Dirkje (vrouwen naam)

Dieepte. **Ik bin van dage vör 't eerste aover mîn dieepte ewest**, beteekent: Ik heb van daag voor 't eerst gezwommen, waar ik niet staan kon.

Dier, o. Wat groot van omvang is, kokkerd. **Wat 'n dier van 'n appel!**

Wat 'n dier van 'n nöze hef diee Getjan (Gerrit Jan). **Wat 'n dier van 'n haze! Zon dier van 'n kenîne hewe eslacht** (met een gebaar).

Disel, m. Distel. Zie ook: **zoogedîsel**. Het woord beteekent ook: **dissel. Diselboom**.

Dikke. Rijk. 'n **Dikke bur**. Ook Gron. Ook als bijw. v. gr. gebruikt. Voor: groot, ruim. 'n **Dikke drieë gülden; 'n dikke veertîn dagen**.

Dinkseldag, m. -en. Dinsdag.

Dissent, aanw. vnw. zelfst. gebr. Deze. **Op welke stól wîj zitten op dissent of op den? Dissent zit gemakleker as den**.

Döddeken. Dotje, lieveling. **Jao, jao, î bint môders döddeken!**

Döddegetjen. Nestkuikentje, jongste, Benjamin: Van vogels en van kinderen gezegd.

Gron. **nustdotje**.

Daoje, v. -n. Traag, lui vrouwmensch of meisje. **Diee meid lõp altît net of ze twee bieenen in ieene kouse hef; 't is 'n echte daoje**.

Dollen. IJlen (van koortslijders). Ook: ondoordacht, zorgeloos, dwaas handelen. **Hiee dolt maor zoo wat hen; î kõnt gîn wieze dingen met 'm dôn**.

Dómeneer, -s. Dominee. **Dómeneer P. Dag, dómeneer!**

Dommenéren. Vloeken. **Wat lig diee vent te vlôken en te dommenéren!**

Dôn. Geven. **Tó, dôt min dat! Wî hebt dat groot van dôn** = hoog, groot noodig. Zie ook: **Nî**.

Daonig. Danig, zeer. **'t Is van dage daonig heite ewest. Diee menschen bint daonig an de sükkel; altît ister ieene zieek. De dronkende kérel ging daonig te keer**.

W.-Vl. **danig**, zeer veel, zeer groot, uit de mate (de Bo).

Doodvlekke, m. -n. Moedervlek.

Doodwagen. Lijkwagen.

Daorantô. Daar aan toe. **Das nòg tût daorantô** Dat wil ik nu nog over 't hoofd zien, daar wil ik nu nog eens niets van zeggen. **Î heb u centen versnôpt, das nòg tût daorantô; maor daj d'r nu nòg bî gaotjòken, das hél lélik.**

Dördôn. Middendoor doen, — breken, — snijden. **Dôt dat stûk kòke maor dör, dan mögî de ieene helfte opèten.**

Dóren, m. -s Eierdoor. **Een ei met twee dórens.**

Dörslag, m. -en. Vergiettest.

Limb. doorslag O. V. II 215. Ook: Winterswijk.

Drao. Langzaam, traag. **Hiee dût alles èven drao; 't is 'n echte draodnègel.**

Draodnègel, m. en v. -s. Iemand, die traag, langzaam in zijn bewegingen is, die alles met tegenzin doet.

Van diee jonge kan 'k niks gedaon krigen; 't is 'n draodnègel. (Zie ook bij: drao).

Dreilasse. Naaisterterm: een vierkant stukje goed, dat onder den arm ingezet wordt.

In Holland noemt men 't: okseltje.

Drammen of dremmen. Drenzen, prullen, dwingen, op een huilenden toon iets vragen (van kinderen gez.).

Onze Grietjen is nieet zieek; 't is maor drammen tim in hûs te blîven; 't is 'n drammerig dink.

Driedûveltjesneigaoren. Zekere plant. Warkruid (cuscuta)?

Gron. düvelsnaigaorn — kruisdistel.

Drinken, ww. en znw. Soupeeren en dejeuneeren.

Jonges, kom gauw in hûs wî mot drinken. Wî heb 't drinken al op. Wî heb al edronken.

W.-VI. drinken — ontbijten (de Bo). **Dritert.** Hetzelfde als **bangeschiftert** of **scheitskérel** (zie op dat woord).

Drôghekke, o. droogrek.

Dronkend. Evenals in: **nakend**, hoort men in dit woord een parag. d. 'n **Dronkende kérel. Hiee was dronkend.**

Dûbbeltjesmande. Een mand van ± 20 Liter inhoud (die vroeger bij de mandenmakers een dubbeltje kostte).

Dûchten. Dunken. **Wat dûcht u daorvan? Mîn dûcht dat 't zoo wel kan. Tu dûchtte mîn. Tu hef mîn edûcht.**

Dudeldòp. Slaapkop, luilak.

Gron. doedel = nachtmuts van bont katoen.

In Dev. zingt men een langslaper toe:

**Slaopkop, Dudeldop,
Stieet vör half négene nieet op,
't Hûndjen zal u biten,
't Ketjen zal u beschiften.**

Dûker. Te dûker! = te duivel, drommels!

Te dûker en gîn ende, versterking van 't bovenstaande.

Dûrabel. Duur, wat veel geld kost.

Ook Gron. duraobel. Ook N.-B. en O.-Fr.

Dûrak. Lichtekooi.

Dûren. Blijven, harden. **'t Wier mîn in hûs te benuwd: ik kon d'r nieet meer dûren.**

Dus. Dof, slaperig. **Ik schei út met lezen; 'k bin zoo dus.**

Dûsteren. In 't — = in donker.

In 't dûsteren is 't gud flûsteren, maor slecht vlooiën vangen.

Dûtte, v. Van een meisje boven de 28 jaar zegt men: **zîe hefde dûtte d'r op.** Men weet, dat de gangbare achtentwintigen een dut of deuk hadden.

Gron.: de klopp is t'r op d. i. ze is de 28 gepasseerd.

Dwars, bnw en bijw. Nurksch, die altijd tegen 't heil in wil. **'n Dwarse kérel. Diee vent is altît dwars. Î zit mîn altît dwars =** Ge spreekt of werkt me altijd tegen. **Dat hûs zit mîn dwars in de mage.**

E

Ebbedink (eig. **Hebbedink**), o. mv. -ingen. Ding, prul. **Wat hei daor vör 'n raar ebbedink? Hei daor wat moois? Och né, 't is maor zon ebbedink.**

Ék, vr. Eikenschors. Samenstellingen: **ékmölle, ékschûre, ékwèger** enz. **Ékertjen** of **ékhörentjen**. Eekhoortje. **Eerappel**, m. -s. Aardappels. **Eerappels!** was ook een uitroep, een soort van krijgsgeschreeuw bij het uitdeelen van klappen in het spelletje: «**de bûr út 't nöst**». Zie: **négenwèkers**.

Eerbèze, m. mv. -n. Aardbei. Ook Wvl. Zie: de Bo.

Eerlinks, bw. en bnw. Werkelijk, inderdaad. **Jentjen had gin sükelasgaartjen maor 'n eerlinkse sigare in 't höfd. Is 't gekheid of eerlinks? Z'ee vöchten út eerlinks. Schei nu út met dat gestuj; tamé wöt 't nóg eerlinks.**

Gron. eerliëks.

Eeuwigheid. Zie: **amen**.

Effentjes, bw. Even. **Kom is effentjes hier!**

Eigengereid, bnw. Zelf gesponnen. Eng. homespun, eigenwijs. **Eigengereid linnen.** 'n **Eigengereide kèrel**.

Eigens. Zelf. **Ik zal d'r eigens maor is nao tó gaon. Dat is van mîn eigens. D'ee wagen löp haost van eigens.**

Eigenste, bnw. Zelfde. 't **Eigenste bók van gisteren. Döt 't eigenste nóg is weer.**

Eindelek, bw. Eigenlijk. **Mîntjen is eindelek (eindelek ezegd) nog 'n stük nichte van ons. 'k Gelöve eindelek dei mîn vör 't lepken hölt.**

Ook Ned. Bet. O. V. II p. 84.

Eiselek. IJselijk. Geheel overeenkomstig de afleiding wordt dit woord met ei uitgesproken.

Elks Elk. **Géf elks 't zînde. Aj 'n groot hûshölden en weinig verdînsten heb, is 't 'n tûr elks 't zînde te géven**, d. i. niet in schulden te raken, eerlijk man te blijven. Vgl. **misschîns**.

Els, m. mv. -s. Els, schoenmakersgereedschap.

Empe, m. mv. -n. Mier. Ook de naam voor een korzelig stijfhoofdig kind. Een mierennest heet 'n **empengat** of 'n **empennöst**.

Empig, bnw. Kribbig, korzelig, koppig (vooral van kinderen gezegd). **As Jenneken met andere kinder spölt ister voort armude; z'ee is altit èven empig.**

En. In den bijzin hoort men nog vaak dit ontkenningwoordje. **Ik gelöve dak't nieet en dô. Zekt maor dak nieet en komme.**

Ook dubbele ontkenningen komen veel voor b.v. **Ik heb 'm nog nooit nieet eglöfd. Ik heb nargens gin mér hékel an.**

En, voorz. 'n **Zûndag, 'n Maondag** enz. beteekent: aanstaanden of verleden Zondag, Maandag. Mnl. **en**, voorz.

Ende, o. mv. -n. Eind. Van iemand, die graag alles alleen wil hebben, zegt men: **H'ee is nieet begeerig, maor h'ee hef graag 't middelste met de beide enden.**

Bî 't — hebben — bij de hand hebben. Wat hei nu weer bî 't ende? Waar ben je nu weer aan bezig? Tóne is gin timmerman meer; h'ee hef nu wat anders bî 't ende. Í mot ook altit zoo wat bî 't ende hebben — (klem op wat). Ge moet ook altijd dingen doen, die ge liever moest nalaten.

Enk, m. mv. -en. Akker. Meestal gezegd van een aanzienlijke oppervlakte bouwland. Zoo heeft men o. a. te Deventer: **den légen enk**, d. i. al 't land van de stad tot de Platvoet.

Enkeld, bnw. en bw. Enkel. 'n **Enkelde keer** (enkeld) kom ik ter. **Enkeld** staat ook tegenover: **dübbeld**.

Èvenòlder, m. mv. -s. Evenouder. **Wí heb samen nóg op schòle egaon; wí bint zoowat èvenòlders**,

In Gron. alleen van jeugdige kinderen gezegd.

Èvenwels. Evenwel, vooral als modaal bijwoord gebruikt. **Òkke (of ik) 't 'm al verbieeje, 't gefmín niks, hiee dütt 't èvenwels tòch**.

Èverdasse, m. mv. -n. Hagedis.

Eweg. Weg. Mnl. enwech. Eng. away.

F.

Feile, m. mv. -n, dweil. Ook bij Hooft e. a. Gron. fail, faile.

Feitel, m. mv. -s. Servet. Het woord wordt weinig meer gehoord. Voor vrouwenhalsdoek van servetgoed werd het vroeger vooral gebruikt.

Fenint, o. Venijn, vergif. Ook verzweering uit aanraking met vergif ontstaan. **Onze bötterbûr hef fenint an de vinger, misschjns van 'nèvedasse**.

Fetûten, alleen in 't mv. gebr. Kuren, kunsten. **Wat bint dat nu vör gekke fetûten?**

Gron. vertuten. O.-Fr. fituten.

Fif, bnw. Levendig, vlug. Bij Wolff en Deken: vijf. 'n **Fif ventjen** (zoowel lichamelijk als geestelijk). **Hiee is zoo fif**, vlug, bij de pinken. **Tines is fif op de schaassens, op de bieenen**.

Fikken, alleen in 't mv. gebr. **Ak u in de fikken krige, menneken! Al waj in de fikken krigt mot kapôt** (tot een vernielal gezegd).

Vgl. **kladden, spiezen, klauwen**.

Filette, m. mv. -n. Welriekende anjelier. Gron. fielet.

Fistert, m. mv. -s. Kleumer. **Dörvî gín snéballe te gooien, kòldfistert?**

Ook: gevoel van kou, huiverigheid.

Kom, gao maor is naor bûten dan

kui de fistert d'r is òfjagen. Ook een soort vuurwerk nl. een sisser, die geen klap geeft.

Fisterig, bnw. Huiverig.

Fitsken of **fitsken**, o. Beetje.

'n **Hél klein fitsken bötter, melk, tabak** enz. (weinig gebruikt voor dingen die geteld of met een lengte- of vlaktemaat gemeten worden).

Fizé, m. mv. -s. Rotje, voetzoeker, die met een knal uitgaat. Fr. fusée, vuurpijl.

Fladder. Flarde. **Hiee zütter zoo schobberig út; de fladders hangtem bî 't lif**. Metath. van: flarde.

Flambózen. Frambozen.

Fleksken, o. mv. -kes. Plakje, sneedje.

'n **Fleksken brood, kòke, kéze, spek** enz.

Fleppen. Drinken, zuipen. **Hiee hòldem tégenswoordig arg an de lippe; hiee is daonig an de flep**.

An de flep wèzen, schertsend voor: diarrhee hebben.

Ook plat: coire.

Flink! Uitroep van 'n knikkeraar, die weer van 't park (meet) begint.

Flodder. Opgedirkt meisje, zonder degeelijkheid.

Floddermütse. Muts met slappe voorstrook, tegenover: knipmuts, kornet.

Gron. flottermuts — die over de gouden of zilveren kap wordt gedragen.

Flûs. Vlies. 'n **Windei hef gín baste maor alléne 'n flûs**. 't **Hef van nacht evróren; daor lig 'n flûs op de grefte**.

Ook: Stadfr. O. V. II p. 177.

Fochelen. Te ver naar voren, niet op de meet beginnen. Bij 't knikkeren hoort men telkens: **Nieet fochelen! î fochelt!**

Foksen. Slordig aan elkaar naaien. **Diee naod moj weer löstarnen; î hebt de bul maor zon betjen an mekare efokst**. Zie ook: tonneken.

Ook plat: coire.

Fökseeren. Forceeren, dwingen. **Aj 't**

nieet graag dôt, moj 't maor laoten; 'k wil u nieet fôkseeren.

Fondement. Onderste deel van den rug. Diee üppelman strûkelde op 't steiger, kwam op de stieenen neer en is zîn heele fondement út mekare evallen. Onze Jentjen is zoo branderig; zîn heele fondementjen is rauw.

Foos. Voos.

Försî. Kracht, force. Met försî its dörzetten. Met försî argens tégen an loopen of stooten.

Fotse, dim. fûtsken (zie dat woord) Dotje, bosje, wisch. 'n Fotse peerdehaor. 't Gaoren zit in de wierde; alles zit an ieene fotse. Ook: mannelijke genitaliën.

Frikkedillen. Een onbekend gerecht. Als de kinderen thuis komende vragen: **Móder, wat ète wî?** dan krijgen ze vaak ten antwoord: **Frikkedillen, jonges!** Het woord bet. eig. gehakt (fricadella).

Frommes. Plat voor vrouwmensch.

'n Gemén frommes. 'n Knap frommes.

Fukepôt. Rommelpot. Te Deventer worden de foekepotten gemaakt van een bloempot, half vol water, waarover een blaas. In de blaas is 'n stuk riet bevestigd. Ook Geld. en Limb. O. V. II 217. Neeritter: foekespot. Ook Gron.

Fup, v. Kracht, fond, degelijkheid, energie. De fup ister út zal men van iemand zeggen die naar lichaam of ziel vervallen is. Van onsolide stof zegt men ook: **Daor zit gîn fup in.**

Ook: N.-Br. O. V. I. p. 203.

Futeren. Brommen, knorren, opspelen, aangaan. **Vader zal wel futeren ak zoo late in hûs komme.** Diee baas lig altît op de knechts te futeren.

Afl. gefuter. Ook Gron. en Limb.

Fûtsken. Dotje. propje, wischje.

'n Fûtsken sijet, peerdehaor, tabak, stroo enz.

G.

Gaaïen. Loeren, gluipen. **Hiee lûp altît te gaaïen ôfter ook wat te snôjen valt.** W.-Vl. gaaïen — met open mond staan kijken, dwaas rondzien (de Bo).

Gadde, m. mv. -n. Gard. Vooral in de sam. visgadde, boonengadde, limgadde of limgeddeken.

Ganks, adj. aan den gang, op gang. **Wî bint al weer veertin dagen ganks.** De alôzîmaker hef mîn klôkke weer ganks emaaht.

Garfkamer. Kerkekamer, consistoriekamer. Mnl. **gerwecamere** — kamer, waar de geestelijke zich voor den dienst gereed maakt of kleedt; van **gerwen, garwen** — gaar, klaar of gereed maken.

Garve, m. mv. -n. Een bos koren, schoof.

Gaste. m. mv. -n. Een zestal met de koppen tegen elkaar opgezette schooven.

De rôgge stieet al an de gaste.

Gasterig, bnw. Vuil, garstig (van spek). **Diee vent is altît èven gasterig** (in woorden of daden).

Gron. galsterig—rans—garstig.

Gastert, m. mv. -s. Vuilik, smeerlap (in woorden of daden).

Gat, o. mv. -ten. Aars. **Wî mozzen 't gat út den haok loopen,** d. i. ons zeer haasten. **Î vraogt mîn 't hemd van 't gat** — ge vraagt me meer dan ik kan of mag zeggen.

Das in mîn gat zei pôtlèpel — dat heb ik weer binnen; dat is een meevallertje.

Gavel, m. mv. -s. Hooivork.

Gebed. **Tônnes hõlt van 'n kôttgebed en 'n lange metwôrst,** d. i. hij houdt van een goed leventje.

Gebrekkelik, bnw. en bw. Gebrekkig. **Diee stûmpert is mank en schèl; hiee is arg gebrekkelik.**

Dat menneken kan nôg maor

gebrekkelek lèzen. Ook Gron. en Ned. Bet. O. V. II p. 85.

Gebraoken. Gebroken, een breuk hebbende. **Jan Willem is òfekòrd vòr de dienst; hiee is dùbbeld ebraoken.**

Gedò, o. Drukte, bezitting, zaak.

Wat is dat hier tòch vòr n gedò?

Diee man hef nieet ongelùkkig ebùrd; hiee zit nu op z'n eigen gedò. 'n Groot gedò heffe nieet; hiee wont maor op 'n kàotersplaatse.

Géze. Dom, onnadenkend meisje. **Wat bij tòch 'n géze; f valt haost oover 't stòffer en blik en zieet 't nòg nieet.**

Geiselen. Geeselen.

Hei hier 'n hond zieen geiselen? zegt men tot hem, die ons te zelden komt opzoeken.

Ook: hard loopen. Vgl. gispelen.

Î mozzen de jonges zieen geiselen tu de dieender ze achternao zat.

Geiselpaole. Geeselpaal, een boom die van alle takken beroofd is.

Geld. Wat de uitdr. z'n geld tellen soms beteekent, zie men op: **meiwòrm Geldig.** Prijshoudend. **De bòtter is 'n Vrîdag nògal geldigewest; kommende wèke zal ze nog geldiger wèzen.**

Gèle zùcht, v. geelzucht.

Gellig, bnw. Geel (van gelaatskleur).

Wat zùt Janòme d'r gellig ùt; 'k gelòve stellig datte wat onder de léjen hef.

Gemak, o. Met gemak = langzamerhand. **'t Is zoo wat tít; m'n dúnkt wí mozzen met gemak maor gaon.** Vgl. manges.

Gengelen. Lanterfanten, straatslijpen, langzaam en lang loopen. **Hef Jan weer den hélen middag dør de stad loopen gengelen? 't Is tòch 'n gengelaar! Dat gegengel (of gen-**

gelen kan 'k nieet volhouden; laowe wat anstappen.

Genne. Gene, gindsche. **An genne of en disse kante?** Ook: **Günse.**

Gepronveerd. Verbastering van: gepromveerd. Uitmuntend, knap; ook zelfst. gebr.

Hiee is gepronveerd in 't teikenen; (of: **tékenen** zooals men tegenwoordig zegt).

Das 'n gepronveerden — uitmuntend in zijn soort.

Gerezzeleveerd. bnw. bw. Resoluut, kloek, vastberaden. **Iets gerezzeleveerd zeggen** bet. iets met kracht van overtuiging zeggen. **'t Is 'n gerezzeleveerden** — hij is kloek en vlug ter daad.

Gespel of **Gepsel,** m. mv. -s. **Gesp.**

Genólen. Garnalen.

Geslùns, o. Ingewanden van dieren.

Getùg, o. Tuig. **'t Getùg van 'n peerd = peerdetùg.** W.-Vl. getuig — peerdetuig (de Bo).

Gevaor. Gevaar (danger).

Gevaar = paard en wagen. Bij te vòte in de stad òf met gevaar?

Geweld. Van geweld — geweldig, vreeselijk verbazend. **Hiee zet 'n mond op van geweld akkem wassen wil. Ik heb 'n tandpine van geweld. 'n Règen van geweld of van: wonder en geweld**

Gewichten De stelen van de geveerde bladeren van den accacia. De kinderen maken er bezempjes van.

Gìbelen Gichelen. Ook Gron. Zie Nd. Wdb. onder **guichel.**

Gier, o. mv. -s of -en. Uier van een melkgevend dier.

Gispelen. Hard loopen, beenen maken. **Of de jonges gispelen konnen, tu ze den gr'nen (buitendiender) zaggen ankommen** Verg. **bòsselen.**

Glad, bnw. duidelijk, vanzelfsprekend. **Das nòg al glad** — dat wil ik graag gelooven, dat spreekt van zelf.

Glazewippertjen. Smallijve drijftol.

Zie over drijftollen mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 13 Juli '94.

Gleitand of **Gluitand**, m. mv. -en.

Snijtand van een rund, waarmede de jongens in mijn tijd speelden.

Dat in 't Deventersch ij als i klinkt is bekend. Uitzonderingen zijn: glijtand, glijbaantjen, schijtskerel, woestijn, een rare sijs, zwijn(jak), lijs, rijschaaf, ijselijk, karwijzaad, rijzen (neervallen), soms ook rizen uitgesproken en misschien nog 'n paar andere.

Glijbane of **gleibane**. — Sullebaan.

Glimsmeer, o. Schoensmeer.

Glimsmeersborsel en **poetsborsel**.

Glíve, v. Gleuf, reet.

Glória. Een groote kool in de stoof. **Nu, i heb mìn nòg al zonglória in de staove edaon, ik kan der de vóten nieet op lîjen.**

Zie ook: **kochel** en **Janûarî**.

Glúppe, m. mv. -n. Gulp van een pantalon. Fri. glupe-kier. opening. Het Ned. woord: **gulp**, is van ons woord waar-schijnlijk een metath.

Glupert, m. mv. -s. Iemand, die **glups** is, zie aldaar.

Glups, bnw. en bw. Verraderlijk, on-verhoeds, valsch. 'n **Glupse kérel**. **Ímand glups anpakken.** **Glupen**, beteekent eigenlijk: door een glup of kier zien; vervolgens: heimelijk, onverwachts iets doen.

Gòdganselek. Godgansch. **Den gòd-ganseleken dag.**

Gòdsbarmelek, bnw. en bw. Erg, hevig. **Ik heb 'n gòdsbarmeleke tand-píne. Híee kan zó gòdsbarmelek lieegen, vrèten. Híee blif zó gòdsbarmelek lange út.**

Gommenikkend! drommels! gossie-meine! (basterdvloek).

Gaonde. **Op gaonde bieenen-** op de been, niet bedlegerig. **Mannes is nòg wel op gaonde bieenen, maor híee is tòch niks gud. Hendríke**

is vòlle bèter; zíee is al weer op gaonde bieenen.

Gòte (ò eenigszins gerecht). Goot. Ook wordt zoo genoemd: het vertrek, waarin de boerinnen wasschen, plassen en karnen. **Op de gòte** — in bedoeld vertrek.

Grammíterig, bnw. Netelig, kitteloorig. Een neetoor wordt wel eens: 'n **grammíterd** genoemd. Ook plat: slecht uitzierend, alsof men een ziekte onder de leden heeft.

Wat zút díee vent der tégenswoordig grammíterig út!

Gron. grammietig.

Grefte, m. mv. -n. Gracht.

Grens, o **Argens 't grens an hebben** (of **an ímand**) — ergens 't zuur ('t mier) aan hebben, aan iemand een hekel hebben.

Grépe, m. mv. -n. Mestvork, greep.

Grínderig. Vooral van 't weer gezegd: somber, betrokken, onaangenaam.

Grínen, Schreien.

Schreien wordt ook genoemd met een der volgende ww.: **jenken, sjenken, sjanken, blèren, lippen, brúllen, snóttèren.**

Spreekwijze: **Díee waogt díee wint, Díee verspòlt díee grint.**

Gríuwel. De gríuwel gieet mìn aover de grauwel bet.: Ik huiver (bij 't vernemen van iets ijselijks, of bij de gedachte daaraan). Ook wordt 't gezegd, wanneer men rilt van de kou of bij 't hooren van een onaangenaam geluid b.v. 't scherpen van een zaag.

Grobbeldegrabbel. Te grabbel.

Jonges, loop! Ik gooie disse kuizen in de grobbeldegrabbel.

Gron. gribbelgrabbel.

Grond, m. **De grond zòken.** Zie het voorbeeld bij: **abbedudas.**

Grondbét. Bij 't visschen zegt men van iemand, wiens vischhoek over den grond sleept, zoodat het dobbertje net doet alsof hij beet heeft: **Híee hef grondbét.**

Gronderig. Grondig. **Diee eerappels** maakt gronderig, d.i. naardn grond.

Groot van nöden — groot noodig.

Ook: **groot van dön.**

Groot is ook een term bij de zuivelbe-reiding. **Ik heb de bötter groot** — ik heb de melk voldoende gekarnd, de boter is er uit.

Groote. In't —. In hooge mate, erg, ongeloofelijk. 'n **Prezentsen datte ekrégen hef!** 't Is dan in 't groote! **Né, maor 't is in 't groote zó as dat jüngesken al in de bíbel kan lezen!**

Groote boonen. Tuinboonen.

Grootvader. **Í heb u grootvader de oogen ütetrapt,** zegt men tot iemand die s.t. aan zijn schoenen heeft.

Gröjen. Groeien. **Argens in gröjen,** beteekent: er zich in verheugen, met de bijgedachte van: leedvermaak. Nage-noeg 't zelfde als:

Gräolen. Groeien, leedvermaak hebben. **Hiee gräolt in mfn ongelük.** Afl. gräoldert.

Grôn, bnw. Groen. **Diee vent is mfn grôn op 't buis of op 't líf,** bet.: Hij is mij slecht gezind, hij zal mij zeker kwaaddoen als hij zijn kans schoon ziet. Vgl. **vul.**

Grönen, m. Zoo heette in mijn jeugd de agent van politie, die buiten de poorten dienst deed. Hij werd zoo genoemd naar de kleur van zijn opperkleederen.

Gröj. Groei. **Ik kan diee boomen maor nieet an de gröj krígen. Jan hef de vrouwe, weer an de gröj** (in blijde verwachting).

Gräozen. Groen goed eten. **Hiee hölt zó van gräozen; 't is zon gräo-zer.** Ook N. Br. O. V. I p. 205.

Grösnökke. Grasnek. Scheldnaam voor een boer.

Grüppe, m. Greppel. Ook Gron.

Guchelen, hetzelfde als **gíbelen.**

Zie Nd. Wdb. onder: **guichel.**

Günst. Vaag, vettigheid van den grond.

Dat land is glad ütébúrd; daor zit niks gín günst meer in.

Günter of **daor günsent.** Ginds.

Ook W.-VI. (de Bo).

Güren. Rijzen, neervallen. **Diee zólder gürt dör** (omdat de planken niet aan elkaar sluiten). Bij 't laden van koren moet men voorzichtig te werk gaan om 't güren der graankorrels te voorkomen.

Gütze. Guts. Ook: een soort van gras-musch, meestal verbonden met het bnw. **gèle 'n Gèle gütze.** Het laatste is ook een scheldnaam voor iemand met een gele huidkleur.

H.

Halfscheid, m. helft, in alle beteekenissen. Ook wordt gebruikt: **helfte.**

Ook Limb., Geld., N.-Br. en O.-Fr. Kil. **helfscheede.**

Hals, m. Dit woord hoort men vaak gebruiken voor keel of nek: 'n **Stíven hals. Píne in den hals** (keel). **Ziee kon gín kópken koffí dör den hals krígen; 't wól maor nieet vot. Hiee hef 'n gräotjen in den hals.**

Hangen hef gín haost, zegt hij, die naar zijn zin te veel wordt gejaagd, aangepord.

Hank. Zie: **ank.**

Hanse, m. mv. -n. Handschoen. Wanten noemt men **vusthansen** (tegenover: **vingerhansen**).

Hansje-m'n-knecht. Zeker kinderspel.

De kinderen gaan op een rij zitten op twee na, de acteurs: een heer en een knecht. De heer vraagt fluisterend aan elk der kinderen, wat ze wenschen te hebben. Daarna zegt met luider stemme:

De heer. Hansje m'n knecht!

De knecht. Wat blief meneer?

De heer. Haalt er me dit is uit, haalt er me dat is uit, haalt er me (b.v.) den gouden sleutel eens uit!

Nu moet Hansje het kind aanwijzen, dat «een gouden sleutel» gewenscht heeft. Gelukt hem dit niet, dan vraagt de heer iets anders. Dit gaat zoo voort tot alle kinderen «er af» zijn.

Gron. Hans-mien-knecht. (Molema.)

Haok, m. mv. -en. Haak. **An den haok slachten**, wil zeggen: niet zelf een koe slachten maar vleesch, vet enz. voor de slacht bij den slager koopen.

Ik heb mîn de konte út den haok eloop, wil zeggen: ik heb te hard moeten loopen (of te veel).

Haor, o. Haar. Zoo noemt men het hout dat op de knotwilgen groeit.

Harden. Duren, uithouden. **Ik kan 't hier nieet harden**; 't is mîn te kôld, te warm, te drûk, te saai enz.

Hardenbarg. In de uitdr.: **Diee lû bint van Hardenbarg**, d. i. Schraalhans is bij hen kok, 't zijn slechte betalers.

Hardstikken, bijw. v. graad. Vooral bij dood en doof.

Hardstikken dood — morsdood.

Hardstikken doof — kanondoof.

Gron. hardstikkend. Ned. Bet hardstikke.

Harmeltjen. Hermelijntje.

Havinge. Haven (weinig meer in gebruik). Ook op oude kaarten zag ik dit woord o. a. die van 't beleg van 1578. Zie Overijs. alm. 1839.

Hebberig. Hebzuchtig, inhalig.

Gron. hebbig.

Hech! tusschenw. Hè!

Hech, wat mooi! Hech, wat dût dat zeer! Hech, wat zouwe 'n schik hebben!

Ook Ned. Bet. O. V. II p. 88.

Hechten. Zwaar hijgen.

Heggelen. Twisten, kibbelen (met woorden). **Hôld nu astublieef is wat op met dat heggelen. Kui nu gîn woord sprêken zonder heggelen** (geheggel).

Heggepêren. Roode vruchtjes van de doornstruiken.

Heidebessem, -bônder. Bezem, boender van heide; 't staat tegenover: **barckenbessem**.

Heil. Têgen 't heil in. Weerbastig, den verkeerden kant op. **Diee vent is alft têgen 't heil in** — in de contramine. **Têgen 't heil in striken, bôsselen** — tegen de haren, de wol op.

Heilâover. Ooievaar. Geld. uiver.

Heisteren. Ravotten, joechteren, draven, wild spelen. **Jonge, gaot tóch is zitten, i heb 'n hôfd as vûr van dat heisteren** (geheister). Ook O.-Fr. en N.-Holl.

Heksel Haksel, kortgesneden stroo. Het wordt ook kort genoemd en bewaard in de kortkiste.

Hellig, bnw. Boos, nijdig. 'k **Bin hellig op u, rûk maor in! Ak u dat vertelle bink bange daj hellig op mîn wôt. I mot u nieet hellig maken. Hiee had 'n rooie kôp van helligheid**.

Hemd. Iemand, wien men ten laste legt, dat hij een ongelukje gehouden heeft, antwoordt dikwijls: **Diee 't eerste vernemt, hef 't achter in 't hemd**. Zie ook bij: **Gat**.

Hémeltjen, ook **hîmeltjen**. Huiskrekel, 'n kriekend kriekskén.

Hendig, bnw. bijw. Handig, wat zich gemakkelijk laat hanteeren, wie de handen nergens verkeerd voor staan.

'n **Hendige jonge, 'n hendig biltjen. Îts hendig dôn**.

Hendôn. Heendoen **Ziee dôt maor zon betjen met mîn hen**. Ze houden me maar zoo'n beetje voor 't lapje. **Wî mot maor met 'm hendôn**. Wij moeten hem maar wat toegeven, maar wat door de vingers zien.

Hennekewagen. Een soort van kleinen mallejan, met langen boom; hij dient vooral om planken te vervoeren.

Johenneken is een dim. van Johan en komt reeds als eigennaam herhaaldelijk voor in de Cameraers Rekeningen

der 14e eeuw. We kunnen ons woord dus vergelijken met: mallejan, janplezier e. d.

Zie ook Grimm's Wtb. en Schiller und Lübben op: **Henneke**.

Hetsig. Hitsig, last van de warmte hebbende. **Hu bin î van dage zó hetsig?** Hoe heb jij van daag zoo'n last van de warmte? (Ze hindert mij volstrekt niet.)

Hheet, o. Heide, tot het maken van bezems, boenders, en voor strooisel in den stal gebruikt.

Hieeten. Heeten. Het adj.: heet, luidt: **heite**.

Hilde, m. mv. -n. Zoldering van slieten in de schuur tot berging van hooi, graan en stroo.

Gron. hild.

Hîmen. Het moeilijk, hoorbaar, lang ademhalen, dat het zware hoesten, vooral bij kinkhoest, voorafgaat.

Kil. himmen, himen — hijgen.

Hÿptem. Een jongensspel, waarbij op verschillende wijzen met een stok een houtje wordt weggeslagen, en waarbij men achtereenvolgens roept: **Hÿptem, raaktem, eereppeltjen, maaidem, snoeidem!**

Höddeken, o. mv. -kes. Horretje.

Höf, m. mv. **Haoven**. Tuin. De Deventerschman spreekt van: **höfgrönte, höfstraote, höfhûsken, höfgrond** enz., de hovenier heet echter: **tuinman**.

Höjen. Hoeden (van rundvee). **Garrît î mot van dage de kô höjen langs de barmen**.

Ook onpers. 't **Höjt vandage gud** — 't Is goed weer om te hooien.

Moj en höjen? vraagt men iemand, die zich bijzonder haast met eten.

Hölten, bnw. en bw. Houterig, stijf, lomp. 'n **Hölten Klaos, Tînes. Wat dôj dat tóch hölten**.

Hommels. Hommeles. 't **Is daor ook hommels!** Hommeles, niet in orde, oneenigheid.

Het woord **hommeles** komt in de

17e eeuw voor 't eerst voor en is, volgens geloofwaardige onderstelling ontstaan uit **Homulus**, den titel van een geliefd tooneelstuk met zeer drukke actie. (Franck.)

Hond. Kommedeer î de hond en blaf zelf! zegt men tot iemand, die ons iets bestelt, dat hij heel goed zelf kan doen, dié ons voor knecht wil gebruiken. Zie: **geiselen**.

Hönderdieef. Hoenderdief. **Hiee löp te glupen as 'n hönderdieef. Diee vent kik onder zîn pette hen as 'n hönderdieef.**

Hörtjen. Pooasje. Zie ook: **stötjen**.

Huk, m. Huig. **De huk lichten** (door er peper en zout tegen te brengen).

Huken. znw. Hurken. **Op de huken** (of **hûkskes**) zitten.

Ook: Gron. en Vel.

Hükkend. Wat voor een? Hoe een?

Ook: **Hunend**. Zie: **zükkend**.

Hümmel. Klein kind. **Wat 'n hümmel! Waor bint de hümmels?**

Huneer. Wanneer.

Ook Vl. Zie de Bo i. v. en Ned. Bet. O. V. II p. 89.

Hunend. Zie: **hükkend**.

Hütjen en mütjen. De heele boel, alle rommel. **Kom, jonges, nu mok taofeldekken; pak flû is op met u héle hütjen en mütjen.**

Hûshölderse. Huishoudster.

Gr. en O.-Fr.: hoesholderske.

Hûsken. Huisje, bestekamer. Gr. hoeske.

Sam. **Hûskesmest** — beer.

Hûzêren. ww. Huizen. **Benéden bint ze an 't timmeren, zoo dawe nu baoven mot hûzêren.**

I.

Iesder. IJzer. **Iesderen**. IJzeren. Men hoort nog: 'n **hufiesder**, 'n **stríkiesder**, 'n **iesderen hekke** enz.

Ïmeltjen. Zie: **Hémeltjen**.

Ïmenstal. Bijenstal. Zoo ook:

ïmker, ïmenschûre, ïmenkôrf.

Inespannen. Tot iemand, wien men werk gebracht heeft, of die een nieuw pak aan heeft, kortom, die iets ontvangen heeft, waaraan hij behoefte had, zegt men: **Zizoo, nu bij weer inespannen!** Wanneer men van iets een ruim voldoende hoeveelheid heeft, zegt men: **Wi bint nòg gud inespannen.**

Ingaal. Egaal, van gelijke grootte.

Mintjen, i mot' vòr van middag wat ingale eerappels útzòken.

Gron. ijngaal.

Ink. Inkt. **Géf mìn pen en ink.**

Inkoorn. Kinkhoorn.

Inpennen (Zich). Zich stijf rijgen.

Inepend — stijf geregen.

Inrèkelen, inrakelen. Inrekenen ('t vuur).

Inschûnen. Opstoken, inblazen.

Îmand îts inschûnen. Iemand tot iets kwaads aansporen. Om zich te verontschuldigen zegt een kind dikwijls: **Hiee heft mìn ineschûnd.**

Ook Gr. M. Nederd. **anschunden** — Reizen zum Bòsen.

Îpe. Hakmes, vooral om dun hout te hakken.

Ispres. Expres, met opzet.

Ievers. Ergens.

Ook Ned. Bet. O. V. II p. 89.

Iezermotte. Knecht van de ijzergieterij.

De laatste heet: **iezermòlle.**

J.

Jak. Zie: **buis.**

Jan. De vr. eigennaam hiervan gevormd is: **Jenneken.** Van Johan is gevormd de vrouwennaam **Jannao**, verklw. **Jannäoken.** **Jan met den ieenen arm** is de pomp (Zie bij: **arm**). Iemand die **Jan** heet, wordt soms begroet of geplaaagd met het rijmpje:

Jan span an,

De peerden vòran,

De hond vòrút,

Daor gieet Jan de poorte met út.

Jandudel. Jenever. **Klaore Jandudel.**

Janplakan. Kleefkruid.

Janûarf. Zie: **glória** en **kochel.**

Jennekesmarkt. De dag, waarop de boerinetjes en boeren uit den omtrek in de stad komen om te paren.

Jonk (ewest) — geboren. **Mìn òldste zònne is met Dèventer karmse jonk ewest.** Ook van dieren gez.

Juchteren. Draven, tieren, stoeien.

'n **Juchter van 'n meid** is een wild meisje, een wilde rabas.

Júst of **sjust** of **sjustement.** Juist. (Toestemmend, goedkeurend.)

K.

Kaaien. Kapen. Vgl. **boksen, ratsen, kitsen.**

Kaojen. Kanen, uitgebraden stukjes vet. Ook N.-Br. O. V. I p. 210.

Kaom, m. -sel, o. Schimmel op ingemaakt goed. **Ik mag mìn augòrkjes wel is verfrissen, d'r zit 'n dikke kaom op.**

Het beantwoordt aan 't Eng. **coom** — roet, aanslag.

Kakkeba, v. Euphem. voor **stront.**

Kaks. Verbeelding, wind. **Wat hef dieë vent 'n kaks! Kaksmaker, geurmaker.**

Kamberbessem, m. mv. -s. Kamerbezem, lang varken.

Kammenet, o. mv. -ten. Kabinet.

Kanali, m. mv. -s. Kanarie.

Kantjesboord. Op — = op 't randje af. 't **Is kantjesboord** — boordevol.

Kapòt Hiee hef de bròk nieet kapòt = hij zit er warmpjes in.

Kapraol. Opzichter van een brandspuit. **De minste is hier kapraol** = heeft hier de meeste praats.

Kasgenade. Gasconnade, drukte, lawaai. **Maak tòch zon kasgenade nieet jonges!** Ook N.-Br. O. V. I p. 208.

Gron. kaskenaode.

Kasaovend of **kasäovendjen.** Kerst-

- avond. De kinderen zingen dan een liedje, dat aldus begint: **Kasävondjen, kasävondjen, mîn môder bakt 'n wäofeltjen**
- Kassazî.** Ontslag 'n Zaoterdagaovend krig diee luie knecht zîn kassazî.
In 't W.-VI. heeft **kassade** gelijke beteekenis (zie de Bo). Zie: **age**
Fransch: cassation — vernietiging (van een vonnis).
- Käoter.** Keuterboer, boer die één paard houdt.
- Kattekarmse.** Kattetermis. **Diee man is van alle katekarmsen thûs,** beteekent: hij kan van alles, hij weet zich altijd te redden, hij is van alles op de hoogte.
- Kazzebônne.** D'r út — wil zeggen: er uit smijten.
- Keersenschoon.** Schoon bij kaarslicht. **Diee jüffers bint keersenschoon; aj ze 's margens ziet, dan zoj gaon loopen. 't Is daor in hûs alles keersenschoon, bî daglicht moj de bul nieet zîen.**
- Kégelen.** Vallen. **Op de grond, van de bieenen kégelen.**
- Kégels.** Beenen. **Ik valle van hunger haost van de kégels.**
- Kelinkrallen.** Cornalijnkorallen.
- Kemmen** naast **kammen** Het eerste wordt bepaaldelijk gezegd voor het reinigen met de fijne kam.
- Kèkelkouse.** Babbelaarster, klappei.
- Kèkelmôje.** Kakelmoei. Hetzelfde als 't voorgaande. Ook: **kèkelkonte.**
- Kérel.** Van iemand, die klein is, maar zich zeer mannelijk tracht voor te doen, zegt men: 't **Is 'n kérel as kas, maor de bieentjes, de bieentjes!** (of: **maor de bieentjes van was**)
- Kérelswark.** Een werk van belang, sterk stuk. 't **Is kérelswark den Îselt sover te zwemmen zonder ôf te driven.**
- Ketsen.** Vuur slaan. Vuursteen en staal heet: **Ketsgerei.**
- Kidde,** m. mv. -n. Hit. Ook geeft men dien naam aan een kleine vrouw.
- Kiddewagen** — hittewagen.
Gron. kid en kidde.
- Kidelen** of **kilen.** Kittelen.
- Wacht is ik zal u kidelen! Wat kidelt mîn daor zoo op de rügge? Jan, kom kidelt mîn:** begin van een straatdeuntje.
Als men een kind ergens kittelt, dan roept men daarbij: **kile! kile! kile!**
- Kif,** o. Gebruikte run.
- Kifte,** m. mv. -n. Kievit. **Loopen as 'n kifte** Ook een naam voor een meisje, dat zoo gauw als water is.
Ook Gron.
- Kik-in-de-pot** of **kikepot.** Zoo heette in Deventer de bewaarplaats voor rust-verstoorders. **fmand naor kikepot brengen** = iemand opbrengen.
- Kindsdók,** m. Witte, linnen luier. De wollen dito heet: **lûre.** (Zie dat woord.) Ook zegt men: **fmand in de lûren leggen.**
- Kînen,** znw. Kiemen, uitspruitsels van aardappelen. Als ww. beteekent het: de kiemen afplukken.
- Kînenspûl.** Kienspel.
- Kistjen.** Bakje vóór op den wagen, waarop de voerman zit.
- Kistewagen.** Wagen, waarop de koffer van een boerenmeid of -knecht vervoerd wordt.
- Kitsen.** Missen, niet raken.
Schieet maor op, î kitst mîn tòch. (bij 't knikkeren)
Kits! interj. tegenover: **Baak!**
Kitsen beteek. ook, kapen, ratsen, boksen. Zie aldaar.
- Klaorluder,** bnw. (Pleonasme). Louter, zuiver, onvermengd. **Dat bédjen is van klaorluder göld. Is dat nu gròk? 't Is klaorluder brandewîn.**
- Klaboutermenneken.** Kabouter. Vooral gezegd van een jongetje, dat klein van stuk is, liefst met de toevoeging van: **klein.**

Kladden. Handen. **Ak u in de kladden krige!**

Vgl. **Fikken, klauwen** enz.

Klassen. Klissen. **Ziee hankt an mekare as klassen.** Reeds bij W. v. Hillegersb.: classe, clesse — klis.

Klaviren. Klauwen, handen of vingers. **Blif daor met u klaviren ôf!**

Mnl. clauwier, clavier — haak (Verdam).

Kledderig. Kladderig, morsig.

Kledderig weer. 't Is kledderig op straote.

Klédwagon. Wagen met een wit kleed bedekt, huifwagen. De boeren uit den omtrek komen Vrijdags gewoonlijk met zulk een voertuig naar stad.

Kléf. Van —. Van houd'm, zuinig, niet scheutsch. **Ik bin van kléf, ik hólde meer van de hebbe dan van de géf.**

Klérázi. Kleerage, kleederen.

't Wòt manges tít, da'k de winterklérázi is mot naozien. Zie: age.

Kletsullen. Kletsen. **Kletsuller,** kletsmeier.

Kléver. Klaver. De bekende hierbrouwerij te Deventer «**de kléver**» had als fabrieksmerk een klaverblad.

Klén. Boekweitendoppen, gebruikt tot opvulling of tot afsluiting van de koude (b.v. om pompbuizen).

Mnl. clien. Zie Tijdschr. III. p. 205.

Klik. Wanneer twee jongens een ruiling aangaan, wordt deze bezegeld doordien een van hen zegt: «Eerst gegeven, toen genomen, klik zei de bel, marsch naar de hel!» (Op z'n Holl. uitgespr.) Vervolgens trekt de spreker zich een haartje uit, spuugt er op en werpt het weg.

Klikken. Klieken. **'t Is vandage klikkendag. Daor stieet nog 'n klikke krúdmus in de kelder.**

Klipklap. Oogenblik, nietigheid.

Iedere klipklap kúmpe hier. Ûm iedere klipklap kúmpe hier.

Klipkouwe. Kooi om vogels te knippen.

Wie een duif van een ander **geklipt** had kon **klipgeld** eischen.

Klitse. Lichtekooi.

Ook Gron. Kil. klitse — teve.

Kloft. Troep. **'n Kloft jonges, vógels** enz.

Klootvègen. Kletsullen, zaniken.

Klòppenbarger. Grove, sajetten kousen werden vroeger genoemd: **driëdraods klòppenbarger kousen.** Cloppenburg is een stadje in Oldenburg en heeft nog kousenfabrieken.

Klouster. Kwalster. **Klousteren, kwàlsteren.**

Kluit, m. Troep, groote hoeveelheid.

'n Kluit jonges, 'n kluit geld. De héle kluit is wegejaagd (alle jongens). **De héle kluit is 'm verbrand** (de geheele inboedel enz. alles).

Ned. kluit in de bet. van: brok, stuk, luidt: **klute, m.**

'n Klute bòtter, dég, klei enz.

Klúngel, o. mv. -s. Kluwen.

Klúngeläole, v. Jenever met stroop.

Knak of **geknakt.** Geraakt, beledigd. **Ziee ister arg knak** (of: **geknakt**) **aover, dauwe haar nieet op de brúllefte heb evraogd.**

Knappen. Klappen. **Hiee kent 't knappen van de zeweppe.**

Knassebot, vkw. -bütjen. Kraakbeen.

Knastert, m. mv. -s. Leugen. **Nou das ook 'n knastert, diee kui met de klompen an vólen.** 'n **Ólde knastert.** Een oud man (minachtend); ook in 't alg. een oud voorwerp.

Knechtjen. Een jongen hoorde ik meermalen met dit woord aanspreken.

Knibbelen. Kibbelen. **Knibbelderije,** kibbelarij, **knibbelaar, -ster.**

Zòte wèzen, ak út bin, en nieet knibbelen, hör kinder!

Knipmútse. Kornetmuts.

Kniezen. Vitten. **Wat zeggf, kan'k dat nieet spannen?** (Zie dat woord.)

Né, das kniezen!

Knökkel. Schot op de kneukels bij het knikkeren.

Knökkelenbos. Dör 't — **motten,**

beteekent: een zwaren, moeilijken tijd, een tijd van beproeving doorleven. **Aj u brood onder 'n ander mot verdieenen, dan moj nòg wel is dör 't knòkkelenbos.**

Knüchen. Kuchen.

Knüven. Kluiven. **Wie wil van mid-dag 'n bütjen knüven?**

Ook: handen, vingers: **Ak u in de knüven krige!**

Zie: **fikken, klauwen, klavieren.**

Kochel, m. Groote kool in de stoof. Zie bij **Glória** en **Januari.**

Kökelen. Buitelen. **Aover de kòp kökelen.** Ook: vallen. **Daor was ik haost ekökeld.**

Kökkerellen. Koken, braden. **Diee mensen höld arg van smüllen; ziee bint altit an 't kökkerellen.**

Kökkije, m. mv. -n. Kokinje, babblaar. In mijn jeugd werd in de omstreken van Deventer zeker grof tarwebrood ook zoo genoemd.

Kòlbeitel voor: **koudbeitel.** Een beitel, waarmede men koud ijzer hakt.

Kòlden, m. Pruijn (tabak).

Wij is anstòken Mannes?

Dank u ik zal maor 'n kòlden nemmen.

Kompabel, bnw. Bekwaam, in staat tot. **Hiee is hél kompabel. Vör dat wark bink nog nieet kompabel.**

Kön, bnw. Moedig, driest. **Mineken is nieet kön genug ùm zelf naor den domeneer te gaon; z'ee is te blò.**

Kóninksrad. Volksetym. voor: conisch rad.

Konkel, m. Koffiepot; ook: **koffikonkel.** Oudtijds beteekende **konkel** — spinrokken.

Konkelen. Ruilhandel drijven onder kinderen.

Konkelspül, gekonkel, konkelderije, bekonkelen.

(Zie van Dale op: konkelarij en bekonkelen.)

Het ww. bet. eig.: spinnen. Onder 't spinnen werd nog al eens een kopje koffie gezet en gebabbeld.

Köntjen, o. Bigge.

Kontrein. Streek. 'n **Mooie kontrein.**

Zoo its vindf in disse kontrein nieet.

Kóreens. Korrels (vooral van graan), pit-ten (van ooft).

Körk, m. Kurk. **Vrouwe, hei nòg wat onder de körk?** (in de flesch).

Kört, o. Stroohaksel als paardenvoer.

Zie bij: **Heksel.**

Kört, — maken, — kriegen. Wisselen, gewisseld krijgen. **Ik kan diee riksdalder maor nieet kört kriegen; könnijem mìn altemets ook kört maken?**

Körtens. Onlangs. Ook Gron.

Kösteren. Lichten arbeid verrichten.

Grootvader löp den helen dag maor zoo wat te kösteren; hiee is altit an 't kösteren.

Ook: kalm en stil voortleven. **Diee òlde mensen köstert maor zoo wat hen.**

Ook zal een moeder van haar kind zeggen: 't **Löp den helen dag zon betjen ùm mìn hen te kösteren,** d. i. 't speelt of loopt altijd in mijn nabijheid.

Köttels. Kleine kinderen, keutels.

Wat bñj tòch 'n kleine köttel! Op de spòlschòle gaot allemaole kleine köttels. Zoo, zittf nòg bñ de köttels? (in de laagste klasse). Schertsend: **Köttelschòle** — bewaarschool.

Kousevóter. Drijftol zonder spijker; onhoorbare veest.

Krafte. Karaf.

Krallen, verklw. **krellekes.** Koralen; ook: vruchten van de aardappelplant.

Kranewagen. Plomp, zwaar, tweewielig voertuig om vaten te vervoeren.

Kranewaken Slecht slapen en daardoor gedurig in beweging zijn. **Ik heb den**

helen nacht liggen kranewaken van de tandpïne.

Krap, bnw. en bw. Schraal, eventjes

Diee mensen hebt 't tégenswoordig heel krap. Dat stük bötter is maor krap vijf pond Vgl. Schrao. Ook Gron.

Krappe. Wervel aan een deur, klamp aan een kerkboek.

Zie ook: **äolfrappe**.

Dr. en Gron. in beide bet.

Krasgat. o. Split in een japon.

Krèje. Kraai; tegenw. meestal: **kraaie**.

Krèmer. Kramer, naast: **kraome**, kraam.

Krenselig, bnw. Kribbig. **Mitjen** is zoo krenselig; 'k gelöve stellig dat ze wat onder de leden hef.

Krets. Dit woord, dat in Holland en Gron. schurft beteekent, werd in Deventer gebruikt in de onbepaalde beteekenis van: ongemak door de kou van 't water veroorzaakt. Als 't water een lage temperatuur had en een jongen, op land, vroeg aan een zwemmer: «Hoe is 't water?» dan placht de laatste te antwoorden: 't Is ùm de krets te krfgen. Wel kent men in Dev. het woord **waterschörft**, maar dit is een huiduitslag, dien men krijgt van te veel in 't water liggen, niet van de kou.

Kribbekatten. Een meisjesspel. Twee meisjes houden elkaar met kromgebogen vingertoppen vast, hellen zoo ver mogelijk achterover en draaien dan snel rond.

Kriegeltjen. Krijgertje, een jongensspel.

Krikke, m. mv. -n. Soort van kleine, zwarte kers. Ook: een meisje dat klein van stuk is. **Wat blif Mineken tòch 'n kleine krikke; daor zit niks gïn schöt in.**

In de laatste bet. ook Gron.

Krinten Krenten.

Ook: Gron. en N-Br. O. V. I, p. 211.

Krissebèzen. Kruisbessen.

Krökkel, znw. Sukkelaar of gesukkel; ook bnw. Ziee bint arg an de krökkel of an 't krökkelen. **Krökkele**

wagens loopt op zïn lanksten.

Ook: **krakende wagens**.

Krökkelen. Sukkelen. **Gekrökkel** — gesukkel.

Krökkelig. Sukkelend. **Diee man is al lange krökkelig (of krökkel)ewest.**

Kröte (ö bijna als: äo). Achterste. Van een boer met een holle kies, die al te letterlijk het bevel van den dokter opvolgde, die hem zeide, dat hij wat peper in 't gat moest stoppen, vertelt men, dat hij later placht te zeggen: **Tandpïne is gïn pïne, maor pèper in de kröte, das pïne.**

Kröze. Klokhuis van een appel of peer.

Krúderig. Netjes. **Wat zút Naatjen der van dage krúderig út** (om door een ringetje te halen.)

Ook Stadfr. O. V. II, p. 178.

Krúdhöf. Een boerenbloementuin. Ook in Gron. Ommel. Bij Molema vinden we er echter voor: keuken- en bloementuin.

Krúdköke. Lange Dev. koek met snippers.

Krúdmus, v. Soort van middageten, waarvan de bestanddeelen zijn: Karneemelk, gort, rozijnen, spek, ham of worst, kervel, bieslook, zuring en «brune bèrend». (Zie op dat woord.)

Molema geeft: kruidmous — soep van fijngehakte boerenkool (mous). Ook in de Meijerij kent men 't woord.

Krúkke. Kruk en kruik in alle bet.

Kuieren. Wandelen. **Kuier** — wandeling.

'n **Héle kuier** — een lange wandeling.

Kuis Knikker. Over **kuizen** en **schietten** (knikkeren). Zie mijn Feuilleton in de Dev. Cour. van 13 en 20 Juli '94.

Kúken, o. Kuiken. Minachtend voor jongen of meisje. **Hek van mïn lèven! Zon kúken van 'n jonge löp al met 'n meid an den arm. 'n Kúken van 'n deerne.**

Ook: lomperd, ezel, dwaas. **Wat bij tòch 'n dom (lomp) kúken; wat hei dat weer kúkenachtig edaon!**

Ziee hef gïn kind òf kúken — kind noch kraai.

Külen. Een rond voorwerp over den grond rollen. Als men een kind iets toe-kült, roept men: **küló!**

Küntjesdag. 't **Is van dage** —, zegt een jongen tot een ander, terwijl hij hem onverwachts met de knie tegen den achterste stoot.

Küpedöken. Lievenheersbeestje.

Küpen, o. Kuip.

Küren. Kirren.

Kürhüs. Een wachttoren, later als koffie-huis ingericht, aan 't eind van de Bergweide (Teuge). Vroeger was er een wacht op geplaatst ter bescherming der weide. **Küren** bet. oudt. kijken. Ook elders vinden we **kürhüsen** vermeld. Op de Stadsweide (Marsch) heeft er ook een gestaan.

Kuskus. Mengsel, dooreengeknoeid eten. **Was dat nu vör 'n rare kuskus?** zal men zeggen van een gerecht, dat men niet kent, en dat er niet appetijtelijk uitziet.

Gron. koeskas

Kütjenblik. Met een steentje over 't water scheren; elders noemt men dit spelletje: schijnselen, pleien, keilen.

In Zutphen zegt men: kütjenfik.

In 't O.-Fri. heet het: botter un brod-smiten. In den Harz: Wasserjungfern werfen. In Gron.: slisteren.

Kutselo, m. mv. -s. Een werptuig van tot een ring ineengedraaide twijgschil, met uithangend einde. Hieraan wordt de **kutselo** na eenige verticale slingeringen in de hoogte geworpen.

Of 't woord in verband staat met Middelnederd. Kuseln — im Wirbel drehen, durf ik niet beslissen.

Küze, m. en v. Lompe, domme, onge-manierde jongen (of meisje).

Küzemichel. Hetzelfde als: **küze.**

Kwakerfje. Gekheid, verbeelding, veinzerij. **Né, tó zeg nu is eerlek, waj meent; nu gín kwakerfje langer. Híee is nieet zieek; 't is allemaole maor kwakerfje.**

Kwaksen, tr. en intr. Vellen, smakken.

Aj nu nieet útscheit, dan zakter u ieene göven daj der neer kwakst!

Kwalf, v. Zeurkous, klets-kous.

Kwap, m. Slag, klap, oorveeg.

Kwastelórüm. Kwasterige man.

Gron. kwasteldorem.

Kwekku, v. Kweekgras: zeker onkruid.

Kwenne. Hermaphrodit: van menschen en dieren gezegd.

Mnl. quene — oude vrouw. Eng. queen — koningin.

Kwaoje geest. Rekening, beer.

L.

Labbekak. Lafbek, lafbekkerij, larie, geklets.

Uit: labben — dom praten, en den stam van: kakelen.

Labendig, tusschenw. en bijw. v. graad.

Wel labendig! Wel verdraaid! **Labendig zwaor; diee jonge kan zoo labendig èten, lieegen** enz.

Lak. Dwaasheid, gekheid. **Né, das maor lak!** In de omstreken: slauw, b.v. 't **Èten is te zólt of te lak.**

Lammenaardig. Lam, vervelend, on-aangenaam. 'n **Lammenaardige kérel. 'k Bin zoo lammenaardig.**

Langen. Geven, reiken. **Tó, lankt mìn dat; lankt mìn dat is èven an.** In de stad is dit woord nagenoeg verouderd.

Ook: Gron. Maastr. en bij Kil.

Langerder. Dubbele comparatief, evenals: **bèterder, slimmerder, gróterder, mooierder** enz.

Langes, bw. en voorz. Langs. **Langes de kante lópen. Trap nieet in de plassen, maor loopter langes.**

Lankverrekt. Languit, languitgerekt.

Van de hette ware wî zoo lui, dawe lankverrekt op 't gròs gin-gen liggen.

Lanter. Landheer, huisbaas.

Latigheid. In de — = laat. **Waor-timme kom î altit in de latig-**

heid; 't is haost naorbeddegaonstif.
Lége. Laag. 'n **Lég hûs**; dat hûs is lége.

Ned. leeg = ledig is in 't Dev. **läog**.
Lekkertjen. **Î bint 'n lekkertjen**, bet.: je bent 'n lieverd: je wilt er wel an.

Diee meid is 'n lekkertjen — er is een steekje aan los.

Lenge, m. Een touw om vaten, balen enz. in op te hijschen.

Lenge, v. Soort van bederf in 't roggebrood, waardoor bij 't breken de deelen met draden aan elkaar blijven hangen.

Lérenlappe. Zeemlap. **Zoo taai as 'n lérenlappe.**

Lessend of laast, bw. Onderlaatst, onlangs. Ook Gr., Dr. en Geld.

Lieeste, m. Lies en leest (van 'n schoenmaker). **Ik zal van middag mîn bûksken is op de lieeste slaon** — 'k zal eens goed eten. 'n **Sték in de lieeste.**

Lîk. Gelijk, recht, vlak, quite.

'n **Lîke planke.** **Diee weg gieet er lîk op an.** **Zîzoo, nu bîwe lîk of lîkes.** **Aj 'n groot hûshôlden heb, is 't vör 'n arbeidsmense 'n tur ûm alles lîk en recht te hól-den,** om niet in schulden te raken. **Is de klôkke lîk?**

Lîkdoorn. Likdoorn. Ook Gron.

Lîkstè of likstè. Litteeken.

Lîmgeddeken. Lijmstangetje.

Limb. Liemgeerd O. V. II p. 223.

Gron. liemgarde.

Lîne of liende. Lijn (touw), toom.

Peerdelîne.

W.-Vl. liende — dun touw.

Lippen. Schreien. Zie: **grînen.**

Lîro! Een spel, waarbij twee partijen jongens, met hoepels of op schaatsen, onder het roepen van dit woord (de tegenpartij antwoordt soms: **käoper-draad!**) tegen elkaar inrennen.

Lôgenbanke. Beschutte bank aan de Welle (IJseldade), waar ouden van dagen en sjouwerlui plegen te zitten.

Lommerd. — **hól-den,** was een aardigheid, die aan de zwemplaats werd uitgehaald. Onder 't roepen van **lommerd!** werden de kleeren van de jongens, die te water waren, door elkander gegooid.

Look, m. als voorwn., v. als stofn. Uien.

Looperfje. Diarrhee. **Hiee is an de lôperfje.**

Loopschûte, v. Een meisje dat veel bij de straat loopt.

Lôs, o. Lisch.

Lôs, bnw. en bw. Los, open. **Zet het raam en de dôre lôs.** **Dôt u bôk lôs.** **Î motter vör zörge as daj 'n lôs lîf hól-t.** Samenst. zijn: **lôsdôn,** — **laoten,** — **staon,** — **gooien,** — **hól-den,** — **krigen** enz.

Lôte. Schik, jool, lol. **Lötig** — prettig.

Ook W.-Vl.; N.-Br. leut; Limb. luit.

O. V. I p 213, II p. 223.

Lôven. Gelooven. **Dat lôvik wel** (in de stad verouderd).

Lôverhütte. Loofhut.

Lûchten. Bijlichten. **Wîj mîn is êven lûchten?** **Ik zal u êven ûtlûchten** (met 't licht uitlaten).

Luder. Gemeene vent, valschaard. Mnl. loeder: aanlokker, verleider (Oudemans).

Lûkes. Leuk. **O, hêe kan zich zoo lûkes hól-den!**

Lûlleman. Kletsmajoor. Ook: pijpgast bij de brandspuit. Als de pijpgast bij het probeeren der spuit de jongens niet met de straal bereiken kon, was het algemeen geroep: **Lûlleman kan nieet!**

Lûre. Luijer (van wol). De witte, linnen luiers heeten **kindsdôken** of **pisdôken.** Zie dat woord.

Lûsteren. Influisteren. **Kom is hier, dan zak u is wat lûsteren.**

Lûsteren. Luisteren. Als 't weer niet weet, wat het doen zal, zegt men: 't **Stieet te lûsteren.** Vooral hoort men dit zeggen, wanneer de thermometer op de hoogte van 't vriespunt staat en men zoowel vorst, als dooi kan verwachten.

Lüters (tegenwoordig ook al op z'n Hollandsch uitgesproken). Luthersch. **Bij lüters?** vraagt men een meisje, wie de rok onder de japon vandaan komt. (Naar de dracht der Augustijner monniken).

M.

Maken, Bemaken. Vermaken bij testamentaire beschikking.

Malengeren. Slenteren, dralen, talmen. **Luiwammes, dieej bint, i döt niks as langes de straote malengeren!**

Man. Vele liefkoozingsnamen worden gevormd door achtervoeging van **man** b.v. **Janman, Derkman, Sineman, Wimman, Betman** (Bertha) **Jóman** enz. Zelfs hoort men: **vaderman** en **móderman**.

Manges, bw. Langzamerhand, ondertuschen, nu en dan, soms.

't **Wòt tít, laowe manges gaon.**
Ik komme dadelek binnen; schep 't èten maor manges op. **Mizerabel lig de bul d'r manges aoverhoop.** **Vör 'n reize nao Amsterdam, daar had grootvader manges 'n héle wèke vör nödig.**

Margen, m. Morgen. Ook als landmaat is in dit woord Ndl. **o = a.**

Markaole, Meerkol. Oneig. in verbinding met: **schèle,** is 't een scheldnaam voor een scheelziende.

Martelaarsbrügge. Zoo werd indertijd de tegenwoordige Pothoofsbrug genoemd, omdat ze in den eersten tijd na hare voltooiing gedurig herstel of verbetering behoefde.

Martelen. **Diee menschen hebt völle te martelen** d. i. ze moeten hard werken om er te komen, of ze hebben veel tegenspoed, veel met **zieekten en züchten** te kampen.

Mat. In de uitdr. **Ik heb er mat an** d. i. het kan me niet schelen. Een r

wordt in dit woord niet gehoord. Van Lat. merda-stront, kak.

Medall, m. medaille.

Melgert en kütert. Hom en kuit.

Meiboom. Pannebie. **De meiboom vertéren,** pannebie houden.

Meiwörm, m. mv. **-s.** Meikever. De kinderen binden hun gewoonlijk een draadje aan den poot en laten ze dan vliegen. Voordat ze opvliegen staan ze gewoonlijk eerst een poosje hijgend stil; dan zegt men: **hfee telt z'n geld;** een bewijs dat hij spoedig de vleugels zal ontplooiën. De meikevers worden verdeeld in vier soorten: **äolislagers-mennekes,** — **wifkes** en **mülders-mennekes,** — **wifkes.** Die met de breedste waaiers aan de voelhoorns zijn mannetjes

Meizömkén, o. Meizoentje, madeliefje.

Mèken. Meisje.

Melk. **De — optrekken,** zijn woord terugnemen, zijn belofte niet vervullen. **Gisteren hatte nóg plan m'n hús te koopen; maar hiee hef de melk opetrökken.** **Ik heb teemaol eschréven dak komme, en nu wik de melk nieet optrekken.**

Melkrik, o. Rek, waarop de boeren hun melkgereedschap drogen.

Memme of **Memmetrütte,** m. Speen van een koe, waarmee de jongens spelen. Na het gaatje dichtgebrand te hebben, blaast men ze op. Vervolgens drukt men ze samen, waardoor een verdacht geluid wordt gehoord.

Mennigsten, menigste (datum). **Wat vör mennigsten of den humenigsten hëve vandage?**

Kil. hoe-menigste.

Menschenschüw. Menschenschuw.

Mépennink, m. mv. **-s.** Goospenning **mé,** mede — loon, huur. Mnl. miete. Hgd. Miethe.

Méter. In de bet. Ned. el uitgesproken als in 't Ndl. Dezelfde uitspraak hoort men ook in moderne of technische

- woorden als: **gasmèter**, **baromèter**. Daarentegen zegt men: **kalkmèter**, **zaodmèter**, **landmèter** enz.
- Meerderwechens.** Op meer, op verschillende plaatsén. **Dèventer kòke** kui meerderwechens krigen in de stad. Zie: **Vòlderwechens**. Gron. meerderwegens.
- Mère.** Merrie. **Nachmère.** Nachtmèrrie.
- Méstpart.** Meestal. **As de búrman kúmp praoten, dan bliffe méstpart den hélen aovend.** **Méstpart** alle dagen bakt **móder panne-kòke**.
- Met,** bw. wordt vaak gebruikt voor **mé**, b.v. **Gaoj met, dój met, metgaon, metdón.**
- Métòkken.** Meelokken, meetroonen.
- Middel,** bijw. Midden. **Bit diee appel maor middel dór.** Ik bin al middel in 't bók. **Hiee spronk middel van de brúgge òf.** Zie: **Ende.**
- Miegen,** pissen. Kil. mieghe — urina. Ook Mnl.
- Minne.** Wijfsduif. Zie: **Aorend.**
- Minnezéren.** Sparen, ménager. **Géf de varkens maor mël en minnezéert de eerappels.** **I mot ùm van u maagpíne òf te kommen,** u 'n betjen minnezéren met èten d. i. voorzichtig zijn met eten, niet te veel eten.
- Minnigheid.** Kleinigheid. **Ik mot nóg viftín gülden betalen; 't is gín minnigheid.**
- Mír** of **Mier,** o. Ergens 't mier an hebben wil zeggen: ergens een hekel aan hebben. Ook aan personen kan men 't mier hebben. Vgl. **grens.**
- Mírakel.** Een scheldwoord.
'n **Lui, lélek, ondögend mírakel.**
- Misschíns** hoort men dikwijls in plaats van: **misschien** Vgl. **elks.**
- Modderschúte.** Baggermachine.
- Maotjen.** Maatje. Bij 't glijden op een sullebaan zet de eerste glijder de anderen 'n maotjen d. i. hij daagt de anderen uit even ver te komen.
- Mòilek.** Moeilijk, bedroefd. 't **Kind trók 'n mòilek lipken.** **Azzígrínt dan wóddik ook mòilek.**
- Ik zal mìn d'r nieet mòilek aover maken** d. i. ik zal 't me niet aantrekken, er me niet over bedroeven, er niet om schreien.
- Mòje.** Moei, tante. De eigennaam gaat vooraf, evenals bij oome: **Namòje, Garretjenmòje, Dínemòje** enz.
- Mok,** m. zoen, smok. Hiervan: **mokken, mukkelen.**
- Mòlder,** m. Kleerbak. In sommige streken van Geld. is **mòlder** = mud of zak.
- Mòllenpeerd.** Molenpaard. Van 'n groote vrouw zegt men: **Wat 'n mòllenpeerd!**
- Mòllenvlögel,** m. Molenwiek.
- Moor.** Moerkonijn. De rammelaar heet: **remmel.**
- Mörg** v. Merg. **Mörgpípe.**
- Mot.** Molm. **Tòrfmot.**
- Motte** met **Könen.** Zeug met biggen. Ook wordt zoo genoemd een booromslag, waarin verschillende boren kunnen gezet worden. Woordsp. met **motten** — moeten: **Motten bint varkens.**
- Múffen.** Euph. voor stinken.
- Muite** of **Mòjte.** Moeite.
- Múlder.** Molenaar.
- Múken.** Knoeien. slecht werk maken. **Wat liggí daor te muken in donkeren?**
- Múmmelen.** Eten als een tandelooze. Ook voor: eten, vooral van kinderen. Een moeder zal tot haar kinderen zeggen: **òch, wat bin flú lekker an 't múmmelen.** De stam: **mumm,** is een klanknabootsing voor: met gesloten mond praten en kauwen (Franck). Mnl. **mummelen, mommelen.**
- Múndig.** Meerderjarig.
- Múndjenvol.** Mondjevol, borreltje.

Hei trek in 'n mündjenvol?

Münne, m. Zeelt.

Mûsken. Dit woord voor: groente, moes, hoorde ik in de uitr.: **Vleisken wat, en mûsken zat** d. i. jullie krijgt zoo- veel vleesch als je gegeven wordt, en van 't andere zooveel als je lust.

Mûzîk. Evenals **fabrik** wordt dit woord onzijdig gebruikt.

N.

Nachens. 's- = des nachts. Vgl. **dagens**.

Ook hoort men: **Van nach, in de vörnach, in de naonach**.

In woorden op **cht** wordt de **t** in de uitspraak meestal niet gehoord: **nach, ambach, wach, lûch, boch, krach, pach, plich, lich, voch, kôch, gerech, zûch, jach, hech, brach, knech, gedrôch** enz.

Nacht of **nach**. De uitdrukking: 't **Is nach (glad nach) met 'm**, beteekent: 't is narigheid met hem, hij ver- keert in een ellendigen toestand.

Nakend. Naakt. Ook oneig. 't **Is daor 'n nakende bul** — schraalhans is er kok.

Nakendeersken. Een naakt kindje.

Nègelhòlt, o. Rookvleesch, stuk rook- vleesch. **Ik heb nóg twee nègel- hólten in de wimme hangen**.

Nègene. Onder de — of baoven de **twalf** gooit men voor een cent met drie dobbelsteenen om een stuk koek. Gooit men, wat men geraden heeft, dan wordt men eigenaar van de koek.

Nègenwèkers. Een soort van aardap- pelen, die in de omstreken van Dev. 't meest verbouwd werden. (worden?) Andere daar algemeen bekende soorten zijn: **mûskes, roodkîntjes, kâol- seballen, amerikaanders en en- gelsen**.

Netten. Neten, luizeneieren.

Nîfelen. Euph. voor: **stèlen. Wegnîfe- len, ôfnîfelen**, wegkapen, afkapen.

Nî. Nieuw. **De Nîstraote** — de Nieuw- straat. **De nîje bôrgemeister**. (teg. -meester).

Benîjen — benieuwen. **Verîjen** — vernieuwen.

Nî dôn. Benieuwen. 't **Zal mîn gîn nî dôn, as 't margen rêgent**. 't **Zal mîn is nî dôn ôf 't margen rêgent**.

Nikken. Knikken. **Nikt maor van jao! nikt u oome maor gendag!**

Nikkelen. Nekken, ombrengen, dooden, (van menschen en dieren gezegd).

Nikkôppen. Met het hoofd van ja! knikken. Vgl. **schûddekôppen**.

Nînâodjen. Nieuwkneepje. Een kneepje dat men iemand geeft, die een nieuwe japon, jas of mantel aan heeft.

Nîren of **Nieren**. **Het vôr de — hebben** — 't Beet hebben, ziek zijn. **Hîe hef 't lélek vôr de nîren** — hij is ernstig ziek.

Nîsent. **Van** — op nieuw.

Den was mis; schieet (knikker) **nog maor is van nîsent**.

Nîts, bnw. en bijw. Driftig, opvliegend, plotseling. 'n **Nîtse kérel. Îmand nîts anpakken**.

Nîvers. Nergens. Het woord wordt verdrongen door: **Nargens**.

Nao, voorz. **Naar** kent het Dev. niet. **Wî gaot nao bedde, nao hûs**.

Naodzak, m. Zak, tuk. **Stèk u cen- ten maor in de naodzak**. Het woord is eigenlijk: **aossak = aas- zak** — etenszak, met proth. **n**.

Nôgen. Noodigen, aansporen tot eten of drinken (vooral nadat men reeds be- dankt heeft). **Laot u nîet nôgen, tast maor tð. Kom nu nóg 'n nôgekôpken, nôgeglêsken** (laatste glaasje).

Nâolen. Pruilen, zaniken, pruttelen, stieperen. (Zie aldaar).

Ook Limb. O. V. II. p. 224.

Bij Hooft: dralen, talmen. Zie de Vries' Warenar p. 216.

Nöttelig, bnw. Dwingerig, lichtgeraakt, schreierig, vooral van kinderen gezegd. (In 't bijzonder, als ze onwel zijn, vertoonzen ze deze eigenschap).

Nüchterenblè. Nuchterkalfsvleesch. Ook: 'n knaap (of meisje), die nog niet voor volwassen kan doorgaan.

Nüren. Drachtig zijn; het tegengestelde van: gust zijn. **Onze vale nürt, is nürend.**

Gron. **uren** — in hoogst zwangeren toestand verkeeren (van koeien).

Nüsselen. Alleen in uitdrukkingen als: **Loop î en nüsselen!** Loop heen! **Hiee kan en nüsselen loopen!** Hij kan rond loopen, naar de weerga loopen.

v. Dale geeft als bet.: talmen, dralen, beuzelen, beuzelarijen verrichten.

Frank zegt, dat het bij **neus** kan behooren.

De Bo geeft dan ook: **neuzelen** — neutelen, nüsselen, prutsen, zich met kleinigheden bezig houden. Fr. chipoter.

O.

(Woorden met Ndl. **Oe** beginnende, zie bij **U**.)

ôf wordt beide als vgw. en bijw. gebruikt.

Jan ôf Piet. Mîn wark is ôf.
Ook W. VI.

ôfblöten. De bemeste bovenlaag van den grond met een platte schop afsteken en in de voor werpen. Eig. bloot leggen.

ôfgedeksels, bijw. v. gr. Zeer, bijzonder. Andere bijwoorden van deze soort zijn: **ôfgeweerligs, ôfgedreid, ôfgemîtters, ôfgestampt, ôfgedonders, ôfgedrieedonders, ôfgedûvekaters, ôfgedrieedûvekaters** enz. Zie de opmerking bij: **afgestampt**.

ôfgaon. De school verlaten. **Meester, mak ùm elf ùr ôfgaon?** Het woord wordt ook gebruikt in de meer gewone bet. van: afgaan — cacare.

Wanneer iemand, die nog al op den penning is, toevallig eens een milde bui heeft gehad, zegt men, daarop doellende, schertsend: **Tu is 'm ook 'n aap ôfegaon.**

ôfgaonde zieekte. Kwijnende ziekte, b.v. tering.

ôfnifelen. Afstelen, afkapen.

ôfrikken. Door rikkingen afsluiten.

ôfschöttelen. Afwijzen, achterafzetten.

Mag î nieet mèspöllen Jentjen?

Heb ze u weer ôfseschötteld?

ôfstrijen. Afstrijden, heeten liegen.

Ik wil 't u nieet ôfstrijen, maor gelöven dô 'k 't nieet.

ôftenpart, o. Aandeel, bescheiden deel.

Zizoo, hölt nu u mond; elks hef zîn ôftenpart.

ôftökken. Afbedelen, aftroggelen. **î-mand geld ôftökken. Hendrik î mögt u brörken niks ôftökken; hiee mag 't alléne opèten.**

ôgen. 't **Hef gîn ôgen, 't kan nieet zieen** zeggen de jongens, als ze een ander iets niet willen laten zien. Zie ook: **Grootvader.**

ôgenbekökelderije, v. Oogenverblindig, bedrog, fopperij.

äolkrappen. Oliekoeken.

ômesland. Zoo noemen de jongens schertsend het land, waarvan ze de vrijheid nemen knollen te plukken.

Onbocht, o. bocht. **On** met versterkende kracht, zooals in: **ondier, ontuig.**

Ondentelek hoort men voor: **ordentelek**. Ook van zaken: 'n **Ondentelek stüksken vleis**, een goed stukje.

Onderdums, bijw. onderduims, schijnbaar onopzettelijk, zoo bij zijn neus langs. **Hiee hef 'm dat maor zó is èven onderdums ezegd** — hem ongemerkt de waarheid gezegd.

Oneffen. Oneven, in zeer uiteenloopende beteekenissen. 1e impair. **Wat raojî oneffen of effen?** 2e verkeerd. **Diee hód stieet u niks oneffen.**

3e onhandelbaar, ongeschikt. **Diee man is niks oneffen.**

Ndl. **oneffen** is in 't Dev. **ongeflik**.

Opbrengen. Opvoeden, grootbrengen. **Mijn môder hef mijn fesundelek opebrôcht. Hiee hef vier kinder van z'n brôr opebrôcht; maor hiee hefter hël wat mé aoverbrôcht.**

Op-entégen, bijw. Op tegen, tegen. **Ik heb daor niks opentégen.**

Opflikkeren. Opflikken, oplappen, repareeren, opmaken, opknappen.

Wi zòlt dat hōdjen 'n betjen laoten opflikkeren, dan kui 't van de zommer nōg best dragen. Het wordt vooral, doch niet uitsluitend, van kleedingstukken gezegd. Tot 'n dokter kan men zelfs zeggen: **Î heb 'm maor aardig weer opeflikkerd**

Ophalen. weghalen, afhalen. **Jan, kommî mijn margin ophalen? Jonges, maak gauw daj in bedde komt, ik komme voort de keerse ophalen.**

Opnōker. Opstopper.

Opschōttelink. Aankomende jongen of meisje.

Fr. adolescent.

Opschūnen. Opstoken, aanhitsen. 'n Hond tegen iemand **opschūnen.**

Dikwijls geheel 't zelfde als: **in-schūnen.** Zie dat woord.

Opstēken. Oplaten. **De vlieeگرد —**

Op strék, bnw. **Dîntjen is wat opstrék** (blij) met haar mooie pūpken. **Hiee raakt zoo zōtjes an weer opstrék** (in orde). **Ik kan hier maor nieet opstrék kommen met de meiden** (ik kan er geen naar mijn zin vinden) **Bij al op strék?** (op order) vraagt men iemand, die verhuïd is.

Opsūkeren. Opsuikeren. **Tō, sūkert 'm nōg is op!** Toe, roer eens in je glaasje en drink dan nog eens!

ōtterdōks. Orthodox.

Aoren. Aarden (van besmettelijke ziekten). Als subst. beteekent het: **adoren.**

Aorend, mv. -s. Mannetjesduif.

Iemand «**den dūbbelden aorend**» geven, beteekent: hem een jaap over den neus, 't gezicht geven: dreigement van bekkesnijders. (Het wapen van Dev. heeft 'n arend).

Aos, o. -zen. Stekelig, kribbig kind.

Ndl. aas — kring, prij.

Aosem, m. Adem. Van hem die zijn glas in één teug leegdrinkt zegt men: **Hiee hēf 'n starken aosem.**

Aovend, m. Oven en avond.

Aover de kōp kōkelen — kopkekelen.

P.

Pakkelde stōldeken. Een kinderspel, waarbij twee meisjes elkaar een hand geven; op de verbonden handen gaat een derde zitten, dat haar handen geeft aan de vrije handen der draagsters. Het voortdragen geschiedt onder 'tzingen van: **Pakkelde, pakkelde stōldeken!**

Gron. Kakkemanjestoulen.

Pal (of Pōl) staon. Slingeren om een middelpunt, de pal of pol genoemd d. i. een jongen, die op eenigen afstand geposteerd is. Vooral als 't op straat glad is en op 't ijs wordt dit spelletje gedaan.

Paltalte, v. Dikke modder op de straat of in de goten.

Pampelen. Kwakzalveren. **Al wēken achter mekare bint d'ee lū an 't pampelen met hūsmiddeltjes; waorūmme gaot ze nieet nao 'n dōkter; al dat gepampel gef niks.**

Park, o. Meet, plaats waar men begint te loopen, **stēken** of **schieeten** (zie die woorden). Wie bij 't knikkeren weer van meet moet beginnen roept: **Flink van 't park!**

Parkement, o. Kaft, omslag van een boek of schrift.

- Pé op de start.** Pin op den neus, als dwangmiddel. **Aj nieet gudschiks wilt, dan zak u de pé op de start zetten.**
- Penninksvrind.** Duitendief, schraper.
- Peppel, m.** Populier.
- Petistèken.** Ringen steken in een draaischuitje. Zie mijn Feuilleton in de Dev. Cour. van 7 Sept. '94. **Petî** is: parti.
- Pette, m.** Pet. In mijn jeugd droegen jonge boerinnetjes, en 'k meen ook de weesmeisjes, een lederen hoed van dien naam.
- Peerden.** Jagen (een schip door paarden). **Wî hebt 't vör de wind ehad; alléne 't Vésingerrak mozzi wî peerden.**
- Peerdebur.** Jager (van schepen).
- Peerdjen Van 't — =** cichorei. **Hei zin an 'n köpken köffî? Astublieef, aj d'r maor nieet te völle van 't peerdjen in dôt.**
Op elk pakje cichorei stond een paard.
- Peeren.** Winnen (jongensterm).
Hiee peert ze — hij wint.
- Pester, m.** Passer. **Pesterdôze.**
- Pias, v.** Paillasse. Stroo, dat reeds onder de paarden heeft gelegen en weder gedroogd wordt. Bij de dragondersstallen speelden de jongens er vaak in.
Het woord **pias** — Paillas, hansworst is volgens Littré hetzelfde: « Ces bateleurs (potsenmakers) étant ordinairement habillés d'une toile à paillasse ou à matelas. »
- Pikant, pikantig, pikanterig —** najverig. Afl. **Pikanterîje.**
- Pileman, pîseman, pîzewîtjen, pit.** Penis.
- Pilende, m.** Eend
- Pilo.** De dood van — = Een bleek mager persoon.
- Pimelen.** Euph. voor pissen.
- Pine.** Pijne, moeite. **'t Is de pine nieet weerd.**
- Pîneköttel, m.** Kleinzeerig, vreesachtig of schriël mensch.
- Pînetensî.** Klem, verknijping. In de **pînetensî** zitten.
- Pingelen.** Afdingen.
- Pinke.** Jonge koe.
- Pinksteren en Paosen.** **Hiee lag in bedde met zîn héle Pinksteren en Paosen bloot. Hiee had zôn gat in de brök, daj zîn héle P. en P. kon zîeen.** De bet. is duidelijk.
- Pînlek.** Al te zuinig, schriël.
- Piôters.** Pietjes, luizen.
- Pîpenbrökszalve.** Soort van zalf, vooral gebruikt bij verstuiking, verrekking of kneuzing. Ze werd bereid door de firma Piepenbroek, 'k meen uit paardevet.
- Pîpenpörker.** Pijpenwroeter.
- Pîrenkûltjen.** Graf. In 't **pîrenkûltjen** liggen. **Naor 't pîrenkûltjen gaon** (dood gaan).
- Pierröttig.** Wormstekig. Ook gezegd van iemand, die er slecht uitziet **Wat zût diee jonge d'r pierröttig út; hiee mot is an de revalenta.**
- Pisbrandjen.** Niets beteekenend brandje.
Vgl. **pisboodschap** en **pispräotjes.**
- Pisgrieete.** St.-Margriet.
- Pîtjé springen.** Haasje over. (Eigenl. **piéd**). Zie: **platvôt.**
- Pitteltjen, o.** Zeer klein stukje. **Ik heb gîn pitteltjen van zîn appel mé ehad.**
- Plas, m.** Binnenplaats van een woning. Ook een ander open terrein. Zou heet het pleintje, waarbij vroeger 't Spinhuis stond, nog de **Spinhûsplas.**
- Plaswarker.** Zou noemt men aan de ijzergieterij de werklieden, die sjouwwerk verrichten.
- Platte hakke, m.** Kleine hiel van een kous.
- Platvôt, m.** Bij het **pîtjé springen** noemt men de lengte van een voet: **'n vôt**; de breedte: **'n platvôt.** De jongen, die staat, mag als allen gesprongen hebben **'n vôt en 'n platvôt** verder gaan staan.

Pluis, m. Mestvaalt, mesthoop.

Podde, v.? Oud vuil, oud smeer (gevolg van onzindelijkheid). **Ik wil mîn gud bî 'n ander laoten wassen**, 't zit gedücht in de podde; ik haope dakter de podde weer út-krige. Iemand: **Ût de podde helpen** = hem een reinigingsproces doen ondergaan. Afl. **verpodden** en **podderig**. **Dat hûs is vergangen jaor evarft, maor 't is al glad verpod; de inwoonders bint arg podderig**.

Poddik, m. Pudding; ook: dik ventje.
Poddik-in-de-bûl. Zekere meelspijs, die in een zak gekookt wordt.

Poffen. Braden in de heete asch (b.v. aardappelen).

Poffert, m. Gebak van meel, met een bruine korst.

Pokkel. Schouder, rug; **Kees nemt vøl te zwaore vrachten op zîn pokkel**. **Ik zal u wat op u pokkel géven**. 'k Zal u op u pokkel kommen, slaon. **Pokkelen** — op den rug dragen (van kinderen): **Zak u is pokkelen, Jan?**

Pòlka, v. Soda.

Pòlkahaor. Gladgestreken mannenhaar, dat aan de onderzijde naar binnen is omgekruld.

Pòlkamütse. Soort gladde muts.

Pompe, m. Pomp. Op de vraag: Hoe laat is 't? hoort men vaak gekscherend antwoorden: **Ketier aover de pompe**; of: **Op slag prumen 't zal zoo rezînen slaon**.

Pook, m. en vr. Kleine jongen of meisje (te klein voor den leeftijd). Ook gebruikt men in plaats van **pook**:

Pòrk, m. en vr. Zie ook: **Pòrre**.

Pòrken. Porren, peutenen. In de tafel, de kachel, de pijp, de tanden enz. **pòrken**.

Pòrre. Een jongen of meisje, te klein voor den leeftijd. Vgl. **pook**.

Bij de Bo vinden we: porre — wrat, puist enz.; kort, dik ventje.

Pòt èten. **Das 'n rare pòt èten** — dat is 'n rare sijs.

Pötjenstrûf, v. Soort van Meelspijs, eenigszins overeenkomende met grutjes. Ook: **Stip-in-'t kùltjen** genaamd.

Stadfriesch: potstrouw — meel in water gekookt. Ook Gron.

Pötjenbônink. Rijst en gort met rozijnen door elkaar gekookt.

Pòtkaoker. Potkijker, janhen. Ook: een dwaze vent: 'n **Rare pòtkaoker**.

Pötlander. Met Portland-cement bestrijken 'n **Gepötlanderde gével**, vlure enz.

Potsig, bnw. en bijw. Aardig, grappig.

't **Was potsig ùm te zîen**, hu aardig dat èpken kon exterseeren met 'n eerlinks geweerken.

Wadde potsige dingen likt daor vör de glazen in d'èe spöllegudswinkel. **Wat stonnf daor potsig te bûgen**. Vgl. Hgd. Posse — klucht.

Pöttekips. Een vrouw, die met potten en pannen vent en haar mand op 't hoofd draagt. Nederd. kiep — korf.

Prakke, m. Priktoel, taatstol. Ook: meisje dat klein van stuk is.

Prengel. Scheldnaam voor 'n boer.

N.-Br. prengel — gierigaard O. V. I. p. 220.

Prèkebérend, — derk, — brör. Praatvaár.

Prùlderfje. Prulleboel, waardeloze dingen. Ook W. VI.

Prumen. Zie: Pompe.

Prusten. Niezen.

Prùtsen. Knoeien, knoeiwerk maken. Afl. **prùtser**, **prùtswark**.

Prüttel. Rommel. **Wat is dat weer 'n prüttel in u kaste! 't Is daor in hûs altit 'n prüttel**. **Wil ifû is gauw met u hèle prüttel van de taofel gaon, wi mot èten**.

Pudelen. Schertsend voor: wasschen.

Ik wil mîn is lekker pudelen, ik bin zoo zwart as 'n Tòrk.

Püffekes. Poffertjes.

Pûlsteren. Polsen, plassen. **Schei tòch ùt met dat pûlsteren (gepûlster) in 't water; î maakt u zoo nat as mest.**

Pûnder, m. Weegstok, unster.

Ook N.-Br. O. V. I. p. 220.

Pûnderen. Met 'n unster wegen. Ook 't gewicht van iets bepalen op 't gevoel.

Pûntbedekt. Een stukje appel enz., dat men op de punt van 't mes steekt, dat men geleend heeft. **Mannes, mak u mes lieenen? Jaowel Garrit, maor krik dan ook pûntbedekt?**

Puperiÿe, v. Diarrhee. Zie: **Lóperiÿe.**

Pupstéren, m. Anus.

Pûren. Peuëren. **Aolpûren.**

Pus! Pus! Om een verloren tand terug te krijgen, gooien de kinderen dien achterwaarts over 't hoofd, terwijl ze uitroepen: **Pus! Pus! daor hei 'n olde tand, géf mîn 'n nîjen weer!**

Puste, v. Puist. **Ik heb mîn 'n puste in 't lîf egèten,** ik heb zoo veel gegeten, dat ik er ongemakkelijk van ben.

Pûtbaas. Ploegbaas bij polderjongens.

Ook Gron. en W.-VI.

Pute, m. mv. -n. Klap, oorveeg.

Pûteken. Poetje, liefkoozingsnaam voor een kind.

Pûthaok, m. Van een man en vrouw, die niet wettelijk getrouwd zijn, zegt men: **Zi'ee bint aover de pûthaok etrouwd.** De **pûthaok** is de schep-ter van den **pûtbaas** (zie dat woord). Ook Gron.

In de Ned. Bet. bestaat de uitdrukking: Over de **pûthaok** vrije — (zonder toestemming). O. V. II. p. 102.

R.

Rabels of **Rebels,** bnw. Klem op de tweede lettergr. Van een zwerende wonde, die er erg rood uitziet, zegt men: **«Wat isse rabels!**

Ook: oproerig, wild, hartstochtelijk. **De bolle vlag van de ieene**

kante van de weg nao d'andere; 't was slim zoo rabels asse was. 'n Rabelse kérel

Fr. maladie rebelle — hardnekkige ziekte.

Rachen of **Rachelen.** Kwaadspreken; meestal verbonden met: **schelden.** **Díee meid düt niks as schelden en rachen op haar vòlk. Wat hei weer op mîn te rachelen?**

Rad, o. mv. **Raaien.** Zes knikkers. Grauwe knikkers werden (worden?) verkocht bij 't **rad** d. i. door het **draaiend** opgooien van een cent werd uitgemaakt of de verkooper, die **baoven òf onder** moest raden, een cent of niets voor zijn **zes** knikkers zou krijgen.

Rap, bnw. Niet sluitend, rammelend. **Een rappe klomp.**

Rapplement, m. Berisping, uitbrander. Van dezelfde bet. als **roffel** (zie dat woord).

Ramenten. Ravotten, stoeien.

Ook W.-VI. Gron. rementen.

Raspelen. Raspen.

Ook Ned. Bet. O. V. II. p. 102.

Ratsen. Wegkapen. Ook **boksen, kitsen** e. a.

Ook Limb. O. V. II. p. 226.

Ravé. Zeker kinderspel. Een kind legt 't hoofd in den schoot van 'n ander en krijgt dan te raden: **Pikkadelle, fusjefé, ellebaogendik ras** of **ravé?** De vraag gaat gepaard met een gebaar, dat aanduidt: met de vingers, met de vuisten of met de ellebogen op den rug stooten, over den rug krabben of met het onderstel in de hoogte beuren. Wordt niet goed geraden, dan moet de liggende ondergaan, wat het gebaar te kennen geeft.

Redzaam, bnw. Vooral gezegd van een vrouw, die zich altijd weet te redden, die van zessen klaar is; dus: flink, kloek.

Rèkening **Híee hef de vrouwe weer**

an de rëkening (of an de grôj) wil zeggen: Zijn vrouw verkeert in gezegende omstandigheden. Zie ook: **zwaor**.

Reidekamme, m. Haarkam. **Haal mîn de reidekamme, dan zak u 't haor is ùtreiden, î likt wel 'n bosdûvel.** **Reiden** is gereed maken, in orde brengen. Gron. Redkam — haarkam.

Rein, bnw. bijw. Schoon, geheel. **Het peerd lîp de paole rein ùmme.** **Hiee dronk zîn glas in ùeen keer rein ùt.** **De stók brak rein mid-dendör.** Zie ook o. a : Vondels Leeuwendalers reg. 1295.

Remmel. Mannetjeskonijn, rammelaar. Het wijfe heet in Dev. **moor.** (Zie dat woord).

Répe, m. mv. **-n.** Streng, waarmee het paard aan den wagen verbonden is.

Reppel, m. mv. **-s.** Zoo heeten de stijlen, waaraan de koeien in den stal vastgebonden zijn.

Reppelen. Klauteren. **Schei tòch ùt met dat reppelen op ùiee wagen!** Gron. repelen. Dr. repen. Afl. **ge-reppel.**

Réte, m. **Op 'n réte, rétjen** — op 'n kier.

Revenzî. Revanche. **Ik gao d'r re-venzî van halen.** Ik ga er voldoening van eischen, er weerwraak voor nemen.

Ribbeltje Ribbetje. **Op dat glas, ùiee stòf enz zit allemaole ribbeltjes** d. i. 't Is geribd. Afl. **Ribbelig.**

Rieem. **An de — trekken.** Mingere. **Rikking**, m. mv. **-en.** Eenvoudig rasterwerk om weiland. Zie: **òfrikken.**

Rige, m. mv. **-n.** Rij. Wanneer kinderen over de straat loopen terwijl ze elkaar vasthouden en dus een lange rij vormen, zingen ze: **Lange, lange rige!** enz

Van een groot gezin zegt men: 't Is **daor 'n héle rige.** **Ik heb de héle rige rond evraogd.**

Ndl. **rij** — metselaarslat, luidt in het Deventersch: **rîje.**

Rîstenbrî is al verbî! Zeker spel, iets als verstoppertje. Als de zoeker een verscholen jongen voorbijgelopen is, roept de laatste: **Rîstenbrî is al verbî!** De zoeker was 'm dan nog eens.

Rîstensup. Rijstsoep. Anal. vorm van **artensup.** Zoo ook: **rîstenpap, pöllegastepap.**

Rîven. Raspen. Een rasp heet: 'n **Rîve.**

Rîjen. Rijden. **Op de bessem rîjen** — diarrhee hebben.

Rîjen. Rijden **Böntjes, krallen, krellekes** enz **anrîjen.** Afl. **Rîjpinne, rîjpen, rîjdraod** enz.

Rîzebos, m. Bos rîjs. In Dieren: **Kwazebos.**

Rîzen Neervallen, door laten vallen, laten vallen. **De zolder is nieet dichte; het stòf rîster dör.** **Draag de garven vörzichtig en zörg daj nieet rîst.** In de omstreken van Deventer hoorde ik dit woord ook **reizen** uitspreken. Zie: **gûren.**

Vgl. J. v. Beers' Rijzende blären.

Limb. rîezen — vallen.

Robbelig, bnw. Ruw van oppervlakte, hobbelig. **Robbelig glas, een robbelige weg, 'n robbelige planke, robbelig is.**

Gron. robbig — ruw.

Roffel, m. mv. **-s** Berisping, uitbrander. **Menneken, aj in hûs komt, dan zui 'n roffel krîgen.**

Vgl. **Rapplement** en **sjas.**

Rôfäolie, v. Raapolie. Gr. ruifeulie.

Mnl. roeve — raap. Hgd. rûbe.

Rollepatroon, o. In den slachttijd werd vaak een niet al te snuggere huisgenoot uitgezonden om het **rollepatroon**; hij werd dan van Pontius naar Pilatus gestuurd. **Rolle** is rolpens.

In Dieren zendt men zoo iemand om de **dakschére.**

Rondümme, m. mv. **-n.** Een geheele snede of plak roggebrood; meestal wor-

- den ze middendoor gesneden. Gr. rondom. In Drenthe zegt men: **omstuk**. De Jager's Archief I. 327.
- Ródéren**. Roodaarden. 'n Geródeerde kóffikètel, doofpòt enz.
- Röpe**, m. mv. -n. Paardenruif. Kil. röpe. Mnl. reup — ruif (Oudemans).
- Röpen** of **röppen**. Slordig afsnijden of uittrekken, afscheuren, trekken.
- Gròs röpen**. Hôj út de mite röpen (of röppen) i rôpt mîn de kléren van 't lîf. Rôpt nieet zoo an diee strûken en blómen.
- Kil. reupen — roopen, trekken, uittrekken, wieden.
- Röte**, v. Honigraat (waar de honig uit is). Dus datgene «wat was was, eer was was was.»
- Räotel**. Klappei, rammel ratel. Ook genoemd: **räotelkouse**. **Ratel** (werktuig) klinkt (d. i. wordt uitgespr.) in 't Dev. als in 't Nedl.
- Räotelen**. Rammelen, druk praten.
- Lik mîn nieet langer an 't oor te räotelen! Bin ilû nog nieet îteräoteld?
- Róze**, v. Koude Aj 'n zweer in de vinger heb, moj zörge, daj d'r de róze nieet ankrîgt. Rózig — waar de roos aan is.
- Rózen**. Hand aan hand al zingende om de pinksterkroon loopen. Over pinksterkronen en rozen, zie mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 20 Juli '94.
- Rózig**. Huiverig van gevatte kou. **Ik bin zoo rózig in de botten**; 'k gelöve dak de koorse heb.
- Rubölle**, v. Zeker onkruid in weiland.
- Rugîzel**, v. IJzel. **Rugîzelen** — ijzelen.
- Ruile**, m. Schommel. **Ruilen** — schommelen.
- Rukedaalsnòstken**. Schertsend voor: 'n Hloop stront.
- Rupe**, m. Rups.
- Rusterig**, bnw. Huiverig van gevatte kou. **Ik bin rusterig; ik wil van**

aovend maor is vrog nao bedde
Vgl **rózig**.

Rut, o. Onkruid in 't algemeen. **Onzen hof zit vol rut, wî mot nòdig is wîejen**.

Ook waterplanten, die de zwemmers soms geducht hinderen. **Ik hebbet met mîn bûrman in 't rut ehad** — ik heb ongenoegen, verschil met hem gehad.

Rûter, v. Wild meisje.

Ruze. In de — verkoopen d. i. op 't gezicht zonder te tellen, te meten of te wegen. **Ruzen** — ramen.

Rûzî. De **Tîndaagse** — = de Tien-daagsche Veldtocht.

S.

Saldaot maken. Opmaken, uitdrinken.

Ik zal mîn laaste gûlden dan maor saldaot maken. **Wat, zittî daor nòg met 'n vol glèsken? Tô, maak 'm is soldaot**.

Sas. Schik. **Wat was Grades in zîn sas**; tu e nao de Twelse karmse moch.

Schaassenlópeu. Schaatsenrijden.

Schabbertjendebonk. Op — lópen — klaploopen.

Schabûl, o. Ondeugend meisje. In de Ned. Bet. is 'n schabul op de steenfabrieken — 'n duivelstoejager.

Schadron, o. Eskadron. Ook troep: **Daor kwam 'n heel schadron jonges an**.

Schampen. Overslaan. **Gaoj nao de karke? Né, ik zal dit keer maor is schampen**.

Schande, m. Bretel, draagzeel; elders: galg, hulpzeel. 'n **Schande** dient niet alleen om de pantalon, maar ook om een kruiwagen enz. op te houden.

Schap, o. Plank om iets op te zetten, plank in een kast.

Mnl. schap — etenskast, spijskamer (Oudemans).

Oost. Fr. schap — schrank. b.v. bo-
kenschap.

In Dev. is een **bökenschap** een
plank om boeken op te zetten, niet 'n
kast.

Meijer geeft: schap — spinde, spijs-
kamer.

Een kast met schappen staat in Dev.
tegenover 'n hangkast.

Schap. Vroeger meer dan tegenwoordig
luidde dit achtervoegsel: **schop. Ge-
zelschap, heerschop, vriendschap,
vïandschap, boodschap, voogdf-
schap, blïschop, bèterschap, bür-
schap** enz.

Schelden. Wanneer een jongen wil te
kennen geven, dat schelden hem niet
deert, zegt hij:

**Schelden düt mïn nieet zeer,
Aj min slaot, slao 'k u weer.**

Schelhaze of **schelharst**, m. Strook
varkensribbetjes.

Schellen. Schillen. **Eerappels, knol-
len, twig enz. schellen.** De plaats,
waar dit laatste geschiedt, heet **schel-
bane.**

Scheitskérel. Bloodaard. Een der wei-
nige woorden waarin Ndl. **ij** als **ei** wordt
uitgespr. Zie: **Gleitand.**

Schieetebaoge, m. Boog om mee te
schieten.

Schillink, m. Schelling.

Schim, m. Schaduw. Verg. Chineseche
schim.

Schimmelglas, o. Spiegelglas om zon-
netjes te maken d. i. om te **schim-
melen.**

Schin, v. Roos op 't hoofd.

Schïntjen, o. Ceel, bewijs van betaalde
indirecte belasting. **Schïntjeskantoor.**

Hgd. Schein — bewijsstuk, kwitantie.

Schïtfenint, o. Kribbekat. Een meisje
of jongen, die vinnig, kribbig is.

Gron. Schietvernien.

Schïtgël. Schijtgeel.

Schïthakke, m. Hiel van een paard of
rond. Ook: meisje, dat te bazig is. **Zon**

schïthakke, wat verbeeld ze zich
wel!

Schïw, o. Vogelverschrikker. 'n **Gek**,
lélek schïw — een mal, leelijk meis-
je, een mal, leelijk spook.

Wvl. schuw — épouvantail en ook
fig.: — 'n Leelijk schuw van 'n wijf.
(de Bo).

Schö, m. Schoen. Meerv. **schönen.**

Schobben. Wrijven, schuren. Vooral
van koeien en varkens gebruikt. Men
zegt zoowel: **Zieet diee kô zich is
schobben**, als: **Ik zal 'm (de koe)
is aover de kôp schobben.**

Schöken. Zich wrijven, schurken.

Afl. **Schökert**, **geschök**, **schö-
kerije.**

Schöldök, m. Boezelaar. Eig. schortel-
doek. **Schort** beteekent: afgesneden
kleedingstuk. Vgl. Eng. short.

Schören. Scherven. Fr. Gron. en elders:
diggels.

Schöstïn, m. Schoorsteen. Ndl. **steen**,
luit in Dev. **stïeen.**

Schäotel. m. Een plankje met langen
steel, waarop het brood in den oven
geschoten wordt, schieter. Ndl. schotel,
is in 't Dev. **schöttel.**

Schrao, bnw. Schraal. **Schrao weer.**
Schrao eten (tegenover: vet eten) 'n
**Schraoë pot, wind. De vijf pond
ister maor schrao.** Vgl. **Krap.**

Schrobbéring ook: **ûtschrobbéring.**
Duchtige berisping, uitbrander.

Schröt, o. Grut, kriel, dingen klein in
hun soort b.v. visschen, appels, enz.

Schüddegavel, m. Houten vork om het
hooi te schudden.

Schüddeköppen. Met het hoofd schud-
den ten teeken van afkeuring of ont-
kenning.

Schünlèpel, m. Schuimspaan.

Schüppendaghûre, v. Daghuur op de
schop. Van 'n daglooner, die meestal
graafwerk moet verrichten zegt men:
Hiee gieet op schüppendaghûre.
't Is 'n schüppendaghûrder.

SchÛpstôl. Op de — zitten. In onzekerheid verkeerend of men in zijn betrekking, woning enz. kan blijven: **Ik heb zelf 'n hûs laoten zetten, want aj in 'n hûrhûs woont, zittt altît op de schÛpstôl**

SchÛr, o. Onweersbui of zware regenbui. **Daor zit schÛrs an de lûcht.**

Hgd. schauer. Eng. shower.

SchÛverig, bnw. Rillerig, huiverig, tengevolge van gevatte kou.

Sifesant, bnw. en bijw. Suffisant, hecht, sterk. **'n Sifesant hûs. Dat hûs zit sifesant in mekare.**

Sijet, v. Sajet. **'n Dik klûngel sijet.** Een dik kluwen sajiet. Ook Zaansch O. V. I. p. 41.

Sikke, m. Geit. **Sikken^hok, sikkenstal, sikkenvûr, sikkemelk** enz.

In de omstreken hoort men ook: **Sége** voor **sikke**.

Sint-Lammertsnotten. Een grootsoort hazelnoten.

Sint-Steffendag. St.-Stephanus, 26 December. Op dien dag gaan de boeren **sint-steffenrîjen**. Vandaar: **sint-steffenrîjer**.

Sipooge. Leepoog of die leepe oogen heeft. Een scheldnaam voor den laatste is: **sîpert**.

Kil. siepende oogen — leepe oogen. Mnl. zîpen — druipen.

Sistert, m. Soort vuurwerk. Zie **Fistert**.

Sitewinkel. De **hële sitewinkel** — de heele boel, de heele rommel, de heele santepetiekraam.

Sjandarm. **Roocie** — of **rooie tûk-kert** — scheldnaam voor iemand met rood haar.

Sjappose. Met dien naam hoorde ik ouden dikwijls een politieagent betitelen.

Sjarrebant. Char-à-bancs. Ouderwetsche Janplezier.

Sjas. Berisping, uitbrander. Zie ook: **Rof-fel** en **rapplement**.

Sjenken. Huilen, schreien. Zie bij: **grînen**.

Sjocht of Sjuucht, m Troep. **Daor lîp 'n hële sjocht meiden en jonges vôr de senade út.**

's Jongesja — zeer stellig. 's Jonges né — zeer stellig niet.

Mok van dage ook nao schôle?
's jonges ja! Mak in hûs blîven?
's jonges né!

Sjouwerman. Kaailooper.

Slag. Op —, dadelijk (verl. en toek)

Ik bin daor op slag nôg ewest.

Ik zal op slag kommen.

Slamiere. Scheldnaam voor iemand van groote lengte: **'n Lange slamiere.** Ned. Bet. slemiere — traag, vadsig, slordig vrouwspersoon. O. V. II. p. 106.

Slateren. Morsen, storten; meer van droge dan van natte waren gezegd. **Heintjen mot netjes èten en nieet slateren!**

Stadfr. slanteren — morsen. O. V. II. p. 179.

Slaterkouse. Die vaak slatert. Ook: die slordig en vergeetachtig is.

Slé, m. Sluipertje. **'n Slé maken** Ook: **slîpeken**

Slé, m. Wilde pruim, sleebes.

Slé, adj. Stomp. **Sléé tanden.** In de omstreken hoort men van snijdende werktuigen ook zeggen, dat ze **slé** zijn, doch in de stad: **stomp**.

Slèger, m. Hefboom van de pomp.

Slekke, m. Slak. Ook gemeensl. bulテナar. Wanneer men veel bulテナars tegenkomt hoort men soms zeggen: **De slekken krupt, wî krigt rêgen.**

Slekkedòp — Slakkenhuisje.

Slichten. Slechten.

Slikkepîtjen, o. Opperold papiertje met stroop er in; ze worden uitgezogen.

Slim, bnw. en bijw. Moeilijk, erg, slecht. **'n Slimme lesse, 'n slimme some.**

Mîn brôr is slim zieek; hiee ister slim an tó. 't Is slim zoo slôdderig as diee jonge is.

Das nu tòch al te slim! Zegt

iemand, die b.v. confuus is over de grootte van een geschenk en waarvoor men in 't Ndl. zou zeggen: Dat is nu toch al te erg! al te gek! Dat loopt de spui-gaten uit!

Slingast. Sluwe vleier.

Slingerslé, m. Slede, die aan een touw wordt voortgetrokken, en waarmee men vaak slingert.

Slipeken, o. Sluipertje. Zie: slé.

Sliplanke, v. Platborstig meisje.

Slieren. Glijden. útslieren — uit-glijden.

Slaod, v. Salade. 't Ginkter dör as slaod, zij aten 't met graagte. **Slaod-boonen** — slabonen.

Slödderbokse of **slöddermichel** — sloddervos.

Slödderig. Slordig 'n Slödderige bo-tram is er een, waar 't vleesch aan alle zijden afhangt.

Slök, bnw. en bijw. Los, slap. **De ròk-ken zit mîn zoo slök an 't lif. Wat is dat strikgud van de wêke weer slök.**

Slokken. Slikken **Dörslokken,** in-slokken

Garretjen hef 'n spelde döre-slokt

Gron. en elders: sloeken.

Slomp, m. Grootte hoeveelheid. **Diee kô gef 'n slomp melk. In diee bak kan 'n slomp water.**

Slonde, m. Werkboezelaar van blauw linnen, met een friesch stuk er op en dito banden.

Slurig, bnw. Hangerig, als iemand, die een ziekte onder de leden heeft.

Mnd slûren — los en verflenst han-gen, traag zijn.

Smak, m. Grootte hoeveelheid; vooral van geld: **Diee vent dût watte wil, hiee mot 'n smak geld hebben.**

Ook Gron.

Smakkert. Smeerlap, slechte kerel.

Smèlen. Smalen.

Ook N.-Br. O. V. I. p. 226.

Smérig. Vet, voordeelig. 'n **Smérig baantjen Knollen met érappels** is 'n gud èten, maor ziee mot smérig wèzen. 'n **Smérige pot** — vet eten.

Smikkelen Smullen. **Smikkelbaord,** -brör.

Smîstert. Vuilik, in woorden of daden.

Smîten. In hooger beroep komen. **Bî 't kantongerecht heffet verspöld, maor hiee smit 't vör Zwölle** — hij komt in hooger beroep bij de recht-bank te Zwolle

Smö, bnw. Malsch, sappig, week. Van vet, vleesch, leer enz. gezegd.

Smodde, m. Oud koffieketeltje; neus-warmertje.

Smoddelig, bnw. Morsig, vuil, smoezelig.

Smögel, gn. en v. Oolijkerd (liefkoo-zingsnaam).

Smok, m. zoen.

Smoksen. Sjokkig loopen **Smoks tòch nieet zoo dör de modder, jonges!**

Smölt. Uitgesmolten vet.

Smul. Ik hebter wel smul op — lust in. **Gartjan hef smul op Hen-drike** — een goed oogje op.

Smusterig, bnw. Vuil, goor. **î heb u van margin ook nieet ewassen; î zieeter zoo smusterig út.**

Smûzen. Geheimpjes verhandelen, fluis-teren.

Snaai, m. Hei 'n guje snaai e-maakt? Heb je goede zaken gedaan?

Snaaien. Winnen **Wlee snaait ze, jonges?**

Snats Zier. 'k Gelöve d'r gîn snats van. Een r wordt er niet in gehoord.

Ndl. snars, kan ook beteekenen: veest; dus **gîn snats** = geen scheet.

Snik, v. Hik. Een middelkje tegen de hik is zonder adem te halen driemaal achter elkander zeggen: **Ik heb de snik, Ik heb ze dik, Ik heb ze nu, Ik géve z' an u.**

Snikke, m. Soort van losse, achterover-

slaande bijl om koek te hakken. Zie mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 7 Sept. '94.

Snippelen. Snipperen **Wat heb ik u weer zitten snippelen; alle snippels oprapen vör daj weggaot!**

Snipsnaorderfjen. Kleinigheden, beuzelingen, prullen, dingen van weinig waarde.

Snöjen. Snoepen van spijzen. **Die meid is arg snöjeric, ziee snöjt aoveral van.**

Snaor. 'n Snaor an hebben, een stuk in hebben.

Snörre, m. Diligence van een mindere soort.

Snörrebot, o. Zeker botje uit den poot van een varken, waardoor een dubbel touw gehaald werd en dat men zoodoende kon laten snorren.

Snörren Spinnen (van katten).

Snötternöze. Snotneus (ook pers. naam).

Snüffen. Snuffelen en snuiven.
Ook Limb. O. V. H. 228.

Söppen. Morsen. **Kinder lik töch nieet te söppen in dat water, in u eten!**

Ook: nat voedsel geven aan varkens, kalvers enz. Gekookte aardappeltjes, roggemeel en karnemelk vormen een heerlijke söppe voor de varkens.

Spanas, o. Volksetjm. voor **Spanhart.** Een schroef met hartvormigen beugel, die men bij de draaibank gebruikt.

Spandéren. Besteden, uitgeven. **Argens völle geld, tít, möjste an spandéren.**
Vgl. Eng. to spend.

Spannen. Term in 't knikkerspel. Den duim naar de ééne en de vingers naar de tegenovergestelde zijde zoo ver mogelijk uitspreiden, om van den eenen knikker tot den anderen te reiken.

Spartelen. Spreukelen, spuiten. **Loop töch vörzichtig, de melk spartelt üt de kanne.**

Iemand met water **bespartelen** — besprenkelen.

Spé, bnw. Open en bloot, te kijk. **Zet töch 't höddeken vör 't glas vör den inkk; wi zit hier zoo spé.**
Zie Verdam's art. in Tijdschr. III 219 vlg. 't Woord staat in verband met **spieden.**

Spek. De naalde in 't spek stèken — ophouden, uitscheiden met werken.

Spjjen. Spuwen. **í mögt wel rooken, maor í motter nieet bí spjjen.** Ook: braken. **Ik bin zoo misselek, 'k gelöve dak spjjen mot. Blödspjng** — bloedspuwing.
Ook: met minachting neerzien op, spreken van. **Nu ventjen, spít maor nieet zoo op dat eten; daor kan nóg wel is 'n tít kommen daj d'r nao snakt.**
Ook: uitvaren tegen:
Die knecht spuj vréselek op zín baas, úmdattem 'n Zaoterdag gedaon egéven had.

Spile, m. Stok of lat, waaraan worst, spek enz. in de wimme hangt.

Spinnerachel, m. mv. -s. Spinrag, spinneweb. Ook: **Spinneköpsnöst. Blójt u vinger? Legter gauw 'n spinneköpsnöst op**

Spierlink, m.; v. als stofn. mv. -inks of **ingen** Spiering. 'n **Magere** — = een mager persoon.

Spierlinksbüjen. Gure najaarsbuien voordeelig voor spieringvisschers.

Spít, o. Vlas. (Vooral zoo gen. als 't gebruikt wordt om iets dicht te maken).

Spiezen. Term bij 't knikkeren. Vanden eenen knikker tot den anderen reiken met behulp van duim en wijsvinger. Zie: **spannen.** Het woord wordt ook gebruikt voor: handen. Vgl. Fikken: **Ak u in de spiezen kriege, dan zak u!** Ook voor: oogen, gaten. 'k **Heb u al lange in de spiezen (kikert) ehad!**

Spochte, m. Specht.

Spören. Dak —, daksparren.

Sprikken. Dunne takjes b.v. om de kachel aan te maken.

Sprao. Spreeuw. 'n **Spraoënnöst**.

Sprö. Ruw van de schrale kou **Spröë** handen, lippen.

Stal. Op — loopen. Kooper worden voor den inzetprijs. **Dat hûs is vör f 12000 op stal eeloopen.**

Stankjen. Standje, oloopje, berisping. 'n **Stankjen krigen Daor was weer 'n stankjen in de Noorbestraote.** Doch: **Hiee hef daor 'n gud standjen; hiee verdieent geld as drek.**

Start of Stelle. Staart of steel. **Ik kan d'r gin start of stelle an vast maken**, ik begrijp er niets van.

Stèken. 1°. Werpen naar een bepaalde lijn of een wand als grens. **Stèken met griffels, knoopen, gleitanden enz.**

2°. Met een griffel of speld steken tusschen de bladen van een dichtgehouden boek, waarin prentjes liggen; treft men een prentje dan wordt men eigenaar (altijd tegen betaling van griffel of speld).

3°. Rooien. **Eerappels stèken** (met de greep).

4°. Vogels vangen met behulp van een hengelroe, waarop een lijmstangetje staat: **Siskes stèken.**

Stender of Stönder. Verbonden met dik. 'n **Dikke stönder**, een dikzak.

Stenderkaste, m. Windmolen, die bij 't op den wind zetten geheel meedraait. Van andere windmolens (kruiers) is alleen 't bovendeel beweegbaar.

Stengels. Raapstelen.

Stès, bnw. Eigenschap van een paard, dat niet voort wil.

O.-Fr. Stetisk, stètsk, stàtsk — widerspenstig, störrisch, onwillig b. v. Mit stàtske perde is kwád plogen.

Het woord is verwant met: stede en staan.

Stieenmotte. Pissebed.

Stifbögel. Stijgbeugel.

Stik, m. Stek. **Stikken** ww. — stekken.

Stik, bnw. Steil oplopend.

Stik, bw. geheel (verbonden met **nieet**).

't **Is bînao twee pond, maor nieet stik.** (In de stad hoort men dit woord niet veel meer).

Stikzieende. Bijziende. Gron. Stikzijing.

Stinkbûlsink. Scheldnaam voor iemand die stinkt.

Stinsekars, v. Oostindische kers.

Stip, v. Regen. 'k **Bin bange dauwe van dage nog stip krigt, daor kûmp al 'n schip met zure appels an, zok zeggen.**

Stip-in-'t kûltjen. Zie Pötjenstrûf.

Stip-en-sprong. Op — = zoo dadelijk, op stel en sprong.

De hond kûmp op stip-en-sprong, akkem rôpe.

Ik kan maor nieet zoo op stip en sprong mégaon.

De meid mos op stip en sprong de döre út.

Stîperen. Pruttelen, mokken. **Gestîpér.**

Stippen. In den slachttijd was 't de gewoonte de kennissen uit te noodigen te komen **stippen** d. i. een boerroggen te komen eten, gedoopt in den ketel, waarin rolpens, leverworst enz. gekookt was.

Stobbe, m. Wortelstruik, voet van 'n boom of van akkermaalshout.

Stäodig. Gestadig. **Wark maor stäodig dör, dan kom i wel klaor. De zieeke gieet stäodig vörüt.**

Stökvarve, v. Stopverf.

Stökvis. Scheldnaam voor een Deventersman. Tot iemand, die meer wil hebben dan zijn aandeel zegt men: **ider wat, van de stokvis; of met rijm: Ieder wat, van de stökvisnat.**

Stölsetéren. Solliciteeren. **Stölsetant.**

Stölten. Stollen. **Gestölten vet** (ook: **gestölten**).

Stöltens. Stelten. **Stöltensloopen.**

Stom. De uitdrukking: **Bin 'k stom!** beteekent: inderdaad; alsook: Wat je zegt! Wel verbaasd!

Stomboot, doch: **stoommachine**, **stoommölle**, **stoomschöstin**, **stoomschip** enz.

Stomp, bw. geheel, glad. **Dat hek stomp vergèten.**

Stao, imper. van **staon**. In verbinding met zeggen: 'n **stük vleis**, **dat stao zeg**, een groot stuk vleesch. 'n **Boddel**, **die stao zeg**, een groote borrel. 'n **Blok hölt**, **dat stao zeg**, dat moeilijk stuk te krijgen is of dat lang kan branden.

Staon. Vertrouwen. **Ik stao die vent niks.**

Staondebieens. Staande. **Wij nieet èven gaon zitten? Né, danku 'k zal 't maor staondebieens öfdön.** **Wi mozzen staondobieens 'n bóttram èten**, want 't slug al négen ür.

Staonders, **bukers**, **gaters**. Drie namen voor bikkelstanden.

Gron. Staonders, keeren. stoofkes.

Kampen: Stako, bokko, külo.

In Holland onderscheidt men vier standen.

Stönnen. Stenen, zuchten. Gron. Steunen.

Stötjen. Poojsje. **Blif nog 'n stötjen; wat hei vör haost.** Zie: **hörtjen**.

Ook N.-Br. O. V. I. p. 227.

Ook een enkele maal: **stoot: Dat is al 'n héle stoot eléjen.**

Stöttekaore, m. Stortkar; tweewielig voertuig om mest, zand enz te vervoeren.

Strabant, bnw. Brutaal (in daden) 'n **Strabante vlègel.**

Strank. Strop, kwajongen. 'n **Strank van 'n jonge.**

Strek, o. Op het plaveisel van veldkeien heet 'n **strek**: de afstand tuschen twee rijen grooter keien, die de eentonigheid der bestrating breken. **Strekschieeten** — knikkeren op **schötjes** van 'n **strek** afstand.

Strikeband, m. Gebreide band, die kor-netdragende vrouwen om 't haar doen; 't was meestal 't eerste werkstuk van jonge breisters.

Strikzid, m. Zijde. **Ik gao op strikzid liggen** d. i. slapen. **Hiee lig al op strikzid.**

Strikzwèvel, m. Lucifer.

Strips. Klappen. **Wat kreeg 'e strips!**

Strübbeling of **Strübbelderfje**. On-eenigheid.

Ook Zaansch en Ned. Bet. O. V. I. 178 en II. 107.

Strubbelen, stribbelen, freq. van streven, strijden. Vgl. Eng. to strive.

Stupe, m. Stoep. **De stupe is daor glad** — de meisjes gaan daar grifweg.

Stüpkjes of **klinkertjes**. Breede trottoirs op den Brink tusschen de kastanjeboomen en de huizen.

Stute, m. en v. Wittebrood. Ook scheldnaam voor een bakker.

Stüven. Stuiven. Spreekwijze: **Diee zin geld wil zieen stüven, mot koo-pen tabak en düven.**

Sükerei Cichorei. Ook W.-VI.

Vgl. **Peerdjen**.

Sükerjennkes. Soort beschuitjes. Ook een plant, waarvan het onderste deel van de meeldraden der bloem zoet is en opgegeten wordf. Wij vonden ze veel op de wallen.

Sündeklaos, m. en v. Sinterklaas. **Sündekläoskes**, sinterklaasjes.

Vgl. **Sündepéter**, St. Petrus.

Supbóre, m. en o. Volksetym. voor: Support van een draaibank.

T.

Tachtig. Tachtig. Analogievorm van zeventig en negentig.

Tamé of **Tamékes**, **Temé** of **Temékes**. Te met, straks (toekomstig).

Ook: **zoo temé** — zoo straks (verl. en tok.).

Tamper, bnw. een weinig zuur, rinsch.

Zur bint diee appels nieet, maor
toch 'n betjen tamper.

Tandenpörker. Tandenstoker.

Tandentargerŕje, v. Tantalísatie. **Ak**
nieet meer karsen krŕge, dan höld
dĕe ook maor; dat is maor tan-
dentargerŕje

Tarnen. Tornen. Tarnmesken.

Tebrĕken Breken. **Zörg** daj dat
nieet tebrĕkt. **Hĕe** hef 'n köpken
tebraocken, doch: zĭn bieen te-
braocken of ebraocken; en steeds:
hĕe hef 'n takke van de boom
ebraocken. Andere werkwoorden met
dit voorvoegsel te, Hgd. zer heeft het
Dev. niet.

Teeuwis of Meeuwis. (Matthias of
Bartholomeus) **Hĕe** lag hĕlemaole
van zich zelf; hĕe wist van
gĭn Teeuwis of Meeuwis d. i.
hij was geheel buiten westen, hij
wist van niets. **Hĕe** was zoo dron-
kend, datte van gĭn Teeuwis of
Meeuwis meer wist.

Tĕgen of Intĕgen. Te ontmoet.

Tellegĕest, o. Het H. Geest gasthuis.

Tellen In plaats van: hoeveel kosten de
eieren? hoort men op de markt: **Wat**
tel ĩ de eier? Het antwoord is dan
meestal: **de 3** (of 4 of 5) 'n düb-
beltjen. Zie ook: **Meiwörm.**

Tĕm, m. Sterk verlangen, dwingerij. Van
'n zieke: **Nu heffe 'n tĕm tĕm op de**
vörkamer te liggen; 't is met de
man: van dage dit, morgen dat.
't Is onmögelek 'm van zĭn tĕm
öftebrengen.

Het woord beteekent letterlijk: stel-
ling, gevoelen, lat. thema (**Tĕm** of
getĕm — zeurige praat, is 'n ander
woord).

Te mensen Ten minste, op zijn minst.

Tĕrenachtig. Teringachtig.

Tevrĕne. Teverreden.

Tĕe, m mv. **tĕeĕn.** Teen.

Tikken. Eiertikken doet men te Dev.
met Paschen op de Worp. Wie ver-

liest, dat wil zeggen: hij wiens ei wordt
stuk geslagen, betaalt öf een cent öf
het ei, al naar de afspraak luidt. Men
vraagt eerst **spits**, dan **stomp** en ein-
delijk soms nog **zĭds**.

Tikkeltjen. Zeer kleine hoeveelheid,
bewijsje.

Tikketakketöge. Bij zeker kinderspel
wordt dit woord gebruikt in 't vol-
gende rijmpje:

Haok en 'n öge, Tikketakke-
[töge,
Göldpapier, Van Tĕrelĕrelĕr!

Twee meisjes houden elkaar vast met
gekruste armen en onder het zingen
van 't laatste woord verwisselen ze van
plaats.

Timmeren. Bouwen (van 't nest van 'n
vogel gezegd).

Zie Kil. i. v. en Vgl. De Jager's
Archief I. 353.

Timpe, m. Tip, smal uiteinde. Ook: spits
toeloopend broodje.

Tĕrelĕrelĕr. Zie: **Tikketakketöge.**

Tnegentig. Naar analogie van **tachtig**.
Vooral bij 't losse en laden van kazen,
koeken, enz., die geteld worden, hoort
men 't nog vaak.

Tao, bnw. Taai. **Tao vleis.** 'n **Taoö**
kĕrel Langzamerhand wordt **tao** ver-
drongen door **taoi**.

Tö, is niet alleen het Ndl. **toe**, maar
wordt ook vaak gebezigd voor Ndl.
dicht b.v. **Döt 't raam en de döre**
tö De jonges hadden 't bök tö.
Samenst zijn: **Tödön, tölaoten, tö-**
gooien, töhölden, tökrĕgen, tö-
stöppen enz. Vgl. **lös.**

Töbrengen Toedrinken. **Iemand** —
beteekent: zelf, als brenger of breng-
ster, eerst een weinig uit het gevulde
glasje drinken, vóör men 't overgeeft.

Tödde, m. Vod, waardelooze lap, lor.
Samenst. **zuptödde** — zuiplap.

Tödden. Sle(e)pen. **Dĕneken wĭj dat is**
laoten liggen; ĩ **töd min alles**
weg. Laot de stölen staon, waor

- ze staot en gaot 'er nieet mé tödden. Van een oneerlijke dienstbode zal men zeggen: **Ziee tód alles 't hús út.**
- Töddeken.** Verklw. van tödde. Ook: liefkoozingsnaam voor een klein kind.
- Jao, i bint môders töddeken!**
- Döddeken,** dotje?
- Tökemwêke.** Toekomstige week. Hetzelfde in: **Tökemzúndag, Tökem-maondag** enz.
- Tómaken.** Vuil maken. **Kwaojonge, wat hei u weer tó emaaft. ílú mot de kamer nieet zoo tómaken.**
- Tómig.** Ledig, werkeloos. **Tómigganger,** leeglooper.
- Dit woord hoort men in de stad bijna niet meer.
- Taonègel** of **Taojnègel,** m. Stroopnagel.
- Tonneken.** Zie: Foksen.
- Töpkes.** De — van de garven = 't beste van 't beste. **De meiden hebt bí diee mevrouw 'n kenîntjeslèven; ziee èt de töpkes van de garven.**
- Törf,** v. en m. Tot een klein ventje, dat nog al praats heeft, zegt men soms: **Jao, i bint 'n héle kérel; aj op 'n törf staot, dan kui aover 'n eerappel kiken.**
- Törven.** Turf opdoen. **Wat zieej d'r út; i bint zoo zwart ój an 't törven ewest bint.**
- Täot.** Dronken, aangeschoten; alleen predicatief gebruikt: **Hiee was mooi täot.** Mnl. teut — verward, gek, half-dronken.
- Tótast.** 'n — wark, licht, spoedig verricht werk. **Hu kui daor nu zoo tégen opz'een: 't is maor 'n tótast wark.**
- Trad,** m. Tred, schrede. Meerv. = Enkelv. **'n Trad óf wat wíder wont mín nève.**
- Traktieren,** teg. meestal **traktéren.** Alle werkw. op Ndl eeren werden

vóór 'n halve eeuw nog -ieren uitgesproken.

- Trankfl.** Onbevreesd, vrijmoedig, moedig; het tegenovergestelde van blò.
- Trappéren.** Betrappen. Fr. attraper.
- Trekwagen,** m. Trekkar, handwagen.
- Triul,** o. Riool, met prothesis van t uit 't riul. Men spreekt van 'n triul.
- Trompetter,** m. Trompet en trompetblazer. Vklw. **trompettertjen.**
- Träontjen,** o. Kopje koffie. **Kom, 'k zal is gauw 'n träontjen zetten.**
- Träoten.** Blazen op een trompet.
- Afl **träoter** -- trompet en trompetter.
- Tròp,** m. Troep. 'n **Tròp varkens, ganzen, kinder** enz.
- Trufel,** m. Troffel, truweel.

Ook: Neeritter O. V. III. 149.

- Tuf,** m. Kuif. **Ik heb duven en kippen met 'n tuf op de kóp.**
- Tügen,** overg. ww., dat alleen in de onbep. wijs gebruikt wordt. Het is moeilijk de beteekenis van dit werkwoord in enkele woorden weer te geven. We zullen daarom trachten, die door eenige voorbeelden duidelijk te maken.
- A. zegt tot B. **Géf mín dat bók vör diee pesterdöze.**
- B. **Né, dat kan 'k nieet tügen.**
- A. **Maor akter dan dit liniaal bí dó?**
- B. **Jao, dan kan 'k 't net èven tügen.**

Hier zouden we 't kunnen weergeven door: doen, geven.

Van een karigen winkelier zal men zeggen:

Hiee kon 't nieet tügen mín 'n kókkije of 'n pèpermüntjen tó te géven, dus: over zich verkrijgen.

De meid, die een rekening heeft betaald en geen footje kreeg, zal zeggen: **Diee vent kon nóg nieet tügen, datte mín 'n dübbeltjen gaf.**

Moet iemand een nieuw pak hebben en kan hij 't geld er voor niet missen, dan zal hij zeggen:

Nödig hek 't wel, maor ik kan 't op 't oogenblik nieet tügen; 't is 'n düre tid, dus: betalen Zie: versizen.

Diee man düit niks as war-ken en vröten, hiee günt zich gïn tid, hiee kan nieet tügen, ün te eten of te drinken.

Ik kan 't nieet tügen, wordt in 't Engelsch volkomen weergegeven door: I can 't afford it.

Het werkw. tügen is hetzelfde als 't Hooqd. zeugen, voortbrengen, ons Ndl. tuigen, en is verwant met ons: tiegen — trekken Ik kan 't nieet tügen kan men dan ook in veel gevallen weergeven door 't Ndl.: Dat kan Bles niet trekken.

Tuiterig. Onvast staande. Wat stieet diee taofel tuiterig. Laot de kinder nieet bï diee blömenmande kommen, dat dink stieet (of is) arg tuiterig.

Men spreekt ook van 'n tuiter — een ding dat onvast staat of zit. b. v. 'n Tuiter van 'n höd, van 'n stöl enz.

Gron. toiterig — spillig opgegroeid en daardoor zwak; van boomen en planten gezegd. Mnl. touteren — schudden, wankelen.

Tükken. Dralen, talmen. Tük nu nieet lange, of i komt nög te late. Ook Ned. Bet. O. V. II. p. 109.

Mnl. tucken — langzaam, met horten en stooten gaan, wachten.

Tükkert, m. Kneu. Ook scheldnaam voor iemand met rood haar, en dan meestal met de bijvoeging van rooie. Wacht is, léleke rooie tükkert!

Vgl. Sjandarm.

Tünen. Vlechtwerk, mandewerk van teenen maken voor afscheidingen, beschoeiingen, kribben enz.

Vgl. ons: Hollandsche tuin.

Ook W.-VI. de Bo geeft: tuin — haag, heining. Hgd. Zaun.

Tünhamer, m. Hamer, slei, slegge, waarmede men de palen voor tuinwerk (kribwerk, vlechtwerk) in den grond slaat.

Van iemand, die een rood, opgezet hoofd heeft van agitatie, inspanning, warmte of kwaadheid, zegt men: Hiee hef 'n kóp as 'n tünhamer.

In de buurt van Deventer hoorde ik zeggen: as 'n türhamer en men verklaarde dit: als een hamer, waarmede men de türpaal, d. i. tuierpaal (waar- aan een koe, schaaop of geit op de weide, op de spurrie enz wordt vastgebonden) in den grond slaat. Tuieren = vast- maken.

In Zutphen zegt men: as 'n tür- hane.

Tüntelpöt of **Tünteldöze.** Tonderdoos. Tüntel, tonder, staat in verband met Hgd. zünden, ontbranden.

Tur, m. poos, tijd. Hiee is 'n héle tur zieek ewest, üt de stad ewest.

Bï turen — nu en dan. Bï turen isse de vltgste van allemaole; maor hiee kan ook bï turen arg lui wèzen. Janoome kan der bï turen zoo wit ützieen, daj zolt zeggen, datte 'n öfgaonde zieek- te hef.

Türen Tuieren, vastbinden. Wi hebt de bieesten halve dagen op 't etgrön etürd. Zie: Tünhamer.

Tüte, m. Kip. Vooral 't verkleinwoord wordt dikwijls gebruikt: tütjes. Ook Dr. en Geld.

Tutmem. Geheel 't zelfde, tout de même. 't Is hier 's middes altit ieenen tutmem: zurkool met eerappels of eerappels met zurkool.

't Is mïn ieenen tutmem. 't Is me onverschillig.

Twieedonkeren. Avondschemering.

Twieelichten. Morgenschemering.

U.

Ule! Gekheid! **Ménf dattet wòl dòn?**
Jao, ule (fluiten!) Zie ook van Dale
op: **Oele**.

Ulevlucht, m. Oogenblik. **Ik bin in**
'n ulevlucht wérümme. Hiee kan
alles in 'n ulevlucht, maor dan
moj nieet zeeen hoe 't edaon is.
ùlk, m. Bunzing. **Bùlsink** wordt ook ge-
bruikt, o. a. in **stinkbùlsink**. Zie
dat woord.

ùmmebollen. Ombollen, van partij, be-
sluit, voornemen veranderen.

ùmmedòn. 't **Er imand** — = iemand
bedriegen, foppen. **Nu gelövik daj**
't er mìn ùmme wilt dòn!

ùmmes of Jùmmes. Immers.

ùmsgelík, bijw. Nagenoeg. 't **Is ùms-**
gelík drie wèke eléjen. Of: meest-
al. **Hiee kùmp ùmsgelík tégen**
vier ùr. Of: misschien. **í wilt tòch**
ùmsgelík nieet alles hebben?

ùm tòch. Al daarom. **Waorümme dój**
dat? ùm tòch d. i. daar wil of kan
ik geen reden voor geven. Gron. omtoch.

ùppelman of ùpperman. Opperman.
ùppelen of ùpperen. Het werk van

een opperman doen, opperen. **Vrog-**
ger wasse metselaar, nu isse an
't ùppelen.

Ure, v. Oer, ijzererts.

ùtdùtsen. Duidelijk maken. **Dat zak**
u nu is netjes ùtdùtsen.

ùtfigelèren. Bedenken, overleggen, uit-
vorschen. **Dat hei maor is netjes**
ùtfigeleerd.

Lat. vigilare — wakker zijn, waken.
ùtponden. Uitponden, verkoopen bij
kleine hoeveelheden b.v. bij 't pond.
Diee vörkooper hef dat petíken
prumen bí de mande ekòcht en
gieet ze nu ùtponden.

Ook van spek, vleesch enz. gezegd.

ùtreiden. Zie: **Reidekamme**.

ùtschöttelen. Uitschieten. **Ik wil diee**
eerappels wel koopen, maor dan

moj de kleintjes d'r ùtschötte-
len. Vgl. Uitschot.

ùtstükken. Uitschelden. **Ziee hef 'm**
ùtstükt, dat de honden d'r gín
brood van zollen vrèten. Zie ook:
Jak.

ùttrekken. Ontkleeden. **Ik gao mìn**
ùttrekken. Doch: **antrekken** hoort
men niet zooveel als: **ankléjen**.

ùtvègen. Uitvegen. Zie: **Buis**.

ùtvensteren. Uitveteren, uitschelden,
de kast, den mantel uitvegen. Zie: **ùt-**
stükken.

V.

Vaalt, m. Mestvaalt. De **aa** als Ned.
aa uitgesproken.

Van-waor-bí-mín. Duchtig, groot. **Ik**
krég 'n stankjen, 'n stük vleis,
van-waor-bí-mín.

Varen. Men vaart te Deventer (en vooral
om de stad) niet alleen in een vaartuig,
maar ook in een voertuig.

Vgl. **gevaar**.

Veere, bw. Ver. **Heel veere hier**
van dan. Nòg vòlle veerder. Vgl.
wíd.

Venster, o. De uitdr. **í zit hier gín**
bur in 't venster beteekent: Ge zit
hier niemand in den weg, tot last.

Verabstükken. Doen, in orde brengen,
bedisselen. **Ik heb nòg wat met u**
te verabstükken, ik heb nog 'n
appeltje met je te schillen.

Vör van aovond hek nòg zoo
vòlle te verabstükken, dak haost
gín tíd heb ùm te èten.

Verastrandèren. Assureeren (tegen
brandschade enz.) Vgl. astant — as-
surant.

Verbèteren. Wie bedankt, als hem iets
gepresenteerd wordt, zegt somtijds: **Ik**
bedanke, ik kan d'r mìn nieet
mé verbèteren.

Verblikken. Verschieten (van stoffen
enz.)

Verbötteren. Schelen. 't **Kan mîn niks verbötteren.**

Verbröd. Verbroed (van voegeieren).

Verdieenen. Verdienen; doch **verdiensten** wordt als in 't Ndl. uitgesproken.

Verdôn. Verteren, uitgeven. **Nu moj met Sündeklaos nieet al u geld verdôn.**

Verdôzaam. Verkwestend.

Verdreit. Stellig, inderdaad. **Jao, verdreit, Hein slöt de pötdeksels bî 't mezik. 't Is verdreit waor.**

Verdüld. Nagenoeg 't zelfde als **verdreit.**

Vergangen. Verleden. **Vergangen wêke, jaor, maond, zündag.**

Vergank. Passage. **Diee winkel zal wel wat te dôn krîgen, want in diee straote is völle vergank.**

Verhetsen (zich). Zich een ernstige verkoudheid op den hals halen door het gebruik van water, karnemelk of iets dgl., als men bezweet is.

Verklaoren (de oogen). Wanneer men iets of iemand zien kan, dien men gaarne ziet b.v. als een meisje voorbijkomt, waarmee een jongen geplaagd wordt, dan zegt men tot hem: **Verklaort u oogen is.** Het woord beteekent dus: de oogen verlustigen, waardoor ze helder opzien.

Zie ook: Oudemans Taalk. Wdb. op Hooft.

Verknüpt! of: **Bin 'k verknüpt!** beteekent: Inderdaad! 't Is inderdaad waar!

Wel verknüpt! Wel drommels! 't Is verknüpt waor — 't Is stellig waar.

Verkommen. Vergaan, omkomen. **Diee arme stümperts verkomt van ongemak en ellende.**

Verléjen. Geleden. 't Is zoo wat ff-tig jaor **verléjen.**

Verloop. 't — **ûthangen.** Op den loop gaan. **Tu den dieender kwam, hin-**

gen de jonges 't verloop üt.
Verluizen. Vertikken, verdraaien, niet doen. **Alle dagen zeggik 'm datte zîn beste mot dôn, maor hiee verluist 't.**

Vernemen. Vernemen, bemerken. Als een jongen verweten wordt, dat hij een klein ongelukje heeft gehouden, dan pleegt hij zich vrij te pleiten door te zeggen: **Diee 't eerste vernemp, hef 't achter in 't hemp.**

Vernemstig, bnw. Aannemelijk, wie gemakkelijk iets begrijpt. 'n **Vernemstige jonge.** Gron. Vernümstig.

Vernüft, bnw. Vernuftig. Vgl. **nut,** voor: nuttig.

Verordenéren. Bevelen, voorschrijven b.v. een recept.

Verrennewéren. Vernielen, ruïneeren. W.-VI. reneweren — iemand aan den grond helpen, arm maken (de Bo).

Verrükt. Verrekt, (van een lichaamsdeel gezegd). Ook Ned. Bet. O.V. II. p. 112.

Verschelen. Schelen. 't **Kan mîn niks verschelen.**

Versiezen. Verduwen, betalen. **Ik kan 't nög maor nieet versiezen daj 't er mîn zoo ümmedaon hebt** (bedrogen hebt). **Ik zol 't wel willen koopen, maor ik kan 't nög nieet versiezen.** Vgl. **tügen.**

Versjanzéren. Verwisselen. Moeten b.v. meubels uit een vertrek met die in een ander verwisseld worden, dan hoort men: **Kom lauwe diee bul is gauw versjanzéren.**

Verslödderen. Door slordigheid verliezen of bederven.

Verslüngelen. Verwaarloozen, nagenoeg gelijk aan **verslödderen.**

Versmïten. Verslingeren, vergooien. **Hannes hef zich lélek versmïten an diee meid, dat drel. Hiee hef zich versmïten** beteekent ook: hij heeft door zijn slecht gedrag zich verachtelijk gemaakt, zijn fortuin met voeten getreden.

Verspöllen. Verliezen, vooral bij koop of verkoop. **Ik heb geld an dat peerd, dat hûs verspöld** Ik heb 'n bul an **Jan verspöld.** (Hij ziet er veel slechter uit, dan toen ik hem t laatst zag). **M'n kidde hef in de laaste tîd vleis verspöld.**

Vertikt. Bevestiging. 't Is vertikt waor. **Bin 'k vertikt!** — inderdaad! **Wel vertikt!** — wel drommels!

Ook kan het een ontkenning aanduiden. 't Is vertikt, as 't waor is.

Verwégen. Bewegen. **Diee mus is zoo dood as 'n piere; hiee verwégt zich nieet meer.**

Vaste, bnw. en bijw. Vast. Attrib. en praed. altijd met e. b. v. 'n **Vaste kool.** **Diee kool is vaste,** zit vaste in mekare.

Veste. Langzamerhand, vast. **Kom, laowe maor veste vorûtgaon.** Nagenoeg hetzelfde als **manges.**

Vestnisse. Ouderen hoorde ik in mijn jeugd een hypotheek meermalen zoo noemen.

Vetprîzen. Een bezoek brengen aan menschen, die geslacht hebben en hun, onder 't genot van een glaasje, toewenschen: **'k Haope, daj 'm in gezondheid mögt gebrûken.**

Vîfkòp, m. Noemt men spottend wel eens een hoogen hoed of kachelpijp. Ook Gron.

Vimme. Honderd bossen hout, stroo enz. met vier overtallige; dus 104 bos.

Vindjen. Middel, vinding. **Hiee hef op alles 'n vindjen.** Hu kui dat tòch? **Wel, ik hebt 'r 'n vindjen op.**

Vingêrs. De volgende vingerrijmen bestaan in 't Dev. **Dûmelinksken hef 'n verksken ekòcht, Flikflak hef de centen ebròcht, Lankman hef 'm estacken, Fiedelevink hef de de wòrst emaaft, En dat kleine dûveltjen hef alles opesnapt, In z'n kleine mündjen, Tu kréche wat vòr z'n küntjen.**

Of ook: **Pink, gòlden rink, lange ledder, biertapper, lûzeknapper.**
Vistêve, v. Vischwijf. **Ziee gieet an as 'n vistêve.**

Vleis. Vleesch. Sommigen vinden dat dit woord al te plat klinkt en zeggen daarom: **vlés.** Om dezelfde reden hoort men o. a. ook in plaats van: **zurkool, bötter, vusten en buk: zûrkool, bóter, vûsten en bûk.**

Vlesse of **flesse,** m. Flesch. **Hef Jan al 'n baord? Jac, hiee is zoo ru as 'n vlesse.**

Vloo, bnw. en bijw. Ondiep. 't Is hier **arg vloo, daor stieet g'n halfvòt water. De vlooë motten,** een zwemplaats in de gracht, waar de **iezer-motten** gingen zwemmen. Er was ook: 'n **Diepe motten.** Zoo zui niks **vangen; î vist te vloo** (ge moet den dobber omhoog halen). **Vloo bouwen.** 'n Ondiepe voor ploegen. Ook Gron.

Vlötjen of **Flötjen.** Dobber van een sim.

Vlûs of **Flûs,** o. Vlies. 't **Hef van nacht gud ebakt; daor lig 'n vlûs op de grêfte.**

Vlôte, m. Ondiep kuipje, waarin de melk in den kelder staat, om den room boven te laten komen. De afgeroomde melk heet: **Vlöt melk.**

Kil. Geld. **Vlot melk.**

Vòlderwechens. Op vele plaatsen. Gron. **Veulderwegen.**

Vgl. **anderwechens** — elders. **Mee-derwechens, Méstewechens** — op vele, de meeste plaatsen. **Ieender** — **Twieeder** — **Vierdewechens** enz. Zelfs hoort men: **Nargensterwechens** voor: **Nergens.**

Zie ook: **Wechens.**

Vòlk, o. Een meid of knecht bestempelt (vooral in de omstreken) met dien naam zoowel haar eigen familie als de familie bij wie ze in dienst is.

Margen gao 'k nao m'n vòlk

(naar huis). **Mín vòlk is út de stad en nu gao 'k met kòst-geld.**

Ook: soldaten: **Mín zònne is onder 't vòlk.**

Vòlle. Veel. **Vòlle kòke, bòtter, vleis, kinder** enz. Doch: **vòl(s)** te **vòlle**, **vòl(s)** te **moci** enz.

Volsten. Ten — **kommen, helpen, ondersteunen.** **Aj zelf nieet alles kònt betalen, dan zak u wel ten volsten kommen.**

Vören. Voren. In 't **vören** — vooruit, te vroeg. **Mín wark vör Donderdag had ik Wonseldag al òf; 'k was dús 'n dag in 't vören.**

Vörkooper. Iemand, die vruchten enz. van de boeren koopt bij groote hoeveelheden en ze dan in de stad in 't klein verkoopt.

Vörnemens of Van —. Voornemens, van plan.

Vörstaon. Voortrekken (schooljongens-term). **De méster stieet Sjors gín klein betjen vör.**

Vörst, v. De kou in handen of voeten.

Vot, bijw. Weg. **Dat menteltjen hef vòlle van 'n vesjen vot Pas maor op, daj 't nieet vot kriegt op 't water.**

Vót. **Vör de** — weg. Zonder uitzoeken, zóó als ze liggen of staan. **De meid mot de groote eerappels d'r nieet útzòken; zìee mot ze vör de vót wegnemen. De wòt-tels kòst drie cent de bos, vör de vót weg.**

Vrieë, m. Wreef van den voet. Mnl. wrige. Tijdschr. III. 216.

Vrìjghed. Vrijheid, vrije tijd, vrijpostigheid. **De jonges heb vòls te vòlle vrìjghed; de méster mos ze meer wark opgéven. Jan parmeteert zich vòls te vòlle vrìjghed.**

Vrouwlúvleis. Vrouwenvleesch. **An hüm zit niks gín vrouwlúvleis**

zegt men van iemand, die niets van de vrouwen wil weten.

Vul. Vuil. **Imand vul schouwen** — niet voor eerlijk houden, voor schurftig houden. **Nu kúmp eindelek den aap út de mouwe; maor ik had 'm al lange vul eschouwd.**

Iemand **vul op 't buis wèzen** — een hekel aan hem hebben, wrok tegen hem koesteren. Vgl. **grôn.**

'n **Vule ròtte.** Een slim klein meisje, een bijdehandje. 'n **Vule stinkert.** 'n Slimme vogel.

Vúl of **Vüllen,** o. Veulen.

Vulboomen, bnw. Een jongensaardigheid is 't om hout, dat men niet kent, **vulboomen hòlt** te noemen; want zegt men: **aj d'rop schft, stinkt 't.**

Vur, v. Voering. **Vur vör 'n ròk.**

Vusten of **handelen.** Elkander de hand geven. **Kom, laowe is vusten.**

W.

Waar nemmen (niet: waor). Wanneer men iemand verzoekt een groet over te brengen, dan hoort men dikwijls van den laatste: **'k Haope 't waar te nemmen** d. i. mij van de opdracht te kwijten. **Nu, dag Garrít, gezondheid, en de groetenisse in hús! Dank u, 'k haope 't waar te nemmen!**

Walliee? Wat blief?

Want, o. Hiee zit gud in zín want — hij zit er warmpjes in. Het woord beteekent eigenl.: stof, laken. Vgl. 't oude lijnwand en 't schroder- (kleermaker) of wansnijdersgilde.

Waren. Hoeden, wachten. **Waardu!** — Pas op! of: Uit den weg!

Wark. Van een boer of boerin, die niet meer werken kan, hoort men soms zeggen: **Sins 'n jaor ette 't genao-debrood, 't wark ister òf.**

Warkaore, m. Werkader. Van een luitaard

- zegt men: **de warkaore is 'm esprongen**.
- Wasseldôk**, m. Vaatdoek.
- Water**. Hiee hef 't — in de kelder — hij is failliet.
- Watjekou**, m. Klap, peuter, oorveeg. Ook Gron.
- Wechens**. Weegs. **Ieenderwechens** — op een plaats. **De echte Dèventer kôke kui maor ieenderwechens krigen, zek ze**.
- Voor de andere samenst. Zie: **Vôlderwechens**.
- Wège**, dat. van **weg**. **In de — staon, zitten, liggen enz. út de wège gaon. Te wège brèngen**.
- Weggen**, m. Boerenstoete, grof wittebrood.
- Wegfommelen of wegfrommelen**
Wegstoppen, heimelijk verbergen.
- Weggeschét**, m. Strontje op 't oog, ook soms **weegje** genoemd. Zie Tijdschr. III. 216. In Kampen zegt men: paddeschiter.
- Wegnifelen**. Stilletjes wegnemen, wegkapen. Zie ook **nifelen, ratsen, kitsen, boksen** e. a.
- Weidegreve**. Beheerder der stadswelden n.l. van de Marsch en de Teuge d. z. de Stads- en de Bergweide.
- Vgl. **Brinkgreve, Holtgreve** e. a. **Greve** — graaf.
- Weite**, v. Tarwe. **Weitenmèl, weitenbrood**.
- Wèk**, (è-lang). Mannetjeend, waard of woord.
- Kil. Geld. wacke.
- Wèke**, m. Week. Men zegt soms: **Van wèke evenals men zegt: van dage, van margen enz. Van ('t) jaor of van de jaor en van de maond. Van lente, van winter, van harfst, van zommer en van de lente, van de winter of van 't winter enz.**
- Wékzeerig**. Kleinzeerig, gevoelig, aantrekkelijk. Van lichaam en van gemoed ge-
- zegt. **Asse zich met 'n spelde prikt, schreeuwte al; hiee is arg wékzeerig. Asse narigheid hért of zút dan grinte dadelijk; hiee is zoo wékzeerig.**
- Welbalken**. Zware balken, als leunigen geplaatst langs de IJselkade (**Welle**).
- Wenne**, m. Uitwas, vleesch- of vetknobbel.
- Wépeldoorn**, m. Hooge, wilde-rozestam, waarop geoculeerd wordt. Gron. **Wepel** — onrustig. Oost-Fr. **wepel** — weeglijk en **wepeln** — zwaaien, wiegelen, schudden. Mnl. **wepelen** — heen en weergaan **Wepelingh** — bijlooper, bijzitter, die zonder eigenlijke betrekking is. Verg **Wibbelen**.
- Wét**. **Ik zal dat wel an de wét kommen** — ik zal dat wel vernemen, leeren kennen, gewaar worden.
- Wèteren**. Vloeibaar voedsel geven; vooral aan kalvers.
- Wézeboom**, m. Lange boom op een voer hooi, koren enz. die vóór en achter door touwen neergehaald wordt. Hgd. Wiesbaum.
- Wibbelen**. Onvast staan en daardoor schudden, wiebelen. **De taofel wibbelt. Zit daor nieet zoo met u bieenen te wibbelen. Wibbelig.** Zie **tuiterig**. Zie vooral: **wépeldoorn**.
- Wid**, bijw. Ver. **Wi hebt wel 'n ûr en nog wider elooppen. Hiee wont nieet wid van ons óf. Tút hu wid muwe leeren? Hiee is al wid weg**
- Gooi dat nu maor nieet zoo wid weg** — keur dat nu maar niet zoo geheel af.
- Widwage**, bijw. Wagewijd.
- Wiee**, m. Wilgenteen om boonenstokken, leiboomen enz. te binden.
- Wieege**, m. **Wieg. Stoot is an de wieege** — toe, drink eens. Ook: opening van een voet of iets meer, tusschen twee huizen.
- Wierde**. **In de — = In de war. Pas**

op anders gieet u touw in de wierde zitten. Wat hei u haor in de wierde, haal is gauw de reidekamme. M'n zaken bint arg in de wierde of 'k zitte met m'n zaken in de wierde.

Wierig, bnw. Gezond, vlug. Bintze in hûs allemaole wierig? As 'n meiworm nieet wierig is, moj 'm op de poot drücken. Van een zieke of oude van dagen zal men zeggen: hiee is aardig wierig.

Wikken. Dat wik u wikken — dat wil ik wel gelooven, daar kun je op aan, dat verzeke ik je.

Willig. Van koopwaren zegt men dat ze willig of graag zijn, wanneer er veel vraag naar is.

Wimme, m. Plaats aan den zolder om spek, worst, ham enz. op te hangen aan de spilen. Zie dat woord.

Windemölle, m. Windmolen.

Windaos, o. Windas. As van een wagen, een machine enz. luidt als in 't Ndl.

Windrûve, m. Wijndruif; de druif van een boor heet: de druf.

Winnen. Winden. Opwinnen, ôfwinnen.

Wip. Loop nao de wip! naar den drommel, naar de pomp.

Wippeldewap, m. Wip. Bij het op- en neergaan zingen de kinderen (soms met Holl. uitspraak): Jan Wippeldewap, Hu kaok i de pap? Van bukweitenmêl; Hu kiki zoo schêl?

Wisheid, v. Wijsheid, ernst.

Spöllen út wisheid en nieet út gekheid. Schei tòch út met dat stoeien, tamé wôt 't nog wisheid. Alle gekheid op 'n stöksken; nu is wisheid epraot.

Wisse, bijw. Gewis, zeker. Kom f margin? Jao, wisse.

Wollewé. Zeker, tamelijk ruw jongensspel. Zie mijn Feuilleton in de Dev. Cour. van 20 Juli '94.

Wonder en geweld. Van — = bui-

gewoon groot. 'n Drükte, 'n stük vleis, 'n poos van wonder en geweld.

Wonseldag of Wunseldag. Woensdag. Vgl. Dinkseldag.

Wöttelbûr. Boer, die in de stad woont.

Wröten of vröten. Wroeten, hard werken, vooral om vooruit te komen, geld te verdienen.

Diee mensen hebter van z'n lèven al wat ôfevröt. Soms met eenigszins ongunstige beteekenis: Ziee döt niks as vröten en günt zich zelf haost g'n nat of dröge. Afl. Vröter, gevröt.

Z.

Zaalverig, bnw. Verlept. Diee slaod is arg zaalverig; ziee is zéker gisteren al esnéjen.

Zak, m. De koppen in ieene zak hebben. Onder één hoedje spelen.

Zam, bnw. Zacht, week. ùm leer gud zam te krigen, moj 't met traon sméren. Vgl. smö.

Zattert, bijw. Zat, genoeg. 'k Heb zattert of zattert en genog. Zaansch: zadder. O. V. I. p. 45. Gron. Zattert.

Zauwelen. Zabbelen, zuigen. Diee jonge lig den hélen margen te zabbelen op 'n stüksken zôt hòlt.

Zeggen. Nieet naor zeggen hören — ongezeggelijk zijn.

Zeikert, m. Kort aangebonden, licht geraakt, opvliegerig mensch.

Zeiveren. Zeeveren, kwijlen. Zeiverbaard, iemand die zeivert.

Vooral van kleine kinderen gezegd.

Zelfs, vnw. Vaak voor: zelf gebruikt. Vgl. eigens.

Zelve. Salie. Zelvemelk. Opmerkelijk is 't, dat salmelk een minder edele beteekenis heeft. Op 't ijs koopt men voor 'n cent een kopje saliemelk; doch moeder kookt 's zondagsavonds: zelvemelk. In 't Mnl. komt «selve» o. a. reeds

bij W. v. Hildegasberch voor. Ook Limb. en N.-Brab.

Zichte, m. Sikkell om graan te maaien.

Zieë, m. Zoo noemt de boer 'n zeef.

Mnl. zien — zijgen, zinken, neerdalen.

Zieek en **züchtig**, bnw. Ziek, sukkelend.

Ik wil gaon trouwen, want ak op m'n ölden dag zieek en züchtig wödde, hek dan 'n guje oppassing.

Zieekten en **züchten**. Zie: **martelen**.

Zinnig, bnw. Mak, tam. Vooral van honden en paarden gezegd.

Zinnigheid, v. Lust, trek. 'k Heb g'n zinnigheid t'm daor hen te gaon.

Ik heb g'n zinnigheid in die meid, (vrijster of dienstbode).

Zaad, o. Zaad, inzet. Ik heb m'n zaad al zeggen de jongens, als ze hun inzet al terug hebben; wat ze nog verder krijgen is dus winst.

Zökke, m. Sok. Ook overdr. 'n **Zökke van 'n vent** — een trage, domme, onbeholpen man. Ook W.-Vl.

Zomp, m. Lang, smal vaartuig, vooral op de Overijselsche kanalen in gebruik. Velen zullen zich nog de snelvarende **bötterzomp** op Amsterdam herinneren met zijn onversaagde bemanning.

Zonnend. Zie: **Zükkend**.

Zoogedisel, m. Zoogdistel, paardedistel, die **gestoken** wordt voor de konijnen.

Züchten: Zie **zieekten**.

Züg, o. Vloeipapier, stukje vloeï. 'n **Schrift met 'n zügjen. Elke sinesappel zit in 'n zügjen**. Ndl. zuigen, is echter **zügen**.

Zükkend, vnw. Zulke mv. (nooit gevolgd door een subst.). **Hiee hef ach vis-sen evangen! Hükkend? Zük-kend! Hunend?** Hoe een? **Zon-nend!** Zoo een! wordt in 't enk. gebr.

Zuptödde, m. Zuïplap.

Zwak. Lenig, buigzaam. **Diee jonge is zoo zwak, datte de bieenen in de nekke kan leggen.**

Zwakjen, o. Het buigzame gedeelte van een pijperoe.

Zwaleve, m. Zwaluw. Sam. **Zwaleven-nöst, zwalevenstart**, (zekere houtverbinding).

Zwallegat, o. Zinkput, kolk, waarin het vuil uit het water bezinkt. Vgl. Ndl.: zwelgen — verslinden. Eng. to swallow.

Zwalm, v. Walm. **Zwalmen**, ww. **De lampe zwalmt; de kamer is vol zwalm.**

Zweinjak, m. Liederlijk mensch. **Zwijn**, is geen Deventersch; het is geïmporteerd, van daar de uitspraak met **ei**. Zie bij: **gleitand**.

Zwit. — **slaon**. Geur maken, pronken, zich nogal voordoen.

Zwil, o. Eelt, zeen in 't vleesch. **Hiee hef zwil in de handen. Zwilderig vleis.**

Zwilhaor, o. Geel haar (pezen uit draden samengesteld). Gron. taoi haor.

Zwiksken, o. Een hazelnoten verlengstukje op een hengelroede.

Zwaor, bnw. Zwaar, zwanger. **Tu ons hüs öfbrandde, was ik zwaor van m'n négende** (kind).

Zwaore, m. en v. Spekzwaard.

TER VERBETERING:

Van het rijmpje bij **dudeldöp** pag. 9 gelieve men de twee laatste regels te schrappen. Zij behooren alleen bij **klikspaon**.

Achter: **Dieepte**, in te voegen: « Meestal uitgespr. **diepte**. Zie § 25 der Inleiding. » Het onder **Hükkend** vermelde is niet geheel juist; men zie daarvoor § 60 der Inleiding.

INHOUD.

	Bladz.
Voorbericht	III
Aanwijzing der uitspraak	V
Inleiding	VII
Lijst van Inclinaties	XV
't Léleke endekûken	XVII
Titels van werken, waarnaar in de Woordenlijst verwezen wordt.	XXIV
Woordenlijst	1
